

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2018-2-018 (Soruşturma)
Karar Sayısı : 20-12/153-83
Karar Tarihi : 27.02.2020

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Birol KÜLE
Üyeler : Arslan NARİN, Şükran KODALAK, Ahmet ALGAN,
Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Ayşe ERGEZEN

B. RAPORTÖRLER : Selvi KOCABAY, Gözde MAVİ, Beyza ERBAYAT,
Selin DURSUN, Mehmet Mustafa ŞEREF

C. BAŞVURUDA

BULUNAN : - Alfa İletişim Hizmetleri Paz. Tic. A.Ş.
Temsilcisi: Av. Şahin YAVUZ
Levent Mahallesi, Cömert Sokak, No:1 Yapı Kredi Plaza, C
Blok D:40 Beşiktaş İSTANBUL

D. HAKKINDA SORUŞTURMA

YAPILAN :- Türk Telekomünikasyon A.Ş.
Turgut Özal Bulvarı 06103 Aydınlikevler ANKARA

- (1) **E. DOSYA KONUSU:** Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin, kamu kurumlarınca data hizmeti alımına yönelik düzenlenen ihaleler neticesinde ihaleyi kazanan işletmecilere sunduğu toptan seviyede kiralık devre tesisi işlemleri ile ilgili olarak uzun süreler, yüksek ücretler, zorlayıcı uygulamalar veya makul olmayan sözleşme hükümleri ileri sürmek yoluyla sözleşme yapmayı dolaylı olarak reddettiği ve böylelikle hâkim durumunu kötüye kullandığı iddiası.
- (2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Rekabet Kurumu (Kurum) kayıtlarına 07.03.2018 tarih, 1941 sayı ve 20.03.2018 tarih, 2301 sayı ile giren ve Alfa İletişim Hizmetleri Paz. Tic. A.Ş. (ALFA) tarafından yapılan başvuruda;
- ALFA'nın, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından altyapı işletmeciliği, internet servis sağlayıcılığı, sabit telefon hizmeti ve sanal mobil şebeke hizmeti alanlarında yetkilendirilmiş bağımsız bir işletmeci olduğu, şirketin faaliyet alanını ağırlıklı olarak kamu ihalelerine yoğunlaştırdığı ve 2017 yılının ikinci yarısından itibaren data hizmeti alımı ihalelerine iştirak etmeye başladığı, öte yandan ilgili piyasada altyapı işletmecisi ve hâkim piyasa gücüne sahip Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin (TÜRK TELEKOM) dışlayıcı uygulamalarıyla karşı karşıya kaldığı ve piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştığı,
 - TÜRK TELEKOM'un, kamu kurumlarınca data hizmeti alımına yönelik düzenlenen ihaleler neticesinde ihaleyi kazanan işletmecilere sunduğu toptan seviyede kiralık devre tesisi işlemleri ile ilgili olarak uzun süreler, yüksek ücretler, zorlayıcı uygulamalar veya makul olmayan sözleşme hükümleri ileri sürmek yoluyla sözleşme yapmayı dolaylı reddetmek suretiyle hâkim durumunu kötüye kullandığı,
 - Bu kapsamda, ALFA uhdesinde kalan Muğla Büyükşehir Belediyesi MPLS VPN ihalesi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi MPLS VPN ihalesi sonrasında, TÜRK TELEKOM'un suni şekilde arttırılmış bağlantı ücretleri ile ALFA'nın maliyetlerini arttırdığı, ihale kapsamındaki hizmetlerin teslim sürelerini geciktirerek ALFA'nın

zarara uğramasına yol açtığı ve ihale yasaklısı olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmasına sebep olduğu,

- TÜRK TELEKOM'un "Ana Hizmet veya Yedekleme Hizmetinde Teçhizat Montajına ve/veya Lokal Erişim Kablosunun Tesis Edilmesine Yönelik Protokol" altında matbu halde yer almayan ağır koşullar dayatmakta olduğu,
- Söz konusu Protokol'ün 4.1.1. maddesinde işin başlaması için 30 günlük süre öngörülmesine rağmen işin hangi süre içerisinde tamamlanacağı hususunun boş bırakıldığı, TÜRK TELEKOM'un ALFA'ya itiraz hakkı tanımadan istisnasız tüm hallerde işin tamamlanması için gerekli süreyi 120 gün belirlediği, bu şekilde oluşturulan sözleşme hükümlerinin zorlayıcı olduğu ve makul olmadığı,
- Kiralık devre hizmetlerine ilişkin başvuru, tahsis ve tesis süreçlerini düzenleyen Referans Kiralık Devre Teklifi'ne (RKDT) göre bağlantı taleplerinin tahsis ve tesis işlemlerinin belirtilen süreler içerisinde gerçekleştirilmesi gerektiği, RKDT madde 2.1.6.'da ilave yatırımın gerekmediği durumlarda Metro Ethernet (ME) hizmetine ilişkin il içi ve iller arası bağlantı süresinin 14 iş günü, il içi-kırsal bağlantı süresinin 16 iş günü olduğu, madde 2.1.8.'de ise ilave yatırımı gerektiren durumlar için taleplerin karşılanma süresi, karşılanma prosedürü, tahsis, tesis, iptal vb. hususların taraflar arasında yapılacak protokolle belirleneceğinin düzenlendiği, ilave yatırım gerektiren durumların ise kazı çalışması, fiber optik kablo için direk dikilmesi, kablo çekimi, teçhizat kurulumu, kart ilavesi vb. teçhizat ve/veya erişim şebekesi yönünden hazır olmayan durumlar olarak tanımlandığı,
- Bahse konu düzenlemelere rağmen TÜRK TELEKOM tarafından istisnasız tüm tesis başvurularında, tesis işlemi yapılacak hizmet noktasında TÜRK TELEKOM bağlantısının mevcut olup olmadığına bakılmaksızın ilave yatırım gerektiren bir durum olduğuna karar verildiği, tek taraflı olarak hazırlanmış sözleşme ile bağlantı süresinin 120 gün olarak belirlendiği, RKDT'de belirtilen 14-16 iş günlük bağlantı sürelerinin uygulanmadığı,
- ALFA tarafından 01.10.2017-31.12.2017 tarihleri arasında TÜRK TELEKOM'a 76 tanesi il içi noktadan noktaya Metro Ethernet (NN ME), 8 adedi Metro Ethernet internet olmak üzere toplam 84 adet kiralık devre başvurusu yapıldığı, şikâyet tarihi itibarıyla söz konusu başvurulardan sadece 55 tanesinin tesliminin yapıldığı, teslimi yapılanların sadece 8'inin RKDT'nin ekinde yer alan hizmet seviyesi taahhüdüne uygun sürede (ortalama 10 iş günü içerisinde) gerçekleştirildiği, süresi içerisinde tamamlanmayan 47 kiralık devrenin tesliminin hizmet seviyesi taahhüdünün ötesinde ortalama 38 iş günü içerisinde gerçekleştiği, 84 devre içinde teslimi gerçekleşmeyen 29 devrenin bulunduğu

iddia edilmiştir.

(3) Başvuruda Muğla Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen ihale özelinde;

- Söz konusu ihaleye sadece TÜRK TELEKOM ve ALFA'nın katıldığı, TÜRK TELEKOM'un teklif zarfı mühürlü olmadığından ihalede sadece ALFA'nın teklifinin geçerli sayıldığı, ihalenin kazanılması sonrasında ise TÜRK TELEKOM tarafından gerçek olmayan yüksek bedeller ve ihale konusu hizmetlerin tesis işlemlerinin geciktirilmesi yoluyla ALFA'nın zarar ettirilmeye çalışıldığı,
- Lokal erişimdeki fiber optik kablo bağlantısında ücretlendirmeye esas mesafe 2017 Haziran ayı öncesinde en yakın *switch*, yoksa saha dolabı, yoksa nod

noktası ve en nihayetinde bunların hiç birinin bulunmadığı durumlarda santral noktası olarak uygulanmakta iken, sonrasında bu hesaplamanın TÜRK TELEKOM'un aldığı bir kararla değiştirildiği ve hesaplamanın sadece santral mesafeleri baz alınarak yapılmakta olduğu,

- Ücretlendirmeye esas mesafenin RKDT EK-7 madde 5.4.4'te açık bir şekilde tesis adresi ile bağlantının sağlanabildiği güzergâh üzerinde olan ve transmisyon imkânları bulunan en yakın TÜRK TELEKOM sistemi (hizmetin verilmesine olanak sağlayan ve bağlantının sonlanacağı teçhizat veya network cihazı) arasındaki mesafe olarak belirlendiği, bu bağlamda TÜRK TELEKOM tarafından ücretlendirmeye esas mesafenin nasıl hesaplanacağına gerekçesiz ve keyfi bir biçimde tek yanlı alınan bir karar ile değiştirilemeyeceği,
- Tesis talep edilen lokasyon ile bağlantının yapılacağı TÜRK TELEKOM sistemi ile buna bağlı erişim mesafelerinin hangi bağlantı noktasına göre hesaplandığı bilgisinin talep edilmesine rağmen paylaşılmadığı, dolayısıyla bildirilen mesafe ve ücret bilgisinin doğruluğunun kontrol edilemediği,
- İhale kapsamında 02.08.2017 tarihinde Belediye ile sözleşme imzalanmış olmasına rağmen, hizmetin 29.12.2017 tarihinde kısmi olarak teslim edilebildiği, 26 ay süre için kazanılan ihalenin hizmet süresinin TÜRK TELEKOM'un eylemleri sebebiyle 21 aya indirildiği, TÜRK TELEKOM'a tesis başvurusu yapılan toplam 69 adet ME kiralık devreden ancak 62 adedinin (dördü 120 günün üzerinde olmak üzere) ortalama 79 günde teslim edildiği, 7 tanesinin hiçbir sebep gösterilmeksizin 210 gün geçmesine rağmen teslim edilmediği

ileri sürülmüştür.

(4) İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan ihaleye ilişkin olarak ise;

- İhale öncesinde ilgili hizmetlerin TÜRK TELEKOM tarafından İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne verildiği, ALFA tarafından yapılan kiralık devre başvuruları ile ilgili olarak TÜRK TELEKOM tarafından bilinçli bir şekilde uzun mesafeler belirlendiği, suni olarak yükseltilmiş bağlantı ücretleri talep edildiği, dolayısıyla ihale maliyetlerinin yukarı çekildiği, normalde 14-16 iş günü olması gereken hizmet teslim sürelerinin 120 gün olarak uygulandığı, söz konusu hizmetlerin TÜRK TELEKOM'dan ALFA'ya geçişinin bilinçli olarak geciktirildiği,
- Başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla ihale konusu NN ME hizmetlerden 32 adedinin TÜRK TELEKOM tarafından İzmir Büyükşehir Belediyesine verilirken aradan geçen 3 ay boyunca ALFA'ya teslim edilmediği, yaşanan gecikmeler sebebiyle Ocak ve Şubat 2018 dönemi için İzmir Büyükşehir Belediyesinin ihale konusu hizmetler için TÜRK TELEKOM'a ödemek durumunda kaldığı ihale bedeli üzerindeki bedelin ALFA tarafından tazmin edilme durumunun söz konusu olduğu,
- ALFA tarafından 73 adet NN ME kiralık devre tesisine ilişkin TÜRK TELEKOM'a başvuru yapıldığı, bağlantı taleplerinin üzerinden iki aydan fazla bir süre geçmiş olmasına rağmen sadece birinin gerçekleştirildiği, TÜRK TELEKOM tarafından hizmetin alıcısı İzmir Büyükşehir Belediyesi yetkililerine tüm hatların başka bir operatöre geçişinin bir hafta gibi kısa bir süre içerisinde yapılabileceğinin ifade edildiği,
- TÜRK TELEKOM'un gerekli bağlantıları zamanında tesis etmediği, dolayısıyla ALFA aleyhine ek maliyetlere ve kazanç kaybına sebep olduğu, ayrıca

ALFA'nın ihale şartnamesine aykırı olarak yükümlülüklerini yerine getirememe ve ihale yasaklısı durumuna düşme riski ile karşı karşıya kaldığı, haksız şekilde talep edilen fazla bağlantı ücretlerinin piyasadaki rekabetin gelişmesine engel olduğu, talep edilen yüksek bağlantı ücretlerinin ihalelerde verilen teklifleri doğrudan etkilediği dolayısıyla bu maliyetlere göre ihalelere verilen tekliflerde TÜRK TELEKOM'a karşı rekabet etme gücünü zayıflattığı

öne sürülmüştür.

- (5) **G. DOSYA EVRELERİ:** Başvuruda yer verilen bilgi ve belgelerin incelenmesi sonucunda düzenlenen 04.06.2018 tarihli ve 2018-2-18/İİ sayılı İlk İnceleme Raporu, Rekabet Kurulunun (Kurul) 12.06.2018 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 18-19/343-M sayı ile TÜRK TELEKOM hakkında 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (4054 sayılı Kanun) 40. maddesinin birinci fıkrası uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.
- (6) Önaraştırma sonucunda hazırlanan 06.09.2018 tarihli ve 2018-2-18/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu, Kurulun 19.09.2018 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 18-33/545-269 sayı ile TÜRK TELEKOM'UN data hizmeti alımına ilişkin bazı ihalelere fiyat sıkıştırması yaptığı yönündeki iddialar bakımından teşebbüs hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir. Diğer taraftan, aynı toplantıda 18-33/545-M sayı ile TÜRK TELEKOM'un toptan seviyede kiralık devre hizmetlerinin sunumunda bağlantı sürelerine ve bağlantı ücretlerine ilişkin uygulamalarının sözleşme yapmanın dolaylı reddi niteliğinde olduğu ve 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkin olarak teşebbüs hakkında aynı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına hükmedilmiştir.
- (7) Soruşturma açılmasına ve mezkûr Kanun'un 43/2. maddesi uyarınca ilk yazılı savunmanın 30 gün içinde gönderilmesi gerektiğine ilişkin 01.10.2018 tarih ve 12054 sayı ile yapılan bildirimle mukabil gönderilen TÜRK TELEKOM'un ilk yazılı savunması 02.11.2018 tarih ve 7937 sayı ile yasal süresi içinde Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.
- (8) Kurulun 21.02.2019 tarihli toplantısında 19-08/95-M sayı ile, soruşturmanın 4054 sayılı Kanun'un 43. maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde ilk altı aylık süresinin bitiminden itibaren altı ay uzatılması yönünde karar tesis edilmiştir.
- (9) Soruşturma sürecinde TÜRK TELEKOM'dan 24.07.2019 tarih ve 8600 sayı, 02.08.2019 tarih ve 8999 sayı, Vodafone Net İletişim Hizmetleri A.Ş.'den (VODAFONE NET) 24.07.2019 tarih ve 8606 sayı, Superonline İletişim Hizmetleri A.Ş.'den (SUPERONLINE) 24.07.2019 tarih ve 8604 sayı, ALFA'dan 24.07.2019 tarih ve 8607 sayı, Turknet İletişim Hizmetleri A.Ş.'den (TURKNET) 24.07.2019 tarih ve 8601 sayı, Millenicom Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş. (MİLLENİCOM) 25.07.2019 tarih ve 8611 sayı, İş Net Elektronik Bilgi Üretim Dağıtım Ticaret ve İletişim Hizmetleri A.Ş.'den (İŞ NET) 25.07.2019 tarih ve 8643 sayı, Grid Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş.'den (GRİD TELEKOM) 25.07.2019 tarih ve 8642 sayı, Türksat Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş.'den (TÜRKSAT) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı ve 02.08.2019 tarih ve 8958 sayı, TT International Telekomünikasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.'den (TT INTERNATIONAL) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, T Systems Telekomünikasyon Ltd. Şti.'den (T SYSTEMS) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, Equant İstanbul Telekom A.Ş.'den (EQUANT) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, Doruk İletişim ve Otomasyon Sanayi ve Ticaret A.Ş.'den (DORUK İLETİŞİM) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, Teknotel Telekomünikasyon Sanayi ve Ticaret A.Ş.'den (TEKNOTEL) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, Demirören TV Digital Platform İşletmeciliği A.Ş.'den (DEMİRÖREN TV) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, TI Sparkle Turkey Telekomünikasyon A.Ş.'den (TI

SPARKLE) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, AT&T Global İletişim Servisleri Ltd. Şti.'den (AT&T GLOBAL) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, BT Bilişim Hizmetleri A.Ş.'den (BT BİLİŞİM) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, Eser Telekomünikasyon Sanayi ve Ticaret A.Ş.'den (ESER TELEKOM) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, Telnet Telekom Hizmetleri A.Ş.'den (TELNET) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, 3C1B Telekomünikasyon ve İnternet Hizmetleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.'den (3C1B TELEKOM) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, Teknet Veri Merkezi Hizmetleri Ticaret A.Ş.'den (TEKNET) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, Mega Uluslararası Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş.'den (MEGA TELEKOM) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, BN Telekom Haberleşme Ticaret A.Ş.'den (BN TELEKOM) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, TTM Telekomünikasyon ve İletişim Hizmetleri A.Ş.'den (TTM TELEKOM) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, Eskişehir Bilişim İletişim Sanayi ve Ticaret A.Ş.'den (ESKİŞEHİR BİLİŞİM) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı, Globalstar Avrasya Uydu Ses ve Data İletişim A.Ş.'den (GLOBALSTAR) 26.07.2019 tarih ve 8752 sayı ile bilgi ve belge talep edilmiştir.

- (10) ESKİŞEHİR BİLİŞİM'den 02.08.2019 tarih ve 5085 sayı, MİLLENİCOM'dan 06.08.2019 tarih ve 5148 sayı, TÜRK TELEKOM'dan 07.08.2019 tarih ve 5154 sayı, 3C1B TELEKOM'dan 09.08.2019 tarih ve 5157 sayı, MEGA TELEKOM'dan 07.08.2019 tarih ve 5161 sayı, ESER TELEKOM'dan 07.08.2019 tarih ve 5171 sayı, GRİD TELEKOM'dan 08.08.2019 tarih ve 5178 sayı, MİLLENİCOM'dan 08.08.2019 tarih ve 5181 sayı, BN TELEKOM'dan 08.08.2019 tarih ve 5191 sayı, SUPERONLINE'dan 08.08.2019 tarih ve 5199 sayı, DEMİRÖREN TV'den 09.08.2019 tarih ve 5217 sayı, AT&T GLOBAL'den 09.08.2019 tarih ve 5225 sayı, T-SYSTEMS'den 09.08.2019 tarih ve 5232 sayı, VODAFONE NET'den 09.08.2019 tarih ve 5234 sayı, TURKNET'ten 09.08.2019 tarih ve 5240 sayı ve 09.08.2019 tarih 5242 sayı, EQUANT'dan 09.08.2019 tarih ve 5244 sayı, BT BİLİŞİM'den 15.08.2019 tarih ve 5281 sayı, TTM TELEKOM'dan 15.08.2019 tarih ve 5294 sayı, TI SPARKLE'dan 16.08.2019 tarih ve 5316 sayı, ALFA'dan 16.08.2019 tarih ve 5320 sayı, TEKNOTEL'den 16.08.2019 tarih ve 5324 sayı, BT TELEKOM'dan 19.08.2019 tarih ve 5355 sayı ile Kurum kayıtlarına girmiştir.
- (11) T-SYSTEMS, EQUANT, DORUK İLETİŞİM, TEKNOTEL, TÜRK SAT, TI-SPARKLE, AT&T GLOBAL, BT BİLİŞİM, ESER TELEKOM, TELNET, 3C1B TELEKOM, TEKNET, MEGA TELEKOM, BN TELEKOM, TTM TELEKOM, ESKİŞEHİR BİLİŞİM, GLOBALSTAR'dan 19.08.2019 tarih ve 9556 sayı, İŞ NET'ten 19.08.2019 tarih ve 9558 sayı, GRİD TELEKOM'dan 19.08.2019 tarih ve 9560 sayı, MİLLENİCOM'dan 19.08.2019 tarih ve 9561 sayı ile, VODAFONE NET'ten 20.08.2019 tarih ve 9585 sayı, SUPERONLINE'dan 20.08.2019 tarih ve 9586 sayı, TÜRK TELEKOM'dan 21.08.2019 tarih ve 9664 sayı ile ilave bilgi ve belge talep edilmiştir.
- (12) Talep edilen bilgi ve belgeler ESKİŞEHİR BİLİŞİM'den 23.08.2019 tarih ve 5505 sayı, İŞ NET'ten 23.08.2019 tarih ve 5517 sayı, 18.09.2019 tarih ve 6249 sayı, MİLLENİCOM'dan 26.08.2019 tarih ve 5551 sayı, MEGA TELEKOM'dan 26.08.2019 tarih ve 5568 sayı, TÜRK TELEKOM'dan 02.09.2019 tarih ve 5735 sayı, 3C1B TELEKOM'dan 27.08.2019 tarih ve 5610 sayı, T-SYSTEMS'den 27.08.2019 tarih ve 5612 sayı, TI-SPARKLE'dan 27.08.2019 tarih ve 5621 sayı, EQUANT'tan 27.08.2019 tarih ve 5622 sayı, GLOBALSTAR'dan 27.08.2019 tarih ve 5629 sayı, DORUK İLETİŞİM'den 27.08.2019 tarih ve 5631 sayı, BN TELEKOM'dan 28.08.2019 tarih ve 5647 sayı, ESER TELEKOM'dan 28.08.2019 tarih ve 5661 sayı, TEKNET'ten 27.08.2019 tarih ve 5597 sayı, BT BİLİŞİM'den 29.08.2019 tarih 5688 sayı, TT INTERNATIONAL'dan 29.08.2019 tarih ve 5715 sayı, VODAFONE NET'ten 02.09.2019 tarih ve 5748 sayı, TEKNOTEL'den 02.09.2019 tarih ve 5756 sayı, TTM TELEKOM'dan 02.09.2019 tarih ve 5760 sayı, SUPERONLINE'dan 02.09.2019 tarih

ve 5777 sayı TÜRK TELEKOM'dan 07.08.2019 tarih ve 5154 sayı, DORUK İLETİŞİM'den 29.08.2019 tarih 5700 sayı, AT&T GLOBAL'den 04.09.2019 tarih ve 5825 sayı, TEKNOTEL'den 04.09.2019 tarih ve 5860 sayı, TÜRK SAT'tan 05.09.2019 tarih ve 5882 sayı, GRİD TELEKOM'dan 05.09.2019 tarih ve 5887 sayı, TELNET'Ten 05.09.2019 tarih ve 5892 sayı, ESKİŞEHİR BİLİŞİM'den 03.09.2019 tarih 5794 sayı ile Kurum kayıtlarına girmiştir.

- (13) SUPERONLINE'dan 05.09.2019 tarih ve 10223 sayı, TURKNET'ten 05.09.2019 tarih ve 10220 sayı, VODAFONE NET'ten 05.09.2019 tarih ve 10221 sayı, TÜRK TELEKOM'dan 05.09.2019 tarih ve 10225 sayı ile bilgi ve belge talep edilmiştir.
- (14) TÜRK TELEKOM'dan 12.09.2019 tarih ve 6066 sayı, 19.08.2019 tarih ve 5365 sayı, 16.09.2019 tarih ve 6154 sayı, 16.09.2019 tarih ve 6175 sayı, 18.09.2019 tarih ve 6256 sayı, TURKNET'ten 12.09.2019 tarih ve 6068, 12.09.2019 tarih ve 6100 sayı, 16.09.2019 tarih ve 6144 sayı, VODAFONE NET'ten 12.09.2019 tarih ve 6074 sayı, 16.09.2019 tarih ve 6145 sayı, 17.09.2019 tarih ve 6189 sayı, SUPERONLINE'dan 12.09.2019 tarih ve 6092 sayı, 16.09.2019 tarih ve 6146 sayı, 18.09.2019 tarih ve 6265 sayı ile istenen bilgi ve belgeler Kurum kayıtlarına girmiştir.
- (15) Soruşturma sürecinde 01.08.2019 tarihinde TÜRK TELEKOM ile, 28.08.2019 tarihinde ise BTK ile görüşme yapılmıştır. Ayrıca BTK'dan 05.09.2019 tarih ve 10198 sayı ile bilgi talep edilmiş, BTK tarafından gönderilen cevabi yazı ise 18.09.2019 tarih ve 6237 sayı ile Kurum kayıtlarına girmiştir.
- (16) Yürütülen soruşturma kapsamında hazırlanan 19.09.2019 tarihli ve 2018-2-18/SR sayılı Soruşturma Raporu ve ekleri Kurul üyelerine ve TÜRK TELEKOM'a tebliğ edilmiş ve teşebbüsün ikinci yazılı savunması ilgili yazıyla birlikte talep edilmiştir. Bunu müteakip TÜRK TELEKOM tarafından ikinci yazılı savunmanın sunumu için 30 gün ilave süre talebinde bulunulmuş ve mezkûr talep, 09.10.2019 tarihli ve 19-35/534-M sayılı Kurul kararı ile kabul edilmiştir. Akabinde, teşebbüs tarafından gönderilen ikinci yazılı savunma, 25.11.2019 tarih ve 8190 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.
- (17) Teşebbüsün ikinci yazılı savunması çerçevesinde hazırlanan 06.12.2019 tarihli ve 2018-2-18/EG sayılı Ek Görüş, Kurul üyeleri ve TÜRK TELEKOM'a tebliğ edilmiştir. TÜRK TELEKOM tarafından 20.12.2019 tarihli yazı ile Ek Görüşe ilişkin savunma hakkının kullanılabilmesi amacıyla 30 günlük cevap verme süresinin bitiminden itibaren 30 günlük ek süre verilmesi talep edilmiş; anılan talebin Kurul tarafından uygun bulunduğu TÜRK TELEKOM'a 03.01.2020 tarihli yazı ile bildirilmiştir. Bu kapsamda teşebbüsün üçüncü yazılı savunması 07.02.2020 tarih ve 1357 sayı ile süresi içinde Kuruma iletilmiştir. Üçüncü yazılı savunma çerçevesinde ayrıca daha önce iletilen sözlü savunma toplantısı yapılmasına ilişkin talebin geri çekildiği bildirilmiştir.
- (18) Kurulun 20.02.2020 tarihli toplantısında 4054 sayılı Kanun'un 46. maddesi uyarınca sözlü savunma toplantısı yapılması hususu da görüşülmüş ve 20-11/130-M sayılı karar kapsamında sözlü savunma toplantısı yapılmasına gerek olmadığına hükmedilmiştir.
- (19) Kurul; yürütülen soruşturma ile ilgili olarak düzenlenen Rapor, Ek Görüş, toplanan deliller, yazılı savunmalar ve incelenen dosya muhteviyatına göre 27.02.2020 tarih ve 20-12/153-83 sayı ile işbu nihai kararı tesis etmiştir.
- (20) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili Raporda;

1. Hakkında soruşturma yürütülen TÜRK TELEKOM'un toptan seviyede devre kiralama hizmetleri pazarı, perakende seviyede kiralık devre hizmetleri pazarı ve VPN hizmetleri pazarında hâkim durumda olduğu,

2. TÜRK TELEKOM'un toptan seviyede devre kiralama hizmetlerine ilişkin olarak başvuru konusu davranışlarının sözleşme yapmanın dolaylı reddi niteliğinde olduğu ve ALFA aleyhine rekabeti kısıtladığı iddialarının gerçeği yansıtmadığı,
3. Bu nedenle hakkında soruşturma yürütülen TÜRK TELEKOM'un 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal etmediği,
4. Bununla birlikte soruşturma kapsamında yapılan tespitlerle ilgili olarak BTK'ya görüş gönderilmesi gerektiği

belirtilmiştir.

I. İNCELEME, GEREKÇE VE HUKUKİ DAYANAK

I.1. Hakkında Soruşturma Yürütülen Teşebbüs: Türk Telekomünikasyon A.Ş. (TÜRK TELEKOM)

- (21) 1995 yılında kurulan ve 2015 yılı itibarıyla iştirakleri TÜRK TELEKOM Mobil İletişim Hizmetleri A.Ş. (TT MOBİL) ve TTNET A.Ş.'nin (TTNET) tüzel kişiliklerini muhafaza ederek entegre bir yapıya geçen TÜRK TELEKOM, Türkiye'de sabit telefon, mobil telefon, veri ve internet hizmetleri ile katma değerli hizmetler alanlarında faaliyet göstermektedir. Ocak 2016 itibarıyla söz konusu ürün ve hizmetlerin tamamı TÜRK TELEKOM tarafından, TÜRK TELEKOM tek markası altında bir araya getirilmiştir.
- (22) TÜRK TELEKOM; mobil operatör TT MOBİL, genişbant operatörü TTNET, yakınsama teknolojileri şirketi Argela Yazılım ve Bilişim Teknolojileri AŞ, bilgi teknolojileri çözüm sağlayıcısı Innova Bilişim Çözümleri AŞ, çevrimiçi eğitim yazılımları şirketi Sebit Eğitim ve Bilgi Teknolojileri AŞ, çağrı merkezi şirketi Assis TT Rehberlik ve Müşteri Hizmetleri AŞ ve toptan veri ve kapasite servis sağlayıcısı TT INTERNATIONAL ve iştiraklerinin %100'üne sahiptir.
- (23) TÜRK TELEKOM, 406 sayılı Kanun'a ve özel hukuk hükümlerine tabi bir anonim şirket statüsünde olup, %25 oranındaki hissesi TC Hazine ve Maliye Bakanlığına, %5 oranındaki hissesi Türkiye Varlık Fonuna, %55 oranındaki hissesi Levent Yapılandırma Yönetimi AŞ'ye (LYY) ait olup LYX'deki hisselerine; Akbank T.AŞ %35,6, Türkiye Garanti Bankası AŞ %22,1, Türkiye İş Bankası AŞ %11,6, LYX (UK) International Holdco Limited %11,7 oranında sahip olup kalan %19'luk hisseye çok sayıda paydaş sahiptir. TÜRK TELEKOM'un kalan %15 oranındaki hissesi 2008 yılı Mayıs ayından itibaren halka arz edilmiştir.
- (24) Mevcut durum itibarıyla TÜRK TELEKOM'un hissedarlık yapısı aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: TÜRK TELEKOM'un Hisseidarlık Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
Levent Yapılandırma Yönetimi AŞ	55
T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı	25
Diğer (Halka Açık Kısım)	15
Türkiye Varlık Fonu	5
Toplam	100
Kaynak: http://www.ttyatirimciliskileri.com.tr/tr-tr/turk-telekom-grubu/turk-telekoma-yatirim/sayfalar/ortaklik-yapisi.aspx (Erişim Tarihi: 07.08.2019)	

- (25) TÜRK TELEKOM'un yönetim kurulu aşağıdaki tabloda sunulmaktadır:

Tablo 2: TÜRK TELEKOM'un Yönetim Kurulu

Ad-Soyad	Görevi
Ömer Fatih SAYAN	Yönetim Kurulu Başkanı
Eyüp ENGİN	Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
Hakan ARAN	Yönetim Kurulu Üyesi
Muammer Cüneyt SEZGİN	Yönetim Kurulu Üyesi
Aclan ACAR	Yönetim Kurulu Üyesi
Ertuğrul ALTIN	Yönetim Kurulu Üyesi
Selim DURSUN	Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi
Nureddin NEBATİ	Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi
Yiğit BULUT	Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi
Kaynak: http://www.tyatirimciiliskileri.com.tr/tr-tr/kurumsal-yonetim/sayfalar/yonetim-kurulu.aspx (Erişim Tarihi: 07.08.2019)	

I.2. BTK Görüşü

(26) Söz konusu görüşte özetle;

- 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu (5809 sayılı Kanun) kapsamında yürütülen pazar analizleri neticesinde hem ilgili pazarların tanımlandığı hem de ilgili pazarlarda etkin piyasa gücüne (EPG) sahip işletmelerin belirlendiği,
- Bu doğrultuda toptan ve perakende seviyede sunulan kiralık devre hizmetlerine ilişkin gerçekleştirilen pazar analizi neticesinde, 06.04.2017 tarihli ve 2017/DK-SRD/117 sayılı BTK kararı ile “Toptan ve Perakende Kiralık Devreler Pazar Analizi Nihai Dokümanı”nda toptan ve perakende seviyede ülke genelinde sunulan kiralık devre sonlandırma ve taşıma pazarlarında TÜRK TELEKOM'un EPG'ye sahip işletmeci olarak belirlendiği,
- Başvurulara konu hizmetler olan NN ME, noktadan noktaya G.SHDSL ve ME İnternet hizmetinin BTK'nın düzenlemelerine tabi tutulduğu,
- Başvurularda yer verilen ihaleler kapsamındaki NN ME, noktadan noktaya G.SHDSL hizmetlerine ilişkin toptan tarifelere BTK internet sayfasında yayımlanan RKDT üzerinden erişim sağlanabildiği,
- RKDT kapsamında sunulan hizmetlere ilişkin bağlantı ücretinin ne şekilde uygulanacağına RKDT'nin Ek-7 5. maddesinde yer verildiği, söz konusu madde uyarınca TÜRK TELEKOM şebekesi ile hizmetin talep edildiği ilgili işletmeci/işletmeci abonesinin tesisi arasında mevcut bir bağlantının bulunmasına rağmen RKDT Ek-7'nin 5.2.1., 5.2.2. ve 5.2.3. maddeleri dışında kalan bağlantı talepleri, mevcutta bağlantının olmadığı şeklinde değerlendirilerek söz konusu bağlantı talepleri hakkında RKDT Ek-7'nin 5.1. maddesine göre işlem yapıldığı; bu nedenle ALFA'nın kazandığı ihalelerdeki bağlantılarının RKDT Ek-7'nin 5. maddesine göre hangi kapsamda değerlendirildiğinin TÜRK TELEKOM'un ALFA'ya yansıttığı bağlantı ücretinin hesaplanmasındaki temel unsur olduğu,
- Bu itibarla, devrenin sonlanacağı lokasyon ile TÜRK TELEKOM sistemleri arasında mevcutta bağlantı olup olmadığı, bağlantı varsa RKDT Ek-7'nin 5. maddesine göre hangi kapsamda olduğu, ilave yatırım gerektirip gerektirmediği vb. bilgilerin ALFA'nın ödemesi gereken bağlantı ücretinin hesaplanması bakımından gerekli bilgiler olduğu, bahse konu bilgilerin BTK'da bulunmaması nedeniyle ALFA'nın TÜRK TELEKOM'un kendisine haksız ve yüksek bağlantı

ücreti yansıttığı şeklindeki iddiasına yönelik olarak BTK tarafından bir değerlendirilmenin yapılamadığı,

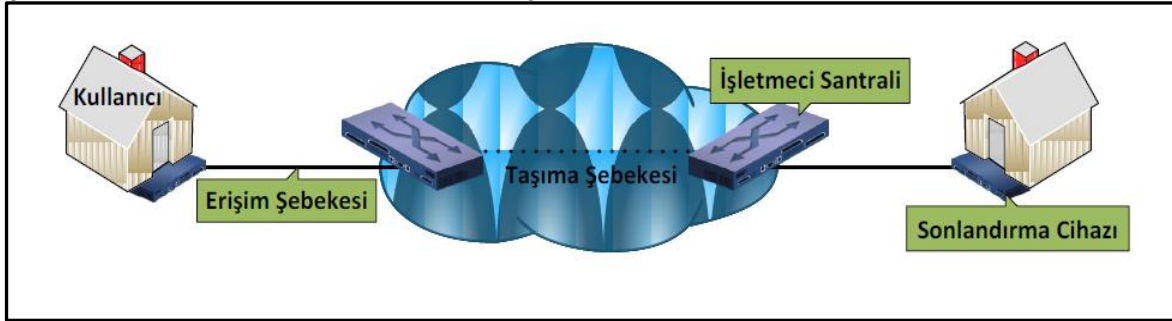
- Devre tesis taleplerinin tamamlanma sürelerinin değerlendirilmesi için devrenin sonlanacağı lokasyon ile TÜRK TELEKOM sistemleri arasında mevcutta bağlantı olup olmadığı, bağlantı varsa RKDT Ek-7'nin 5. maddesine göre hangi kapsamda olduğu, ilave yatırım gerektirip gerektirmediği, özel bir uygulamanın talep edilip edilmediği bilgilerinin gerekli olduğu, RKDT Ek-5'in 2.1.8. maddesi uyarınca devrenin tesis edilebilmesi için ilave yatırım gerekmesi veya özel bir uygulama talep edilmesi halinde RKDT'te yer verilen tesis sürelerinden ziyade taraflar arasında imzalanan protokoldeki tesis sürelerinin dikkate alınması gerektiği, taraflar arasında imzalanan protokoller BTK tarafından düzenlenmediğinden TÜRK TELEKOM tarafından protokolde yer alan devre tesis sürelerine uygun bir işlemin yapılıp yapılmadığı hususunda bir değerlendirme yapılamadığı,
- Bağlantı ücretine esas mesafenin, tesis adresi ile bağlantının sağlanabildiği güzergâh üzerinde olan ve transmisyon imkânları bulunan en yakın TÜRK TELEKOM sistemi (hizmetin verilmesine olanak sağlayan ve bağlantının sonlanacağı teçhizat veya *network* cihazı) arasındaki mesafe olduğu hususunun RKDT Ek-7'nin 5.4.4. maddesinde düzenlendiği, talep edilen hizmetin toptan veya perakende düzeyde sunulmasından bağımsız olarak, bağlantı ücretine esas mesafenin ne şekilde hesaplandığı (TÜRK TELEKOM *node/switch/santral* mesafesi ve neden söz konusu mesafenin esas alındığı) hususunda TÜRK TELEKOM'dan açıklama talep edilebileceği,
- Bununla birlikte, her yeni bağlantı talebinde, bağlantı ücretine esas mesafe olarak en yakın TÜRK TELEKOM *node/switch* cihazı alınamayacağı gibi en yakın TÜRK TELEKOM santralının de alınamayacağı, her bir yeni bağlantı bazında söz konusu mesafenin değişiklik arz edebileceğinin değerlendirildiği, hizmetin talep edildiği lokasyona en yakın TÜRK TELEKOM *node/switch*'inin talep edilen hizmetin sunumu için elverişli olmaması (kapasitesinin dolu olması vb.) nedeniyle devrenin en yakın TÜRK TELEKOM santraline bağlantısının yapılmasının gerekebileceği,
- Ayrıca, ALFA'nın kazandığı ihalelerde, bazı noktalarda müşterinin mevcutta TÜRK TELEKOM'dan hizmet aldığı belirtilmiş olup söz konusu müşteri için işletmeci/hizmet değişikliği başvurusu yapılması yerine yeni devre tesis edilmesinin talep edilmesi nedeniyle, mevcutta müşteri lokasyonu ile en yakın TÜRK TELEKOM *node/switch/santral* teçhizatı/tesisi arasında talep edilen hizmetin sunulabileceği transmisyon imkânının olmayabileceği ve bu nedenle ALFA'nın başvurusu değerlendirilirken lokal erişim kablo montajı/cihaz kurulumu gibi işlemlerin yapılması gerekebileceği hususunun göz önünde bulundurulması gerektiği, bu kapsamda devre tesis işlemi taleplerine ilişkin devre bazında hangi işlemlerin (lokal erişim kablo montajı, teçhizat kurulumu vb.) yapıldığına yönelik TÜRK TELEKOM'dan açıklama talep edilebileceği

ifade edilmektedir.

I.3. İlgili Pazar¹

- (27) Devre, bir elektronik haberleşme şebekesinin kenar anahtarları/uç cihazları üzerindeki portlar arasında kurulan bağlantıdır. Devre kiralama yöntemi ile temel itibarıyla verinin üretildiği yer ile talep edildiği yer arasında bir iletişim imkânı sağlanmakta ve kullanıcıya tahsisli bir hat sunulabilmektedir. Aşağıdaki şekilde geleneksel kiralık devre topolojisine yer verilmektedir. Şekle göre, tahsis edilen hat üzerinde abonenin trafiği, yerleşik işletmeci tarafından bakır kablo ile erişim şebekesi üzerinden santrale bağlanmakta, oradan bakır veya fiber optik kablo ile taşıma şebekesi üzerinden karşı ucun bağlı olduğu santrale taşınmaktadır.

Şekil 1: Geleneksel Kiralık Devre Topolojisi

- (28) Devre kiralama, işletmeciler tarafından kendi altyapılarının kurulumu ve elektronik haberleşme hizmetlerinin üçüncü kişilere sunumu (toptan) için talep edilebildiği gibi, bireysel ya da kurumsal kullanıcılar tarafından kendi ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla (perakende) da talep edilebilmektedir. Toptan seviyede söz konusu hizmet altyapı sahibi işletmeciden, perakende seviyede ise ya altyapı sahibi işletmeciden ya da altyapı sahibi işletmecilerden toptan seviyede hizmet alan alternatif işletmecilerden alınmaktadır. Bu kapsamda toptan seviyedeki rekabetin altyapı sahibi işletmeciler arasında, alternatif işletmecilere (kendi ihtiyaçlarını karşılamak ya da üçüncü kişilere hizmet sunmak üzere) sağlanan devre kiralama hizmetleri üzerinden gerçekleştiği, perakende seviyedeki rekabetin ise perakende kullanıcılara (bireysel ya da kurumsal) hizmet sunmak üzere altyapı sahibi işletmeciler ve altyapı sahibi işletmecilerden toptan seviyede hizmet alan alternatif işletmeciler arasında gerçekleştiği söylenebilecektir.
- (29) Bu kapsamda ülkemizde hâlihazırda, toptan seviyede devre kiralama hizmetleri TÜRK TELEKOM dışında kendi altyapısı bulunan SUPERONLINE, VODAFONE NET ve TURKNET tarafından sunulmaktadır. Perakende seviyede ise, TÜRK TELEKOM Grubu içinde TÜRK TELEKOM'dan toptan seviyede hizmet alan TT INTERNATIONAL sınırlı düzeyde perakende seviyede kullanıcılara kiralık devre hizmeti sunarken, TTNET ve TT MOBİL'in devre kiralama hizmetini sadece kendi kullanımları için aldıkları ve perakende seviyede kullanıcılara hizmet sunmadıkları bilinmektedir. Bununla birlikte TÜRK TELEKOM doğrudan son kullanıcılara perakende düzeyde hizmet sunmaktadır.
- (30) Aşağıda devre kiralamaya konu hizmet türlerinden bahsedilecek, ardından ise ilgili ürün ve coğrafi pazar tanımına yer verilecektir.

Geleneksel Kiralık Devre

- (31) Geleneksel kiralık devre hizmetinin sunumunda kullanılan erişim teknolojisi, talep edilen bant genişliğine ve erişim ortamına (bakır/fiber kablo, radyo link vb.) göre değişiklik göstermekte olup, söz konusu hizmet TDM, SDH ve WDM teknolojileri

¹ Bu bölüm için bkz. 06.04.2017 tarihli ve 2017/DK-SRD/117 sayılı BTK kararı ile onaylanan Toptan ve Perakende Kiralık Devre Pazar Analizi Nihai Dokümanı.

kullanılarak sunulabilmektedir. Geleneksel kiralık devre hizmeti sunumunda kullanılan devrelerin her iki ucu da kullanıcı yerleşkesinde (noktadan noktaya) sonlanmaktadır.

Kısmi Kiralık Devre

- (32) Kısmi kiralık devre hizmeti, kiralık devre hizmetlerinin sunumunda kullanılan bütün erişim teknolojileri üzerinden sunulabilmektedir. Kısmi kiralık devre hizmetinde devrenin bir ucu kullanıcı yerleşkesinde diğer ucu ise yükümlü (erişim sağlayan) işletmeci trafik teslim noktasında/santralinde olabilmektedir. Kısmi kiralık devre hizmetleri genellikle yerleşik işletmeci altyapısının bulunduğu son kullanıcılara erişimde kullanılan bağlantıların, alternatif işletmeciler tarafından etkin olarak kullanılmasına olanak sağlamaktadır.

Omurga Kiralık Devre

- (33) Omurga kiralık devre hizmeti, yerleşik işletmecinin santrallerinde/yerleşkelerinde farklı hizmetler için (arabağlantı, VAE, YAPA, transmisyon vs.) ortak yerleşim yapan alternatif işletmecinin trafiğinin santraller arasında taşınmasını konu edinmektedir. Omurga kiralık devre hizmeti kapsamında alternatif işletmecinin trafiği, yeterli bant genişliği sağlayabilecek bakır veya fiber kablo bağlantısı kullanılarak iki santral arasında taşınmaktadır. Bu çerçevede, söz konusu hizmet ile alternatif işletmecilerin, üzerinden hizmet sundukları yükümlü işletmeci santralleri arasında etkin bir şebeke yapısı kurması için kiralık devre ihtiyacı karşılanmaktadır.

Noktadan Noktaya ATM

- (34) ATM bir hücre anahtarlama ve çoklama teknolojisi olup devre anahtarlama ve paket anahtarlamanın avantajlı yönlerini birleştiren bir yapıya sahiptir. Ses, veri ve görüntü gibi farklı yapısal özelliklere sahip trafikler, aynı platform üzerinden taşınmaktadır. ATM sistemi bağlantı temelli bir iletim tekniğidir.

Noktadan Noktaya Frame Relay

- (35) Frame Relay (FR), ses iletimi gibi analog sinyalleşmeleri gerçekleştirmek amacıyla geliştirilen X.25 paket anahtarlama teknolojisi temel alınarak geliştirilmiştir. Bu teknolojiye her paket, gidilen lokasyonun anlaşılabilmesi için bir adres taşımaktadır. Bu paketler, gidilecek yere varana kadar FR şebekesindeki birçok anahtardan (*switch*) geçebilmektedir. FR'de iletim, sanal devre (*virtual circuit*) olarak adlandırılan yollar üzerinden yapılmakta ve sadece düşük iletim hızları desteklenmektedir.

Noktadan Noktaya Metro Ethernet ve TTünel Hizmetleri

- (36) ME, Ethernet protokolleri ile fiber optik kablo bağlantıları üzerinden noktadan noktaya veri iletimi hizmetlerinin sunulmasında kullanılan şebeke olarak tanımlanabilmektedir. ME hizmeti sunumunda, kullanıcı binası ile işletmeci santrali arasındaki bağlantı fiber optik kablo kullanılarak sağlanmaktadır. Kullanıcı teçhizatı ME şebekesi arayüzü ile irtibatlandırılmakta, kullanıcının trafiği kullanıcı yerleşkesindeki teçhizat kullanılarak fiber optik kablo bağlantısı üzerinden santrale aktarılmaktadır. Söz konusu kullanıcı trafiği, santralde ATM şebekesine uğramadan doğrudan MPLS/IP-MPLS şebekesi ile irtibatlandırılmaktadır. Kullanıcı trafiği MPLS/IP-MPLS şebekesi kullanılarak diğer ucun bağlı olduğu santrale kadar taşınmaktadır. Karşı ucun bağlı olduğu santral ile kullanıcı arasındaki bağlantı fiber optik kablo bağlantısı ile yapılmaktadır. TTünel ise TÜRK TELEKOM tarafından sunulmakta olan devre bazlı bir ME hizmetidir.

Kısmi Metro Ethernet Devre

- (37) Kısmi ME devre hizmetinde devrenin bir ucu kullanıcı yerleşkesinde diğer ucu ise

yükümlü işletmeci trafik teslim noktasında/santralinde bulunabilmekte olup, kısmi ME devre hizmetinde de kullanıcı binası ile yükümlü işletmeci santrali arasındaki bağlantı fiber optik kablo kullanılarak sağlanmaktadır. Kısmi ME devre hizmeti, alternatif işletmeciler tarafından genellikle yükümlü işletmecinin fiber altyapısının ulaştığı kullanıcılar ile ilgili santral arasındaki yerel alanda tesis edilmiş fiber bağlantılar üzerinden belirli bir noktada toplanan farklı trafik türlerini ve birden fazla kullanıcı trafiğinin bir arada kendi şebekelerine taşınabilmesine veya veri/arabağlantı trafiği teslimine olanak sağlamaktadır.

Omurga Metro Ethernet Devresi

- (38) Omurga ME devre hizmeti, yükümlü işletmecinin santrallerinde/yerleşkelerinde farklı hizmetler için (arabağlantı, VAE, YAPA, transmasyon vs.) ortak yerleşim yapan alternatif işletmecinin trafiğinin Ethernet teknolojisi ile santraller arasında taşınmasını konu edinmektedir. Her iki ucu da söz konusu santral listesinde yer alan herhangi iki santralde (tesiste) konumlandırılmış alternatif işletmeci sistemleri arasında devre bazlı taşıma hizmetine imkân sağlamaktadır. Bu hizmet kapsamında alternatif işletmecinin trafiği, yüksek bant genişliği sunabilen fiber optik kablo bağlantısı (MPLS/IP-MPLS şebekesi üzerinden) kullanılarak iki santral arasında taşınmaktadır. Bu çerçevede, söz konusu hizmet ile alternatif işletmecilerin, yükümlü işletmeciye ait ve üzerinden hizmet sundukları santraller arasında etkin bir şebeke yapısı kurması için kiralık devre ihtiyacı karşılanmaktadır.

Noktadan Noktaya G.SHDSL

- (39) G.SHDSL veri iletim hizmetinde bir çift bakır kablo kullanılmakta ve hizmetin sunumunda mevcut telefon hattı bağlantısının yerine kullanıcı ile işletmeci santrali arasında ayrı bir bakır kablo bağlantısı yapılmaktadır. G.SHDSL hizmeti için uçlar arasında sanal devreler kullanıldığından güvenli iletişime olanak sağlamaktadır. G.SHDSL hizmetinde alma ve gönderme hızları birbirine eşittir, bu nedenle simetrik bant genişliğine sahiptir.

Fiberlink Hizmeti

- (40) Fiberlink hizmeti, Aktif Ethernet veya GPON yapısında elektronik haberleşme altyapısına sahip bölgelerde fiber optik kablo altyapısı üzerinden sunulan noktadan noktaya erişim hizmetidir. Fiberlink hizmetinde alma ve gönderme hızları birbirine eşittir, bu nedenle simetrik bant genişliğine sahiptir.

Noktadan Noktaya ADSL Hizmeti

- (41) Kiralık devreler ile benzer özelliğe sahip bir diğer hizmet ADSL üzerinden sunulan veri iletimi hizmetidir. Sabit telefonlar için kullanılan bakır teller üzerinden yüksek hızlı veri ve görüntü iletimini aynı anda sağlayabilen bir DSL teknolojisidir. Noktadan noktaya ADSL hizmetinde indirme/yükleme (*download/upload*) hızları eşit olmamakta ve asimetrik bir kapasite sağlamaktadır. Bu teknolojiye indirme hızı, yükleme hızından daha yüksektir.

VPN Hizmeti

- (42) *Virtual Private Network* (VPN), kullanıcının IP şebekesi dâhil kamuya açık şebekeler üzerinden özel şebekesine güvenli olarak bağlanmasına olanak sağlayan bir hizmet olarak tanımlanabilmektedir. VPN'de kullanıcı trafiği, diğer kullanıcı trafiklerinin de taşındığı ortak fiziksel devreler ile sanal bir bağlantı üzerinden iletilmektedir. Bununla birlikte, VPN kapsamında yönlendirme ve şifreleme yapılarak kullanıcı trafiği internet trafiğinden ayrıştırılmakta ve güvenli bir şekilde taşınmaktadır. Kullanıcı trafiği, diğer

trafiklerden VPN tünel mekanizması kullanılarak mantıksal olarak ayrı şekilde yönlendirilmektedir.

- (43) VPN hizmeti sunumunda, şebeke üzerinde her kullanıcı için ayrı VPN alanları oluşturulmakta ve bu alanlarda kullanıcılara ait uç bağlantılar tanımlanmaktadır. Bu kapsamda, veri iletimi için kullanıcılara sanal, güvenli ve birbirinden bağımsız bağlantılar oluşturulmaktadır. VPN hizmetinde son kullanıcının talebine göre verilerin iletileceği farklı varış noktaları seçilebilmektedir. VPN hizmetinin ilk sunumu aşamasında kullanıcıların noktadan noktaya bağlantı tanımlaması yapması gerekmekte, hizmet kullanılırken ihtiyaca göre kolay ve esnek bir şekilde ayarlama yapılabilmektedir. VPN hizmeti noktadan çok noktaya, çok noktadan çok noktaya güvenli bağlantılarda kullanılmaktadır.

I.3.1. İlgili Ürün Pazarı

- (44) İlgili ürün pazarının tespitinde, tüketicinin gözünde fiyatı, kullanım amaçları ve nitelikleri bakımından aynı sayılan mal veya hizmetlerden oluşan pazar dikkate alınmaktadır. “İlgili Ürün Pazarının Tanımlanmasına İlişkin Kılavuz”da ifade olunduğu üzere, pazarın tanımlanmasına ilgili teşebbüslerin ürünlerinden ve bunları sattıkları bölgelerden başlanacak, diğer bazı ürünler ve bölgeler ise, bu teşebbüslerin kısa dönemdeki fiyatlandırma kararlarını etkileme ve sınırlama durumlarına bakılarak pazar tanımına dâhil edilecektir.
- (45) Dosya kapsamında TÜRK TELEKOM’un sözleşme yapmanın dolaylı reddi niteliğinde olduğu iddia edilen uygulamaları devre kiralama hizmetlerine ilişkindir. Elektronik haberleşme hizmeti vermek üzere BTK tarafından yetkilendirilmiş işletmeciler; ses, görüntü, veri iletimi gibi elektronik haberleşme hizmetlerini son kullanıcılara çeşitli elektronik haberleşme şebekeleri vasıtasıyla sunmaktadır. İşletmecilerin son kullanıcılarla bağlantı kurmak için kullandıkları söz konusu sabit ve mobil şebekeler bakır şebeke, fiber optik şebeke, kablo TV şebekesi, mobil haberleşme şebekesi, uydu şebekesi, genişbant telsiz erişim şebekesi, kiralık devreler ve Wi-Fi olarak sıralanmaktadır. Bunlardan dosya konusu şikayeti oluşturan kiralık devreler, işletmeciler tarafından genellikle kurumsal müşterilere perakende düzeyde sunulan data, ses ve görüntü gibi verinin özellikle coğrafi olarak uzak olan noktalar arasında iletimi hizmetine karşılık gelmektedir. Bu hizmetlerin sunumu için gerekli fiziksel altyapıya sahip olmayan işletmeciler, bu hizmeti yerleşik işletmecilerden toptan seviyede temin edebilmektedir.
- (46) BTK tarafından yayımlanan 2017 tarihli “Toptan ve Perakende Kiralık Devreler” isimli pazar analizi dokümanında devre kiralamaya konu hizmet türlerinden, devre anahtarlama şebekeler üzerinden sunulan geleneksel kiralık devre hizmeti, kısmi kiralık devre hizmeti, omurga kiralık devre hizmeti ile NN ATM, NN FR, NN ADSL hizmetleri hariç olmak üzere paket anahtarlama şebekeler üzerinden sunulan noktadan noktaya veri iletim hizmetlerinin (NN ME ve TTünel, kısmi ME devresi, omurga ME devresi, NN G.SHDSL ve ekotünel, fiberlink) kiralık devre pazarına dâhil olduğu tespitinde bulunmuştur. Başka bir deyişle NN ATM, NN FR, NN ADSL dışındaki kiralık devre hizmet türlerinin birbirine ikame olduğu ve aynı pazarda yer aldığı belirtilmiştir.
- (47) Bunun yanı sıra, hizmeti alan kullanıcının niteliğine göre toptan ve perakende pazar ayırımına gidilmiş; kullanıcı BTK tarafından yetkilendirilmiş alternatif işletmeci ise hizmetin toptan kiralık devre pazarında olduğu, bireysel veya kurumsal son kullanıcı ise hizmetin perakende kiralık devre pazarında yer aldığı ifade edilmiştir.

- (48) İşbu dosya özelinde TÜRK TELEKOM'un şikâyet konusu uygulamalarının alternatif işletmecilere toptan seviyede sunulan devre kiralama hizmetine ilişkin olduğu görülmektedir. Ayrıca, sunulan kiralık devre hizmet türleri özelinde bir şikâyet bulunmayıp tüm hizmet türlerine yönelik olarak TÜRK TELEKOM'un belirlediği süre, mesafe ve ücretin rekabete aykırı olduğu iddia edilmektedir. Bu nedenle dosya kapsamında toptan seviyede kiralık devre hizmeti çeşitlerinin birbiri ile ikame olup olmadığına ilişkin bir değerlendirmede bulunulmasına gerek bulunmadığı, toptan seviyede pazarın BTK Pazar Analizi'ndeki yaklaşım ile benzer şekilde tanımlanmasının uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede toptan seviyede ilgili ürün pazarı "*toptan seviyede devre kiralama hizmetleri pazarı*" şeklinde belirlenmiştir².
- (49) Başvuruda TÜRK TELEKOM'un toptan pazardaki uygulamaları konu ediliyor olsa da, şikâyet konusu davranışlarının etkileri perakende pazarda ortaya çıkabileceğinden perakende düzeyde de pazar tanımı yapılması gerekmektedir. Toptan pazardaki tanıma benzer şekilde perakende seviyede de hizmet türü özelinde bir ayrıma gidilmeksizin genel bir pazar tanımı yapılması uygun olacaktır. Zira dosya konusu davranışlardan etkilenme ihtimali bulunan perakende pazar, kiralanan devre üzerinden perakende seviyede sunulan veri iletim hizmetlerinin tamamıdır. Bu çerçevede perakende seviyede ilgili ürün pazarı; geleneksel kiralık devre, kısmi kiralık devre, omurga kiralık devre, NN ME ve TTünel, kısmi ME devresi, omurga ME devresi, NN G.SHDSL ve ekotünel, fiberlink, NN ATM, NN FR ve NN ADSL hizmetlerini kapsayacak şekilde "*perakende seviyede kiralık devre hizmetleri pazarı*" olarak belirlenmiştir.
- (50) Bununla birlikte VPN hizmeti, Rekabet Kurulunun 05.12.2013 tarihli ve 13-69/938-398 sayılı kararında da dile getirildiği üzere, geleneksel kiralık devre ve ATM, ME, FR, ADSL gibi bağlantı ürünleriyle oluşturulan perakende nitelikte bir üründür. Yine Kurulun 19.09.2018 tarihli ve 18-33/545-269 sayılı kararında VPN hizmetinin niteliğinin kiralık devrelerden farklılaştığı, perakende seviyede sunulan bir hizmet olduğu ve toptan seviyede sunumunun olmadığı şeklindeki değerlendirmeler kapsamında "*VPN hizmetleri pazarı*" olarak ayrı bir ilgili ürün pazarının tanımlandığı görülmektedir. Ayrıca mevcut dosya kapsamında bilgi talep edilen sektör oyuncuları da Kurul içtihadıyla örtüşür bir şekilde VPN hizmetinin bir devre kiralama hizmeti değil katma değerli servis olarak kabul edildiği yönünde açıklamalarda bulunmuştur. Bu bilgiler doğrultusunda Kurulun söz konusu kararlarındaki yaklaşım benimsenerek işbu dosya kapsamında perakende seviyedeki bir diğer ilgili ürün pazarı "*VPN hizmetleri pazarı*" olarak tanımlanmıştır.

I.3.2. İlgili Coğrafi Pazar

- (51) Coğrafi pazar teşebbüslerin mal ve hizmetlerinin arz ve talebi konusunda faaliyet gösterdikleri, rekabet koşullarının yeterli derecede homojen ve özellikle rekabet koşulları komşu bölgelerden hissedilir derecede farklı olduğu için bu bölgelerden kolayca ayrılabilen bölgeler olarak tanımlanmaktadır. İlgili Pazarın Tanımlanmasına İlişkin Kılavuz'da da coğrafi pazarın tanımlanmasına ilişkin;

"öncelikle tarafların ve rakiplerin pazar paylarının dağılımına ilişkin göstergelerden ve fiyat farklılıklarından hareketle bir ön görüş oluşturulur. Ardından, değişik bölgelerdeki teşebbüslerin müşteriler için gerçekten birer alternatif arz kaynağı oluşturup oluşturmadığı incelenir. Bu incelemede, talebin yapısı göz önüne alınır. İncelenen teşebbüslerin müşterilerinin siparişlerini kısa

² Her ne kadar BTK Pazar Analizinde NN ATM, NN FR, NN ADSL hizmetleri kiralık devre pazarından ayrı tutulmuş olsa da bu dosya özeline böyle bir ayrıma gidilmesine gerek bulunmamaktadır.

dönemde ve ihmal edilebilir maliyetlerle başka yerlerdeki teşebbüslere kaydırıp kaydıramayacakları temel noktayı oluşturacaktır.”

ifadelerine yer verilmiştir.

- (52) Dosya kapsamında TÜRK TELEKOM'un sözleşme yapmanın reddi niteliğinde olduğu iddia edilen uygulamaları toptan seviyede kiralık devre hizmetlerine ilişkindir. Bir başka deyişle iddiaların esas itibarıyla toptan seviyede altyapı erişimine ilişkin olduğu görülmektedir. Toptan seviyede kiralık devre hizmetleri, TÜRK TELEKOM ve diğer altyapı sahibi işletmecilerin ilgili mevzuat uyarınca herhangi bir coğrafi kısıt olmadan ülke genelinde sahip oldukları altyapı üzerinden sunulmaktadır. Toptan seviyede erişim bakımından ülke genelinde erişim sağlanacak altyapının bulunması önem arz etmektedir. Zira perakende düzeyde sunulan kiralık devre hizmetleri müşterinin talebine göre kimi zaman belli bir bölgede yer alan devrelerin kiralanmasını gerektirirken kimi zaman özellikle kurumsal müşteriler için merkez ve şubeler arasındaki veri iletimin sağlanması açısından ülke çapında birçok bölgede/ilde yer alan devreleri içerebilmektedir. Dolayısıyla dosya kapsamında ilgili coğrafi pazar Türkiye olarak tayin edilmiştir.
- (53) Nitekim ilgili BTK mevzuatı ve Rekabet Kurulu kararları da bu hususu destekler niteliktedir. BTK'nın 2010 tarihli "Veri Akış Erişimini İçeren Toptan Genişbant Erişim Pazarı" isimli pazar analizi dokümanında ilgili coğrafi pazara ilişkin açıklamalar "*Ülkemizdeki genişbant erişim hizmetleri tanımı kapsamında yer alan hizmetler ülke genelinde sunulabilmektedir. Söz konusu hizmetleri sunan Türk Telekom'un faaliyette bulunduğu alan ülke geneli olup, genişbant erişim hizmetlerinin toptan tarifeleri ve kullanım şartları, objektif olarak gerekçelendirilen istisnai haller dışında, ülke çapında standarttır... Bu çerçevede, toptan genişbant erişim hizmetleri ile ilgili coğrafi pazarın ülke geneli olarak belirlenmesi gerektiği düşünülmektedir.*" şeklindedir.
- (54) BTK'nın Nisan 2017 tarihli "Toptan ve Perakende Kiralık Devreler" isimli pazar analizi dokümanında ise "*Kiralık devre hizmetlerine ilişkin coğrafi piyasanın bu hizmetleri sunan işletmecilerin hizmet verebilecekleri fiziksel alan dikkate alınarak ülke geneli (Türkiye) olarak belirlenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.*" ifadeleri yer almaktadır. Görüldüğü üzere BTK, coğrafi pazarın ülke geneli olarak belirlenmesi yaklaşımını benimsemektedir.
- (55) Konuya ilişkin Rekabet Kurulu uygulaması da aynı yöndedir. Kurulun 19.12.2013 tarihli ve 13-71/992-423 sayılı kararında;

"Genişbant internet erişim hizmetleri, Türkiye'de sadece yetkilendirilmiş teşebbüsler tarafından sunulabilmektedir. Söz konusu hizmet bakımından ülke çapında rekabet şartlarının homojen olması nedeniyle Türk Telekom tarafından öne sürülen ilgili coğrafi pazarın yerel veya bölgesel düzeyde tanımlanabileceği iddiasının geçerli olmadığı (...)"

tespitlerinden yola çıkılarak ilgili coğrafi pazar Türkiye olarak belirlenmiştir³.

- (56) Kurulun TÜRK TELEKOM'un TTPVN hizmetine ilişkin uygulamaları yoluyla kiralık devre ve benzeri hizmetler pazarında rakiplerinin faaliyetlerini zorlaştırdığı iddiasını incelediği 05.12.2013 tarihli ve 13-69/938-398 sayılı kararında;

"TÜRK TELEKOM, alternatif işletmecilerin altyapısının olmadığı veya yetersiz olduğu noktalarda VPN hizmetinin sunumunda girdi olarak nitelendirilebilecek

³ Benzer yöndeki Kurul kararları için bkz. 05.02.2015 tarihli ve 15-06/74-31 sayılı, 09.02.2017 tarihli ve 17-06/52-19 sayılı, 09.02.2017 tarihli ve 17-06/53-20 sayılı kararlar.

kiralık devre ve diğer bağlantı ürünlerinin toptan sağlayıcısı konumundadır. Alternatif işletmecilerin altyapı kurulum çalışmaları devam ediyor olmasına rağmen mevcut altyapısı Türk Telekom'un altyapısı ile rekabet edebilir seviyede değildir. Ayrıca, VPN hizmetinin verilebildiği yerlerde, rakip teşebbüslerin Türk Telekom'un altyapısına erişimleri zorunlu olmaktadır. Bu çerçevede VPN hizmetinin sunumunda coğrafi anlamda pazar farklılaştırması gerektirecek faktörlerin bulunmaması (...)"

nedeniyle ilgili coğrafi pazar Türkiye olarak belirlenmiştir.

- (57) Kurulun TÜRK TELEKOM'un kendisine yapılan tesis paylaşımı başvurularını geciktirmek, zorlaştırmak ve/veya engellemek suretiyle 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiği iddiasını incelediği 09.06.2016 tarihli ve 16-20/326-146 sayılı kararda da *"ilgili ürün/hizmet pazarı olarak tanımlanan "boru, kanal, göz, menhol, direk ve kule gibi fiziksel altyapı unsurları ve aydınlatılmamış fiber" in ülke genelinde kurulabilecek olması, ayrıca söz konusu unsurların tesis paylaşımı mevzuatı çerçevesinde herhangi bir coğrafi kısıt olmadan ülke geneli için paylaşım açılabilir olması"* nedeniyle ilgili pazar Türkiye olarak tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere yerleşik uygulama gerek toptan/perakende sabit genişbant internet hizmetlerinin sunumu gerek elektronik haberleşme altyapı unsurları bakımından ilgili coğrafi pazarın Türkiye olarak belirlenmesi yönündedir.
- (58) Bütün bu açıklamalar ışığında işbu dosya kapsamında başvuru konusu hizmetler bakımından ülke çapında rekabet şartlarının homojen olması nedeniyle ilgili coğrafi pazar "Türkiye" olarak belirlenmiştir.

1.4. Kiralık Devre Hizmetlerine İlişkin BTK Mevzuatı

- (59) 13.07.2017 tarihli ve 2017/DK-ETD/212 sayılı BTK kararı ile güncellenen "Toptan ve Perakende Kiralık Devreler Pazar Analizi Nihai Dokümanı"na göre TÜRK TELEKOM toptan ve perakende seviyede ülke genelinde sunulan "Kiralık Devre Sonlandırma ve Taşıma Pazarlarında" EPG'ye sahip işletmeci olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, hizmet seviyesi taahhütleri ve cezai şart ve yaptırımları içerecek şekilde TÜRK TELEKOM'a toptan seviyede ülke genelinde kiralık devre sonlandırma ve kiralık devre taşıma pazarında hizmet seviyesi taahhütleri ve cezai şart ve yaptırımları içerecek şekilde referans erişim teklifi hazırlama ve yayımlama yükümlülüğü getirilmiştir. Bu çerçevede TÜRK TELEKOM tarafından hazırlanan Referans Kiralık Devre Teklifi (RKDT), BTK'nın 26.12.2017 tarihli ve 2017/DK-ETD/383 sayılı kararı ile onaylanmıştır.
- (60) RKDT'nin 1.2.1. maddesinde amaç ve kapsamının, TÜRK TELEKOM'un işletmeciye YKD/ME/TTUNEL/G.SHDSL/EKOTUNEL/FİBERLİNK/KİSMİ YKD/KİSMİ TTUNEL hizmetlerinin sunabilmesi için gerekli olan usul, esas ve ücretlerin belirlenmesi olduğu ifade edilmiştir. RKDT'nin "Sözleşmenin Yürütülmesi" başlıklı bölümünün 5.3.3. maddesinde *"İşletmeci Kiralık Devre sözleşmesini imzaladıktan sonra taleplerini (Kampanya ve Toplu Geçiş Süreçleri hariç) Otomasyon Sistemi üzerinden yapacaktır. Türk Telekom İşletmecinin yaptığı ilgili talebe Otomasyon Sistemi üzerinden cevap verecektir. Bu fonksiyonların kullanımına ilişkin web servisleri Türk Telekom tarafından hazırlanacaktır. Aynı zamanda Otomasyon Sistemi üzerinden yapılan tüm işlemler aylık olarak yine Otomasyon Sistemi üzerinden raporlanabilecektir. Bu sözleşme kapsamında tüm Hizmet Seviyesi Taahhütleri, bu taahhütlere ilişkin gecikme süreleri ve oluşan ceza bedelleri yine Otomasyon Sistemi üzerinden (Kampanya ve Toplu Geçiş Süreçleri hariç) şeffaf bir şekilde raporlanabilecektir."* şeklinde ifadelere yer verilmektedir. Dolayısıyla, işletmecilere sunulan kiralık devre hizmetlerinin sunumuna

ilişkin sürecin (başvuru, talep oluşturma, raporlama vb.) TÜRK TELEKOM'un otomasyon sistemi üzerinden yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

- (61) RKDT'de yer alan "EK-5: Hizmet Seviyesi Taahhüdü" (EK-5) başlıklı bölüm; TÜRK TELEKOM tarafından sunulan kiralık devre hizmetlerine dair başvuru, tahsis, tesis, iptal ile arıza takip ve ıslah süreçlerine ilişkin usul, esas ve standartları kapsamaktadır. EK-5'in 1.2. maddesinde "İşbu taahhütname ile sınırlı olan hükümler Türk Telekom tarafından İşletmecilere sunulan asgari hizmet seviyesini belirlemektedir. Türk Telekom, İşletmeciye usul, esas ve ücret açısından farklı düzeylerdeki bedel ve koşulları ayrıca belirlenen Hizmet Seviyesi Anlaşması teklif edebilir... Türk Telekom, İşletmeciye teklif edeceği söz konusu anlaşmayı, ayırım gözetmeksizin ve asgari olarak kendi perakende müşterilerine uyguladığı koşullarla sunacaktır." şeklindeki düzenleme yer almaktadır.
- (62) Bağlantı sürelerine ilişkin olarak EK-5'in 2.1.1. maddesinde, kiralık devre hizmetlerine ilişkin bağlantı taleplerinin, ilgili tablolarda belirtilen süreler içerisinde sonuçlandırılacağı, tahsis ve tesis işlemlerinin bağlantı süresi içerisinde gerçekleştirileceği düzenlenmiştir. Aşağıdaki tabloda hizmet türü bazında RKDT'de belirlenen bağlantı süreleri verilmektedir.

Tablo 3: RKDT'de Yer Alan Bağlantı Süreleri

Hizmet Türü	Bağlantı Süreleri (İş Günü)					
	İl içi		İller arası		İl içi-Kırsal	
YKD	16 Mbit/sn ve altı	8	16 Mbit/sn ve altı	15	16 Mbit/sn ve altı	15
	34 -155 Mbit/sn	10	34 - 155 Mbit/sn	20	34 - 155 Mbit/sn	20
	622 Mbit/sn	18	622 Mbit/sn	22	622 Mbit/sn	22
	2,5 - 10 Gbit/sn	30	2,5 - 10 Gbit/sn	35	2,5 - 10 Gbit/sn	35
ME	14		14		16	
TTUNEL	16		16		24	
G.SHDSL	9		11		13	
EKOTUNEL	10		12		15	
FIBERLINK	9		11		13	
KİSMİ YKD	2 Mbit/sn ve altı	8	2 Mbit/sn ve altı	15	2 Mbit/sn ve altı	15
	34 -155 Mbit/sn	10	34 -155 Mbit/sn	20	34 -155 Mbit/sn	20
	622 Mbit/sn	18	622 Mbit/sn	22	622 Mbit/sn	22
	2,5 - 10 Gbit/sn	30	2,5 - 10 Gbit/sn	35	2,5 - 10 Gbit/sn	35
KİSMİ TTUNEL	16		16		24	

Kaynak: RKDT, EK-5/2.1.6. madde Tablo-1A, Tablo-1B, Tablo1C, Tablo-1D, Tablo-1E, Tablo-1F, Tablo-1G ve Tablo 1H.

- (63) Ek-5'in 2.1.2. maddesinde "İşletmecinin, Otomasyon Sistemi üzerinden başvuru yapmasını müteakip 5 (beş) iş günlük Tahsis süreci başlayacaktır. Türk Telekom tahsis sürecinde yapacağı keşif çalışmasında, İşletmeci/İşletmeci Abonesi tesisi ile Türk Telekom şebekesi arasında;
- Mevcut bir bağlantının olması durumunda söz konusu bağlantı üzerinden talep edilen hizmetin ilave yatırım yapılmaksızın/bağlantı ücreti gerekmeksizin (Lokal Erişim Kablosu ve/veya Teçhizat ücreti) sunulup sunulamayacağını,
 - Mevcut bir bağlantının olması ancak talep edilen hizmet için ilave yatırım/bağlantı ücreti gerekmesi durumunda Lokal Erişim Kablosu ve/veya Teçhizat ücretini içeren Bağlantı Ücretini,

c. Mevcut bir bağlantının olmaması ve talep edilen hizmetin ilave yatırım ile karşılanabilir olması durumunda kurulacak bağlantıya ilişkin Lokal Erişim Kablosu ve/veya Teçhizat ücretini içeren Bağlantı Ücretini belirler”

şeklindeki hüküm yer almaktadır. Madde 2.1.5'te ise mevcut bir bağlantının olduğu ve/veya ilave yatırımın gerekmediği durumlarda işletmecinin olumlu cevabını TÜRK TELEKOM'a bildirmesini müteakip tesis sürecinin başlayacağı⁴, ilave yatırım gerekmesi durumunda ise işletmecinin, TÜRK TELEKOM'a olumlu cevabını bildirmesini müteakip beş iş günü içerisinde işletmeci ile TÜRK TELEKOM arasında bağlantı ile ilgili işlemleri düzenleyen ve referans teklif hükümlerine aykırı olmayacak şekilde hazırlanan bir protokol imzalanacağı düzenlenmiştir. Başka bir ifadeyle, talep edilen lokasyonda mevcut bir bağlantı var ise ve/veya ilave yatırım gerekmiyor ise, bağlantının yukarıda yer verilen tabloda belirtilen sürelerde tamamlanması, ilave yatırım gerekmesi durumunda ise taraflar arasında 2.1.8. madde kapsamında hazırlanan bir protokolün imzalanması öngörülmüştür.

- (64) Protokolün detayları madde 2.1.8.'de düzenlenmektedir. Buna göre madde 2.1.8.'de *“Madde 2.1.2. kapsamında ilave yatırım gerektiren durumlarda (kazı çalışması, fiber optik kablo için direk dikilmesi, kablo çekimi, teçhizat kurulumu, kart ilavesi vb. teçhizat ve/veya erişim şebekesi yönünden hazır olmayan) ve İşletmeci veya İşletmeci Abonesi tesisi ile Türk Telekom şebekesi arasında özel bir uygulamaya (İşletmecinin uzun süreli test talebi, İşletmecinin talebi üzerine özel bir malzeme, kart, sistem, konfigürasyon veya yöntemin kurulumu veya kullanılması) tarafların mutabakatıyla karar verilmesi durumunda, bu taleplerin karşılanma süresi, karşılanma prosedürü, Tahsis, Tesis, İptal vb. hususlar taraflar arasında yapılacak protokolle belirlenir. Türk Telekom söz konusu protokol kapsamındaki hizmeti ayırım gözetmeksizin ve asgari olarak kendi perakende müşterilerine uyguladığı koşullarla sunacaktır.”* denilmektedir.
- (65) Ek-5 madde 2.1.6'da TÜRK TELEKOM'dan kaynaklanan nedenlerle yukarıdaki tabloda belirtilen bağlantı/nakil referans kiralık devre teklifi süresinin ve Ek-5 madde 2.8.1 kapsamında yapılan protokolde belirtilen sürenin aşılması durumunda, devre başına⁵ gecikilen her iş günü için aylık kullanım ücretinin 1/15'i oranına denk gelen ücretlerden oluşan toplam tutarın TÜRK TELEKOM tarafından İşletmeciye yılda dört kez toplu olarak bildirileceği, işletmecinin, söz konusu bildirimlerin akabinde yılda dört kez bir önceki çeyrek dönemin toplam tutarına ilişkin olarak düzenleyeceği faturayı TÜRK TELEKOM'a teslim edeceği düzenlenmiştir. TÜRK TELEKOM, işletmecinin düzenlediği faturadaki bedeli, takip eden fatura döneminde, RKDT kapsamındaki alacaklarına mahsuben ödeyecektir. Bağlantı sürelerine ilişkin hizmet seviyesi taahhüdü geri ödemesine esas tutar ise aylık kullanım ücretinin üç katını geçemeyecektir.
- (66) Bir diğer başvuru konusunu oluşturan RKDT kapsamında sunulan hizmetlere ilişkin bağlantı ücretinin ne şekilde uygulanacağına ilişkin düzenlemelere ise RKDT'nin *“EK-7: Ücretler ve Faturalama”* başlıklı bölümünün 5. maddesi ve devamında yer verilmektedir.
- (67) TÜRK TELEKOM şebekesi ile hizmetin talep edildiği ilgili işletmeci/işletmeci abonesi tesisi arasında mevcutta bir bağlantının olmaması durumundaki bağlantı ve devre hazırlama ücretlerine ilişkin düzenlemeler sırasıyla Ek-7'nin 5.1., 5.1.1., 5.1.2. ve 5.1.3.

⁴ RKDT Ek-5'in 2.1.4. maddesinde *“İşletmeci, Türk Telekom'un Talep Değerlendirme Bildirimini müteakip 5 (beş) iş günü içerisinde Otomasyon Sistemi aracılığı ile Türk Telekom'a olumlu cevabını bildirecektir. Söz konusu sürenin aşılması durumunda talep iptal edilmiş sayılacaktır.”* düzenlemesi yer almaktadır.

⁵ ME/G.SHDSL/FİBERLİNK için devrenin geç bağlantı yapılan uç noktası başına, YKD/TTUNEL/EKOTUNEL/KİSMİ YKD/KİSMİ TTUNEL için geç bağlantı yapılan devre başına.

maddelerinde yer almaktadır. 5.1.1. maddeye göre TÜRK TELEKOM şebekesi ile hizmetin talep edildiği ilgili işletmeci/işletmeci aboneliği arasında mevcutta bir bağlantının (lokal erişim/teçhizat) olmaması durumunda;

“Hizmetin verilebilmesi için İşletmeci/İşletmeci Aboneliği tesisi ile Türk Telekom şebekesi arasında sağlanacak her bir Bağlantı için, işbu ekin Madde 1.9.1.’indeki Lokal Erişim ücretleri ile Madde 1.9.2.’indeki Teçhizat Ücretleri tablolarından seçilen Lokal Erişim Kablosu ve Teçhizata ilişkin iki ücret kaleminin toplamından oluşan ya da işbu ekin Madde 1.9.2.’indeki R/L sistemi bedelinden oluşan Bağlantı Ücreti ile birlikte Madde 1.9.3.’ündeki ilgili Devre Hazırlama Ücreti alınır. Bağlantı Ücretine karşılık gelen Lokal Erişim ve Teçhizat kapasitesini aşmayacak şekilde hizmet verilir.”

(68) Bu doğrultuda bağlantı olmaması durumunda TÜRK TELEKOM tarafından işletmeciden metre başına belirlenen lokal erişim ücreti⁶ ve yine RKDT’de belirlenen teçhizat ücretinden⁷ oluşan bağlantı ücreti alınmaktadır.

(69) Ek-7’nin 5.2. maddesinde mevcutta bağlantının bulunması durumunda TÜRK TELEKOM’un işletmeciden bağlantı ücreti almayacağı belirtilmekte ve bağlantının bulunduğu durumlar sayılmaktadır. Buna göre, TÜRK TELEKOM şebekesi ile hizmetin talep edildiği ilgili işletmeci/işletmeci aboneliği arasında mevcutta bir bağlantının olması durumundaki ücretlere ilişkin düzenlemelerin yer aldığı maddelere sırasıyla aşağıda yer verilmektedir.

– 5.2.1. madde: *“Belirli bir güzergâhta Fiber Optik kablo üzerinden Tesis edilmiş ve daha sonra iptal edilmiş bir bağlantının aynı güzergâhta aynı ya da farklı İşletmeci tarafından, iptal olduğu tarihten itibaren 1 (bir) yıl içerisinde kurulu kapasiteyi aşmamak kaydıyla, işbu Referans Teklif kapsamında verilen bir hizmet için talep edilmesi durumunda Devre Hazırlama ücreti dışında herhangi bir Bağlantı ücreti (kablo ve/veya teçhizata ilişkin) alınmayacaktır”.*

– 5.2.2. madde: *“Abone Yatırımı kapsamında İşletmeci/abone tarafından kurulan altyapı üzerinden aynı veya farklı İşletmeciden (altyapıyı ilk kuran İşletmeciden/aboneden izin almak şartıyla) talep gelmesi (yeni hizmet, hız değişikliği, hizmet değişikliği) halinde mevcut kurulu kapasiteyi aşmamak ve Abone Yatırımını yapan İşletmecinin/abonenin, kapasite dolduğunda kapasite artırımının ücretli olacağını kabul etmesi şartıyla kullanılan kapasite için yeni İşletmeciden Devre Hazırlama ücreti dışında herhangi bir Bağlantı Ücreti alınmayacaktır.”*

– 5.2.3. madde: *“Abone Yatırımı kapsamı dışındaki durumlarda, aynı altyapı üzerinden aynı veya farklı İşletmeciden talep gelmesi (yeni hizmet, hız değişikliği, hizmet değişikliği) halinde (ilk İşletmeciden/aboneden izin alınmak şartıyla) ilk İşletmecinin/abonenin, kapasite dolduğunda kapasite artırımının ücretli olacağını kabul etmesi şartıyla kullanılan kapasite için Devre Hazırlama ücreti dışında herhangi bir Bağlantı Ücreti alınmayacaktır”.*

(70) Aynı maddenin devamında ilk işletmecinin devresini iptal ettirmesi durumunda, şartların uygun olması ve abone potansiyelinin bulunması koşuluyla teçhizatın hâlihazırda kurulu olduğu lokasyonun ya da yer değişikliği sonucunda kurulacağı yeni lokasyonun idari yönetimiyle yer protokolü imzalanarak diğer işletmeci/abonelere hizmet verilmeye

⁶ RKDT Ek-7’nin 1.9.1. maddesine göre bir çift fiber optik kablo için metre başına 2,90 TL alınmaktadır.

⁷ RKDT Ek-7’nin 1.9.2. maddesine göre tek bir işletmeci/işletmeci aboneliği tarafından talep edilen 1 Gbit/sn kapasiteli switch için 1,027 TL alınmaktadır.

devam edileceği ve bu durumda aynı altyapı üzerinden hizmet alan işletmeci/abonelerden bağlantı ücreti alınmayacağı düzenlenmiştir.

- (71) Ek-7'nin 5.2.4. maddesinde ise bağlantının var olmaması durumuna ilişkin "Türk Telekom şebekesi ile hizmetin talep edildiği ilgili İşletmeci/İşletmeci Abonesi tesisi arasında mevcut bir bağlantının (Lokal Erişim/Teçhizat) bulunduğu, ancak işbu ekin Madde 5.2.1., 5.2.2. ve 5.2.3.'ü dışında kalan Bağlantı talepleri, Bağlantının var olmaması durumu olarak değerlendirilerek işbu ekin Madde 5.1.'ine göre işlem yapılacaktır." düzenlemesi yer almaktadır. Dolayısıyla talep edilen devre bakımından bir bağlantı mevcut olmakla birlikte 5.2.1., 5.2.2., 5.2.3. maddelerin kapsamına girmiyorsa bağlantının olmadığı kabul edilerek bağlantı ücreti alınmaktadır.
- (72) Bağlantı ücretinin bir unsurunu oluşturan lokal erişim ücreti işletmecinin talep ettiği devrenin uzunluğuna göre hesaplandığından bağlantı ücretinin hesaplanmasında bağlantı ücretine esas mesafe önem arz etmektedir. Ek-7'nin 5.4.4. maddesinde lokal erişimdeki fiber optik kablo bağlantısında ücretlendirmeye esas mesafe aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

"Lokal Erişimdeki Fiber Optik Kablo Bağlantısında ücretlendirmeye esas mesafe, Tesis adresi ile Bağlantının sağlanabildiği güzergâh üzerinde olan ve transmisyon imkânları bulunan en yakın Türk Telekom sistemi (hizmetin verilmesine olanak sağlayan ve bağlantının sonlanacağı teçhizat veya network cihazı) arasındaki mesafedir. Bu sistemden başlamak üzere, Türk Telekom şebekesi yönünde kullanılacak transmisyon altyapısı (Fiber Optik Kablo ve Teçhizat dâhil) ve gerektiğinde bu altyapının kapasitesinin artırılması için yapılacak yatırım İşletmeciye yansıtılmayacaktır."

I.5. Yerinde İncelemelerde Elde Edilen Bilgi ve Belgeler

- (73) Önaraştırma sürecinde TÜRK TELEKOM'da yapılan yerinde incelemede elde edilen ve dosya konusu ile ilgili olduğu tespit edilen belge ve bilgilere aşağıda yer verilmiştir.
- (74) **Belge 1:** ALFA ile TÜRK TELEKOM arasında ALFA'nın İzmir Büyükşehir Belediyesine sunacağı hizmet kapsamında 13-20.12.2017 tarihlerinde aşağıdaki yazışmalar yapılmıştır:

ALFA: "İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı lokasyonlarına tahsis edilecek NN.Metro devrelerimizin 50 lokasyonun damga vergisi ve 13 lokasyonun F/O kablo altyapıdan doğan fark bedelleri de yatırılmış dekontlar ektedir..."

Bu lokasyonlarda F/O altyapı bulunmakta olup, bu taleplerimizin buradaki F/O altyapıdaki boş kıldan tahsis edilmesi için yardımlarınızı rica ederim."

TÜRK TELEKOM: "Proje kapsamında ücretleri yatan 50 lokasyon için sistem girişleri yapılmış olup devre numaraları excele işlenmiştir."

- (75) Belgenin devamında aynı konuyla ilgili TÜRK TELEKOM yetkililerinin yaptığı 08.01.2018 tarihli iç yazışmada aşağıdaki ifadeler bulunmaktadır:

(.....): "bu başvurular için "özel proje protokolü" Alfa İletişim'e imzalatılmış mıydı? Bu bilgi bizler için çok önemli ve kritik."

(.....): "BÜB kampanya kapsamında ilerletilen devreler için ücretli protokol ve iş listesi, teminat mektubu talep edilen lokasyonlar için taahhütlü protokol ve iş listesi imzalatılmıştır. Ücretli protokolün imzalı hali tarafımızda bulunmakta olup, taahhütlü protokolün kaşeli imzalı halini müşteri bugün kargoya vereceğini bildirmiştir.

Ücretli 50 lokasyon için protokol tarihi: 26.12.2017

Taahhütlü protokol için tarih olarak 29.12.2017 yazılacağı bildirilmiştir.

- (76) **Belge 2:** 27.12.2017-09.01.2018 tarihlerini kapsayan ALFA'nın İzmir Büyükşehir Belediyesi ihalesi kapsamında TÜRK TELEKOM'dan alacağı hizmetin tamamlanma süresinin (.....) gün olarak kendilerine bildirdiği ve bu devreler hakkında bilgi talep edilmesi akabinde TÜRK TELEKOM yetkilileri arasında yapılan yazışmada aşağıdaki ifadeler geçmektedir:

(.....)⁸.

- (77) **Belge 3:** ALFA'ya (.....) gün olarak bildirilen süreyle ilgili 28.12.2017 tarihli bir diğer iç yazışmada bulunan "(.....) verilmiş (.....)." ifadelerinden TÜRK TELEKOM yetkililerince de (.....) günlük sürenin (.....) anlaşılmaktadır. Ayrıca yazışmanın devamında "(.....)." belirtilmek suretiyle (.....) görülmektedir.

- (78) **Belge 4:** 08.01.2018 tarihinde ALFA tarafından TÜRK TELEKOM'a aşağıdaki e-posta gönderilmiştir:

"12 Aralık tarihinde başvurusu yapılan ((.....) adet NN Raiolink devre hariç) toplam (.....) devre ile ilgili olarak, Referans Kiralık Devre Teklifi (RKDT) SLA sürelerine göre, teslim edilen (.....) bakır devre de dahil olmak üzere hiçbir devre ile ilgili SAL süreleri içerisinde bırak mevcut devrelerin teslim edilmesini bilgi dahi alamadık ve yine geçen 4 haftalık sürenin ardından başvurusu yapılan (.....) adet NN ME devre ile ilgili olarak da (.....) adet NN ME devre için, yaklaşık 2 hafta evvel resmi kanallar üzerinden talep etmemize rağmen halen net bir bilgi alamama durumumuz devam diyor. (.....) adet NN ME devre ile ilgili de bizim ile bilgi paylaşımı 25 Aralık ve 2 Ocak tarihlerinde olmuş." Buna karşılık TÜRK TELEKOM tarafından 11.01.2018 tarihli e-posta ile genel ifadelerle sürecin devam ettiği bildirilmiştir.

- (79) **Belge 5:** Yukarıdaki yazışmaların ardından ALFA tarafından TÜRK TELEKOM'a gönderilen 11.01.2018 tarihli e-posta aşağıdaki gibidir:

"Tüm NN Me başvuruları ((.....) adet) 12 Aralık tarihinde yapılmış. Bugün yani 11 Ocak 2018 tarihi itibarıyla bize teslim edilen NN ME sayısı sadece (.....) adet... (.....) adet altyapı yol bilgisi dışında diğer lokasyonların durumu ile ilgili bizimle halen bir bilgi paylaşımı değil. ... İhtarnameye cevabınızda SLA 120 gün diye yazmışsınız. O SLA altyapı olmayan lokasyonlar için. Olanlar için SLA kaç gün? Peki olan ve olmayan lokasyonlar hangileri? Olmayan lokasyonlar için nasıl bir yol izlenecek veya izleniyor? ... Projenin geneli ile ilgili İzmir BB'ne ile nasıl bir bilgi paylaşalım?"

- (80) **Belge 6:** ALFA ile TÜRK TELEKOM arasında ALFA'nın İzmir Büyükşehir Belediyesine sunacağı hizmete ilişkin yazışmaların yapıldığı 12.01.2018 tarihli bir diğer aşağıdaki gibidir:

TÜRK TELEKOM: "Proje ile ilgili tüm gelişmeler sizler ve arkadaşlarınız ile devamlı paylaşıyor. ... Bölgeden aldığımız bilgi de bu yönde; İzmir'de ekiniz ilgili kişiler ile sürekli olarak iletişim halinde."

ALFA: "İleriye dönük plan program, altyapı bilgisi, çalışma takvimi vb gibi konularda bilgi verilmiyor ki zaten bizleri zor duruma sokan budur. 31 Ocak 2018 için tamamını teslim etmemiz için idarenin bize verdiği son süredir ve mevzuat kapsamındaki mali ve idari yaptırımlar ile karşı karşıya kalacağımız tarafımıza idare tarafından bildirilmiştir."

⁸ Service Legal Agreement (Hizmet Seviyesi Anlaşması)

TÜRK TELEKOM: “ME başvurularını mevcut fiber durumuna göre belli tarihlerde sizlerin kabul etmiş olduğunuz ve imzaladığınız protokoller doğrultusunda özel proje kapsamında alınmıştır. (bu başvurular ile tarafınıza bilgilendirme yapılmadığını belirtmişsiniz ama bu bilgilendirmeler doğrultusunda taahhüt ve protokoller tarafınızca imzalanmıştır.) Özel proje kapsamında karşılanması için ekipler gerekli çalışmaları yapmaktadır.”

ALFA: “standart (default) olarak kurumunuz tarafından imzalatılan sözleşme hükümleri geçerli ise “özel proje” statüsü nedir bunu konuşmamız gerekiyor. Zaten bu söz konusu protokolde, en baştan tüm başvurular, sıfırdan altyapı yapılmış varsayımı ile 120 gün olarak yapılıyor. Ama sizlerin de gayet iyi bildiği üzere İzmir Bölgede altyapısı mevcut bir çok nokta var.”

- (81) **Belge 7:** 15.01.2018 tarihli belgede bir TÜRK TELEKOM yetkilisi tarafından bir başka TÜRK TELEKOM yetkilisine ALFA'nın İzmir Büyükşehir Belediyesi projesi kapsamında TÜRK TELEKOM'a yaptığı taleplerin güncel durumu aşağıdaki aktarılmaktadır:

“İzmir Büyükşehir Belediyesi projesi için;

Noktadan noktaya metro ethernet ve NN radyolink ((.....) adet) ile

G.SHDSL ((.....) adet) başvuruların güncel durum bilgisi aşağıdaki özettedir.

((.....).

NN ME devre başvuruları:

((.....).

NN G.SHDSL devre başvuruları için ((.....) adet devre için);

((.....).”

- (82) **Belge 8:** 19.01.2018-31.05.2018 tarihleri arasını kapsayan belgede yer alan TÜRK TELEKOM yetkilileri arasındaki iç yazışmada ALFA'nın Muğla Büyükşehir Belediyesi ihalesi kapsamında TÜRK TELEKOM'dan aldığı hizmet kapsamında bir lokasyonda ((.....) m. olarak bildirilen ve ücretlendirilen mesafenin gerçekte daha kısa olduğu ALFA'nın itirazı üzerine tespit edilmekte ve teşebbüse ücret iadesi yapılmaktadır. ((.....)⁹.

- (83) **Belge 9:** 19-25.01.2018 tarihli belgede ALFA'nın İzmir Büyükşehir Belediyesine sunduğu hizmet kapsamında TÜRK TELEKOM tarafından teşebbüse öncelikle ((.....) m olarak bildirilen mesafenin akabinde ALFA'nın ilettiği “kmz” bilgilerine istinaden ((.....) m olarak güncellendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca ALFA tarafından aynı hizmet kapsamında TÜRK TELEKOM'un talep ettiği bağlantı ücretinin gerekçesini sorgulamaktadır. Buna ilişkin TÜRK TELEKOM yetkililerinin iç yazışmasında aşağıdaki ifadeler geçmektedir:

((.....).

- (84) **Belge 10:** 05.02.2018-02.04.2018 tarihleri arasında yapılan iç yazışmanın yer aldığı belgeden ALFA'nın Moda Khalkedon lokasyonuna ilişkin başvurusunda teşebbüse öncelikle ((.....) m, akabinde ((.....) m ve son olarak ((.....) m bağlantı mesafesinin bildirildiği görülmektedir. ALFA tarafından bu farklılığın gerekçesinin ve hangi mesafenin uygulanması gerektiğinin sorulması üzerine TÜRK TELEKOM yetkililerince yapılan iç yazışmada aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

“((.....)..”

⁹ ((.....).

- (85) **Belge 11:** 06.02.2018 tarihli belgede mesafelerinin belirlenmesine ilişkin teşebbüste yapılan iç toplantı sonrası aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

“(.....).”

- (86) **Belge 12:** 12.02.2018 tarihli belgede yer alan TÜRK TELEKOM çalışanlarının iç yazışmasında aşağıdaki hususlar ifade edilmektedir:

“(.....).”

- (87) **Belge 13:** 13.02.2018 tarihli belgede SLA (*Service Legal Agreement*-Hizmet Seviyesi Anlaşması) süresi olarak 120 gün belirlenmesinin sebebi TÜRK TELEKOM yetkilisi tarafından aşağıdaki hususlar aktarılmaktadır:

“TÜRK TELEKOM fiber projeleri için müşterilerine 2 per üzerinden anlaşmakta. Bazen gereksinim durumunda lokasyonlara fazladan per tahsis edebilmekte fakat lokasyondaki bu perler ile en yakın aktif cihaz arasında kalan kısım başka projeler/müşteriler için kullanılabilmekte dolayısıyla bu lokasyon için perlerin müsaitliği sahada yapılan çalışmalar neticesinde belli olmaktadır. Lokasyonda daha önceden gereksinim duyulup bırakılmış perler için kazı ihtiyacı vs daha önceden yapılmış sayılmaktadır.”

- (88) **Belge 14:** Akabinde başka bir TÜRK TELEKOM yetkilisi tarafından 20.02.2018 tarihli e-posta ile “(.....).” sorusu sorulmakta, ancak cevabı belgede yer almamaktadır. Ayrıca yazışmaların devamında ALFA'nın lokasyon ismi, devre numaraları ve devrenin hangi santral/switchten mesafe verildiği bilgisinin talebi üzerine teşebbüs yetkilileri bu bilgilerin işletmeciye verilmesini gerektiren bir yükümlülüğün bulunmadığını belirtmektedir.

- (89) **Belge 15:** İzmir Büyükşehir Belediyesi projesine ilişkin TÜRK TELEKOM yetkililerince yapılan 07.03.2018 tarihli iç yazışmada aşağıdaki ifadeler bulunmaktadır:

(.....) yazışmaların devamından İzmir Büyükşehir Belediyesinden boşa çıkan perlerin ALFA'nın kullanımına sunulup sunulmadığı ya da ek per çalışması yapıp yapılmadığı anlaşılmamaktadır.

- (90) **Belge 16:** Mesafe tespitine ilişkin yapılan 26.03.2018 tarihli bir yazışmada mesafenin hesaplanma yöntemine ilişkin aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

“(.....).”

- (91) **Belge 17:** Aynı lokasyon için yapılan 29.03.2018 tarihli bir başka yazışmada, “(.....).” ifadeleri yer almaktadır.

- (92) **Belge 18:** Santral mesafelerine ilişkin yapılan 03.04.2018 tarihli bir başka yazışmada aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

“(.....).”

- (93) **Belge 19:** 06.04.2018-11.04.2018 tarihleri arasını kapsayan belgede yer alan yazışmalarda Isparta Emniyet Müdürlüğü ve İzmir Büyükşehir Belediyesine sunulan hizmet kapsamına bağlantı ücretiyle ilgili aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

(.....).

- (94) **Belge 20:** Konuya ilişkin TÜRK TELEKOM yetkilileri arasında 11.04.2018 tarihinde yapılan iç yazışmada aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

(.....).

- (95) **Belge 21:** 24.04.2018 tarihinde bir TÜRK TELEKOM yetkilisi tarafından başka bir yetkiliye gönderilen sunumda aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

“(.....)”

- (96) **Belge 22:** 05-18.06.2018 tarihli yazışmaların yer aldığı belgede ALFA (.....) ifade edilmektedir.

I.6. Değerlendirme

- (97) ALFA tarafından yapılan başvuruda, TÜRK TELEKOM'un toptan seviyede devre kiralama hizmetlerine ilişkin davranışlarının 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiği iddia edilmektedir. 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında yapılacak değerlendirmede öncelikle ilgili teşebbüsün hâkim durumda olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda aşağıda ilk olarak hâkim durum değerlendirmesine, akabinde ise TÜRK TELEKOM'un iddia konusu davranışlarının 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında değerlendirmesine yer verilecektir.

I.6.1. Hâkim Durum Değerlendirmesi

- (98) 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesinde hâkim durum, “*Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü*” olarak tanımlanmıştır. Tanımdan anlaşılacağı üzere, incelenen teşebbüsün hâkim durumda kabul edilebilmesi için asıl olarak rekabetçi baskılardan ne ölçüde bağımsız davranabildiği önem taşımaktadır. Bu doğrultuda hâkim durum değerlendirmesinde, teşebbüsün ve rakiplerinin ilgili pazardaki konumu (hâkim durumdaki teşebbüsün ve rakiplerin pazar payı, pazar paylarının yıllar içerisindeki seyri, rakiplerin sayısı vb.), pazara giriş ve pazarda büyüme engelleri (yasal düzenlemeler, fikri ve sınai mülkiyet hakları, üstün teknoloji ve etkinlik, dikey bütünleşme, ana hammaddelere erişim, reklam, marka bilinirliği, ürün farklılaştırması, portföy gücü, finansal ve ekonomik güç vb.), alıcıların pazarlık gücü (teşebbüsün müşterilerinin büyüklüğü, alternatif temin kaynakları, kendi arzını yaratma imkanı vb.) unsurları dikkate alınmaktadır.
- (99) Alternatif işletmecilerin perakende seviyede kiralık devre hizmetlerini sunabilmesi için ülke geneline yayılmış fiziki elektronik haberleşme altyapısına sahip olması veya böyle bir altyapıya erişebiliyor olması gerekmektedir. Alternatif işletmeciler toptan seviyede TÜRK TELEKOM'dan veya diğer altyapı sahibi işletmecilerden aldıkları devre kiralama hizmetlerini perakende seviyede (kurumsal ve/veya bireysel) kullanıcılara sunmaktadır. Devre kiralama hizmetine konu erişim teknolojilerinden bazıları fiber optik altyapı üzerinden sunulduğundan fiber optik altyapı sahipliği pazar gücünü belirlemede önem taşımaktadır. Bu doğrultuda aşağıdaki tabloda alternatif işletmecilerin ve TÜRK TELEKOM'un sahip oldukları fiber altyapı uzunluklarına ve buna göre pazar paylarına yer verilmektedir:

Tablo 4: TÜRK TELEKOM ve Alternatif İşletmecilerin Fiber Altyapı Uzunlukları ve Pazar Payları

	TÜRK TELEKOM		Alternatif İşletmeciler	
	Toplam Fiber Uzunluğu (km)	Pazar Payı (%)	Toplam Fiber Uzunluğu (km)	Pazar Payı (%)
2014-4	192.671	78,69	52.176	21,31
2015-4	211.528	78,89	56.592	21,11
2016-4	228.407	78,50	62.567	21,50
2017-4	256.474	79,00	68.193	21,00
2018-4	282.022	79,44	73.006	20,56
2019-1	285.164	79,20	74.882	20,80

Kaynak: BTK Pazar Verileri Raporu 2019 1. Çeyrek

- (100) Yukarıdaki tabloda fiber altyapı uzunluğu bakımından TÜRK TELEKOM'un pazar payının 2014-2019 yılları arasında yaklaşık %79 düzeyinde olduğu görülmektedir.
- (101) Buna ek olarak dosya kapsamında fiber altyapısı olan SUPERONLINE, VODAFONE NET, TÜRK SAT ve TURKNET'ten de bilgi talep edilmiştir. Bu bilgiler ışığında hazırlanan Tablo 5'te ilgili teşebbüslerin fiber altyapı uzunlukları ve buna göre sahip oldukları pazar payları yer almaktadır. Tablodan anlaşıldığı üzere TÜRK TELEKOM en yakın rakibinin yaklaşık (.....) katından fazla fiber altyapı uzunluğuna sahiptir.

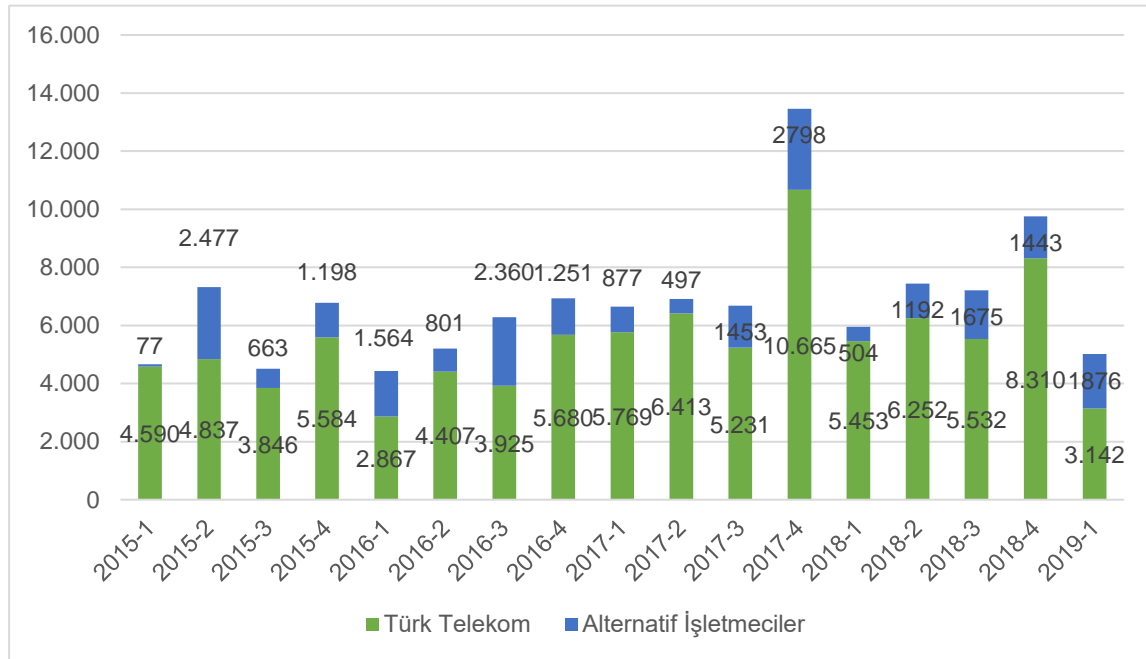
Tablo 5: TÜRK TELEKOM ve Alternatif İşletmecilerin Fiber Altyapı Uzunlukları ve Pazar Payları

Teşebbüs Adı	Fiber Altyapı Uzunluğu (km)				Pazar Payı (%)			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
TÜRK TELEKOM	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
SUPERONLINE	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
VODAFONE NET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TÜRK SAT	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TURKNET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	~100,00	~100,00	~100,00	~100,00

Kaynak: Teşebbüslerden gelen bilgiler kullanılarak hesaplanmıştır.

- (102) BTK'nın 2019 yılının 1. çeyreğine ilişkin pazar verileri raporunda yer verilen aşağıdaki grafiğin de yukarıdaki değerlendirmeleri destekleyici nitelikte olduğu görülmektedir:

Grafik 1: İşletmecilerin Fiber Uzunluklarının Bir Önceki Çeyrek Döneme Göre Artışı (km)

Kaynak: BTK Pazar Verileri Raporu 2019 1. Çeyrek

- (103) Aşağıdaki tabloda ise TÜRK TELEKOM ve alternatif işletmecilerin fiber altyapılarının eriştiği hane sayısı (*homepass*) ve buna göre pazar payı bilgisi yer almaktadır. Görüldüğü üzere TÜRK TELEKOM fiber altyapı uzunluğu bakımından sahip olduğu yüksek pazar payına paralel olarak *homepass* bazında da en yakın rakibinin yaklaşık (.....) katı fazla paya sahiptir ve yıllar itibarıyla TÜRK TELEKOM'un ve rakiplerinin pazar paylarında önemli bir değişiklik olmamıştır.

Tablo 6: TÜRK TELEKOM ve Alternatif İşletmecilerin Homepass Sayısı ve Pazar Payları

Teşebbüs Adı	Homepass Sayısı				Pazar Payı (%)			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
TÜRK TELEKOM	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
SUPERONLINE	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
VODAFONE NET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TURKNET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	~100	~100	~100	~100

Kaynak: Teşebbüslerden gelen bilgiler kullanılarak hesaplanmıştır.

- (104) Ülke genelindeki bakır altyapısının tamamının TÜRK TELEKOM'a ait olması ve bakır altyapısının fibere dönüşüm (bakır altyapısının fibere dönüştürülmesi) süreci dikkate alındığında, fiziksel altyapı pazarındaki bu durum, rakipleri karşısında TÜRK TELEKOM'a önemli bir avantaj sağlamaktadır.
- (105) Ayrıca, genel olarak erişim şebekelerine yapılacak yatırımların yüksek ve batık maliyet niteliğinde olduğu ve bu şebekelerde genellikle yüksek seviyeli ölçek ve kapsam ekonomilerinin var olduğu dikkate alındığında, TÜRK TELEKOM'un toptan seviyedeki gücünün kısa vadede değişmesi mümkün görünmemektedir. Yeni bir şebeke oluştururken katlanılması gereken yatırım maliyetlerinin yanı sıra Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından verilecek olan "geçiş hakkı kullanım onayı"nın müteakip altyapının tesis edileceği taşınmazların tasarruf sahiplerinden de (geçiş hakkı sağlayıcıları) izin alınması gerekmektedir. Bunun yanında, geçiş hakkına konu güzergâhtaki taşınmazlar, aynı zamanda mera, kültür ve tabiat alanı (SİT) vb. olarak koruma altına alınmış bir taşınmaz olduğunda bu konuda ilgili kurumlardan da ayrıca izin alınması gerekmektedir. Bu bilgiler ışığında, yasal ve idari engeller, batık maliyetler, ölçek ve kapsam ekonomileri ile şebeke etkileri gibi pazar özelliklerinin devre kiralama hizmetleri pazarında faaliyet gösteren teşebbüslerin büyümesinin ya da pazara yeni teşebbüslerin girmesinin önünde engel yarattığını söylemek mümkündür.
- (106) Bununla birlikte kiralık devreler ve erişim teknolojileri BTK tarafından Toptan ve Perakende Kiralık Devreler Pazar Analizi Nihai Dokümanında incelenmiş ve TÜRK TELEKOM toptan ve perakende seviyede ülke genelinde sunulan kiralık devre sonlandırma ve taşıma pazarlarında EPG'ye sahip işletmeci olarak belirlenmiştir.
- (107) Hâkim durum değerlendirmesinde dikkate alınan bir diğer husus ise alıcıların gücüdür. SUPERONLINE, VODAFONE NET, TURKNET başta olmak üzere alternatif işletmecilerin kendi altyapılarını geliştirmeye çalıştıkları bilinmektedir. Bununla birlikte Tablo 5'te görüldüğü üzere alternatif işletmecilerin sahip oldukları fiber altyapı uzunlukları TÜRK TELEKOM'un oldukça gerisinde kalmıştır. Alternatif işletmeciler halen büyük ölçüde TÜRK TELEKOM'un altyapısını kullanmaktadır. Rekabet Kurulu, TÜRK TELEKOM'un kendisine yapılan tesis paylaşımı başvurularını geciktirmek, zorlaştırmak ve/veya engellemek suretiyle 4054 sayılı Kanun'u ihlal edip etmediğinin tespiti amacıyla yürütülen soruşturma sonucunda aldığı 09.06.2016 tarihli ve 16-20/326-146 sayılı kararında da alternatif işletmecilerin, elektronik haberleşme hizmetlerinin sunumunda TÜRK TELEKOM'un altyapısına bağımlılıklarının devam ettiği değerlendirilmesinde bulunulmuştur.
- (108) Aşağıdaki tabloda 2016-2019 yılları itibarıyla toptan seviyede devre kiralama hizmeti pazarında, toptan seviyede faaliyet gösteren alternatif işletmecilerin ve TÜRK TELEKOM'un pazar payı verilerine yer verilmektedir:

Tablo 7: Teşebbüslerin Toptan Seviyede Devre Kiralama Hizmetlerinde Devre Sayısı, Abone Sayısı ve Gelir Bakımından Pazar Payları (%)

Teşebbüsler	2016			2017			2018			2019 İlk 6 ay		
	Abone Sayısı	Devre Sayısı	Gelir	Abone Sayısı	Devre Sayısı	Gelir	Abone Sayısı	Devre Sayısı	Gelir	Abone Sayısı	Devre Sayısı	Gelir
TÜRK TELEKOM	(.....) ¹⁰	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
VODAFONE NET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
SUPERONLINE	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TURKNET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TOPLAM	100	100	~100	100	100	100	100	~100	100	~100	100	100

Kaynak: Teşebbüslerden gelen bilgiler kullanılarak hesaplanmıştır.

- (109) Tablonun incelenmesinden teşebbüslerin abone sayısı bazında sahip oldukları pazar payının yıllar içerisinde önemli bir değişikliğe uğramadığı, TÜRK TELEKOM'un yaklaşık %(.....) bir paya sahip olduğu görülmektedir. Bu yüksek oranın sebebi TÜRK TELEKOM'un (.....) kaynaklanmaktadır. Bu nedenle devre sayısı ve gelir bazında pazar paylarının değerlendirilmesi daha uygun olacaktır¹¹. Devre sayısı bazında TÜRK TELEKOM'un 2016 yılında sahip olduğu %(.....) oranındaki pazar payının 2017, 2018 ve 2019 yıllarında sırasıyla %(.....), %(.....) ve %(.....)'ye gerilediği bununla birlikte söz konusu düşüşün az olduğu ve TÜRK TELEKOM'un hâlihazırda en yakın rakibinin (.....) katından daha fazla pazar payına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Teşebbüslerin gelir bazında pazar payları incelendiğinde ise TÜRK TELEKOM'un pazar payının azaldığı, bunun karşılığında SUPERONLINE'nin ise 2016 yılında %(.....) olan pazar payını yıllar itibarıyla sırasıyla %(.....), %(.....) ve %(.....) seviyesine çıkarttığı görülmektedir. Gelir bazında pazar payı düşüşü görece daha yüksek olsa da TÜRK TELEKOM'un halen en yakın rakibinden yaklaşık (.....) kat daha fazla pazar payına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Nihayetinde TÜRK TELEKOM toptan seviyede devre kiralama hizmeti pazarında abone sayısı, devre sayısı ve gelir bazında rakiplerinden daha yüksek pazar payına sahiptir.
- (110) Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde TÜRK TELEKOM'un yüksek pazar payına sahip olduğu, piyasada büyüme ve piyasaya giriş engellerinin bulunduğu ve alıcıların gücünün düşük olduğu toptan devre kiralama hizmetleri pazarında TÜRK TELEKOM'un hâkim durumda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- (111) Perakende seviyede kiralanan devreler üzerinden sunulan hizmetler ve VPN hizmeti bakımından yapılan hâkim durum değerlendirmesine ilişkin olarak öncelikle TÜRK TELEKOM'un ve en yakın rakiplerinin ilgili pazarlardaki abone sayısı, devre sayısı ve gelir bazındaki pazar payları aşağıda sunulmaktadır:

¹⁰ (.....).

¹¹ Mevcut dosyada pazara ilişkin yer verilen analizlerde aynı yaklaşım kullanılmıştır.

Tablo 8: Perakende Devre Kiralama Hizmetlerinde Teşebbüslerin Abone Sayısı, Devre Sayısı ve Gelir Bakımından Pazar Payları (%)

Teşebbüsler	2016			2017			2018			2019 İlk 6 Ay		
	Abone Sayısı	Devre Sayısı	Gelir ¹²	Abone Sayısı	Devre Sayısı	Gelir	Abone Sayısı	Devre Sayısı	Gelir	Abone Sayısı	Devre Sayısı	Gelir
TÜRK TELEKOM	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
VODAFONE NET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
SUPERONLINE	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ALFA	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
3C1B	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
BT	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
DEMİRÖREN TV	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
DORUK İLETİŞİM	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
EQUANT	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TI SPARKLE	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
T-SYSTEMS	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ESKİŞEHİR	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
MİLLENİCOM	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TT INTERNATIONAL	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
İŞ NET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TELNET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
GRID	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TEKNOTEL	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam	~100	~100	~100	100	~100	~100	100	100	100	~100	~100	~100

Kaynak: Teşebbüslerden gelen bilgiler kullanılarak hesaplanmıştır.

(112) Tablonun incelenmesinden TÜRK TELEKOM'un devre kiralama hizmeti pazarında devre sayısı bazında pazar payında yıllar itibarıyla ciddi değişikliklerin olmadığı ve pazar payının %(.....) arasında değiştiği görülmektedir. Bununla birlikte gelir bazında 2016 yılında %(.....) olan payın yıllar itibarıyla düşüş eğilimi gösterip %(.....) seviyesine gerilediği anlaşılmaktadır. Her ne kadar gelir bazında pazar payı yıllar içerisinde düşmüşse de hâlihazırda TÜRK TELEKOM'un pazar payı en yakın rakibinin (.....) katıdır ve TÜRK TELEKOM piyasadaki üstünlüğünü korumayı sürdürmektedir. Aşağıdaki tablodan benzer bir durumun VPN hizmetleri içinde geçerli olduğu görülmektedir:

Tablo 9: Teşebbüslerin VPN Hizmeti Pazarında Abone Sayısı, Devre Sayısı ve Gelir Bazında Pazar Payları (%)

Teşebbüsler	2016			2017			2018			2019 İlk 6 Ay		
	Abone Sayısı	Devre Sayısı	Gelir	Abone Sayısı	Devre Sayısı	Gelir	Abone Sayısı	Devre Sayısı	Gelir	Abone Sayısı	Devre Sayısı	Gelir
TÜRK TELEKOM	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
VODAFONE NET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
SUPERONLINE	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TURKNET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Doruk İletişim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
T-SYSTEMS	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
İŞ NET ¹³	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
AT&T	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam	100	~100	~100	~100	~100	100	~100	~100	100	100	~100	100

Kaynak: Teşebbüslerden gelen bilgiler kullanılarak hesaplanmıştır.

¹² Dosya kapsamında TI Sparkle'ın Dolar, TT International'ın Avro cinsinden gelir bilgilerini sunduğu görülmüştür. Bu kapsamda firmaların gelirleri ilgili yılın T.C. Merkez Bankası tarafından ilan edilen döviz alış kuru üzerinden (2016, 2017 ve 2018 yılı için sene sonu, 2019 yılı için 6. ay sonu döviz kuru) değerlendirilerek hesaplamalara dâhil edilmiştir.

¹³ (.....).

- (113) Tablonun incelenmesinden TÜRK TELEKOM'un gelir bazında 2016 yılında yaklaşık %(.) olan pazar payını yıllar içerisinde arttırdığı ve %(.) seviyelerine çıkardığı görülmektedir. Devre sayısı bazında pazar payı verileri incelendiğinde de durumunun değişmediği ve TÜRK TELEKOM'un yıllar itibarıyla pazar payını arttırdığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte TÜRK TELEKOM'un payının 2016-2019 yılları arasında devre sayısı bazında en yakın rakibinin yaklaşık (.) katı, gelir bazında ise yaklaşık (.) katı olduğu görülmektedir.
- (114) Kiralanan devreler üzerinden sunulan hizmetler ile VPN hizmetleri perakende seviyede genellikle kurumsal abonelere sunulmaktadır. Bu hizmetlerden elde edilen gelirler de çoğunlukla kamu ihalelerinden ya da özel teşebbüslerin alımlarından kaynaklanmaktadır. Söz konusu hizmetlerin ilgili olduğu kurumsal kullanıcılar daha yüksek hız ve kapasitede internet hizmeti talep etmektedir. Bu bağlamda, kurumsal kullanıcıların bireysel kullanıcılara kıyasla daha yüksek bir alıcı gücüne sahip olduğu düşünülse de, pazarda oldukça fazla sayıda bireysel ve kurumsal alıcının bulunması, alıcıların incelenen teşebbüsler üzerinde yeterli düzeyde rekabetçi baskı oluşturmadığını göstermektedir.
- (115) Perakende seviyede piyasaya giriş engellerinin bulunup bulunmadığı incelendiğinde ise, perakende seviyede kiralanın devreler üzerinden sunulan hizmetler ve VPN hizmeti sunulması için ilk olarak BTK'nın yetkilendirmesinin gerektiği bilinmektedir. Bunun yanı sıra, mevcut dosya kapsamında incelenen teşebbüslerin dikey bütünleşik yapıya, güçlü ve ortak bir dağıtım ağına ve geniş bir ürün portföyüne, yüksek marka bilinirliğine, finansal ve ekonomik güce sahip olmasının da piyasadaki teşebbüslerin büyümesi veya piyasaya yeni teşebbüslerin girmesinin önünde giriş engeli oluşturmasının muhtemel olacağı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla perakende seviyede, toptan seviyedeki pazara kıyasla daha düşük seviyede de olsa, giriş engellerinin bulunduğunu söylemek mümkündür.
- (116) Yukarıda aktarılanlar ışığında, perakende seviyede kiralanın devreler üzerinden sunulan hizmetler ve VPN hizmetleri pazarında, TÜRK TELEKOM'un yüksek pazar payı, rakiplerin konumu ve piyasaya giriş engellerinin bulunması sebebiyle hâkim durumda olduğu sonucuna varılmıştır.

I.6.2. Kötüye Kullanma Değerlendirmesi

- (117) ALFA tarafından yapılan şikâyet başvurusunda, TÜRK TELEKOM'un sunduğu toptan seviyede devre kiralama hizmetlerindeki davranışlarının sözleşme yapmanın dolaylı reddi niteliğinde olduğu ve rekabeti kısıtladığı iddia edilmiştir. Şikâyette belirtilen ve TÜRK TELEKOM'un rekabeti kısıtlayıcı nitelikte olduğu iddia edilen davranışları şu şekilde sınıflandırılabilir:
- İlk olarak başvuruda, TÜRK TELEKOM'un RKDT'de düzenlenen beş günlük devre tahsis sürecinde, devre talep edilen lokasyonda mevcut bir bağlantı olup olmadığını incelemeyen ilave yatırım yapılması gerektiği sonucuna vardığı ve talep edilen lokasyonda mevcut bağlantı bulunmasına rağmen tüm başvuruları özel proje kapsamına aldığı iddia edilmektedir. Mevcut bağlantının olduğu durumlarda ise bu davranışın bağlantı sürelerinin uzamasına ve gereksiz yere bağlantı ücreti alınmasına neden olduğu öne sürülmektedir.
 - İkinci iddia bağlantı sürelerine ilişkindir. Bu kapsamda, özel proje kapsamına alınan devreler için sözleşmelerde matbu olarak belirlenen 120 günlük bağlantı süresinin uzun olduğu iddia edilmektedir. Bunun yanı sıra, gerçekleşen bağlantı

sürelerinin de uzun olduğu, kimi zaman sözleşmede belirtilen 120 günü geçtiği ifade edilmektedir.

- Başvuruda ayrıca, bağlantının RKDT gereği en yakın TÜRK TELEKOM sisteminden (saha dolabı, santral, vb.) yapılması gerekirken her durumda santralden yapılmasının bağlantı mesafesini uzattığı ve buna bağlı olarak da bağlantı ücretlerinin yüksek olduğu iddia edilmektedir.
- Şikâyetçi tarafından, TÜRK TELEKOM'un yukarıda sıralanan davranışlarının 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında sözleşme yapmanın dolaylı reddi niteliğinde olduğu ifade edilmektedir.

(118) İddiaların bu çerçevede değerlendirilmesinden önce, bir sonraki bölümde rekabet hukukunda sözleşme yapmanın reddi teorisine ilişkin bilgi verilmesi, ardından ise iddia konusu davranışların "reddetme" niteliğinde olup olmadığı ilgili mevzuat ve sözleşme hükümleri, yerinde incelemelerde alınan belgeler, TÜRK TELEKOM ve diğer teşebbüslerde talep edilen bilgi ve belgeler ile TÜRK TELEKOM'un ilk yazılı savunmasında sunduğu açıklamalar çerçevesinde incelenerek söz konusu iddiaların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı değerlendirilmiştir.

I.6.2.1. Sözleşme Yapmanın Reddi Teorisi

(119) 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ilk fıkrasında, "*Bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hakim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanması*" yasaklanmakta ve maddenin ikinci fıkrasında da beş bent halinde örnek niteliğinde kötüye kullanma halleri sayılmaktadır:

"a) Ticarî faaliyet alanına başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da rakiplerin piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştırılmasını amaçlayan eylemler,

b) Eşit durumdaki alıcılara aynı ve eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürerek, doğrudan veya dolaylı olarak ayrımcılık yapılması,

c) Bir mal veya hizmetle birlikte, diğer mal veya hizmetin satın alınmasını veya aracı teşebbüsler durumundaki alıcıların talep ettiği bir malın veya hizmetin, diğer bir mal veya hizmetin de alıcı tarafından teşhiri şartına bağlanması ya da satın alınan bir malın belirli bir fiyatın altında satılmaması gibi tekrar satış halinde alım satım şartlarına ilişkin sınırlamalar getirilmesi,

d) Belirli bir piyasadaki hakimiyetin yaratmış olduğu finansal, teknolojik ve ticarî avantajlardan yararlanarak başka bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabet koşullarını bozmayı amaçlayan eylemler,

e) Tüketicinin zararına olarak üretimin, pazarlamanın ya da teknik gelişmenin kısıtlanması."

(120) Belli şartlar altında, hâkim durumdaki teşebbüslerin sözleşme yapmayı reddetmesi de 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında yasaklanan eylemlerdendir. Rekabet hukuku uygulamasında, esas olarak, hâkim durumda olsun ya da olmasın tüm teşebbüslerin iş yapacakları teşebbüsleri özgürce seçme ve mülkiyetlerinde bulunan varlıklar üzerinde özgürce tasarruf edebilme haklarının olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte, istisnai bazı durumlarda hâkim durumdaki teşebbüslerin sözleşme yapmayı reddetmeleri rekabeti kısıtlayıcı bir davranış olarak değerlendirilebilmekte ve hâkim durumdaki teşebbüse rekabet hukuku çerçevesinde sözleşme yapma yükümlülüğü getirilebilmektedir.

- (121) Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Kötüye Kullanma Niteliğindeki Davranışlarının Değerlendirilmesine İlişkin Kılavuz'da (Kılavuz) sözleşme yapmayı reddetme, *“bir teşebbüsün ürettiği mal ya da hizmetler ile sahibi olduğu maddi ya da gayri maddi işletme unsurlarını diğer teşebbüslere sağlamaması ya da bunların diğer teşebbüsler tarafından kullanılmasına doğrudan veya dolaylı olarak izin vermemesi”* şeklinde tanımlanmaktadır. Bu çerçevede, hammadde niteliğindeki fiziksel ürünler, belirli hizmetlerin sağlanabilmesi için gerekli altyapılar, ürün dağıtım sistemleri ve fikri mülkiyet hakları ile korunan yahut korunmayan gayri maddi işletme unsurları ya da bilgileri ile teşebbüslerin sözleşme yapma talebine konu olabilecek diğer varlıklar anılan mal, hizmet ya da unsurlar arasında değerlendirilebilmektedir.
- (122) Kılavuz'a göre, sözleşme yapmayı reddetme; mal, hizmet ya da unsura ilişkin mevcut bir sözleşme ilişkisinin kesilmesi şeklinde olabileceği gibi, potansiyel müşterilerin sözleşme taleplerinin reddedilmesi şeklinde de olabilmektedir. Ayrıca, sözleşme yapmayı reddetme, koşulsuz ya da koşullu reddetme şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Hâkim durumda bulunan teşebbüsün herhangi bir şart öne sürmeksizin sözleşme yapmayı reddetmesi, koşulsuz ret olarak değerlendirilirken sözleşme yapmayı sözleşme talebinde bulunan teşebbüsün kendisi ile alt pazarda rekabet etmemesi ya da kendisine rakip olan bir teşebbüsle iş yapmaması gibi birtakım koşullara bağlaması, koşullu ret olarak değerlendirilmektedir.
- (123) Kılavuz'da, sözleşme yapmayı reddetmenin, hâkim durumdaki teşebbüsün, kendisine yöneltilen sözleşme yapma talebini herhangi bir sebep göstermeksizin reddetmesi şeklinde ortaya çıkabileceği gibi doğrudan ya da makul olmayan ertelemeler, ürün arzının azaltılması ve makul olmayan şartlar ileri sürülmesi gibi davranışlar yoluyla dolaylı olarak reddetmesi şeklinde de ortaya çıkabileceği ifade edilmektedir. Ayrıca, sözleşme yapmayı reddetme davranışının, alt pazarda hâkim durumdaki teşebbüsle rekabet halinde olan teşebbüslere yönelik olabileceği gibi kendisiyle rekabet içerisinde bulunmayan müşterilerine yönelik de olabileceği belirtilmektedir. Burada alt pazar kavramı ile sözleşme yapma talebine konu olan unsurun mal veya hizmet üretiminde girdi olarak kullanıldığı pazarının kastedildiği anlaşılmaktadır. Hâkim durumdaki teşebbüsün, sözleşme yapmayı reddettiği teşebbüs ile alt pazarda rekabet ediyor olması halinde sözleşme yapmayı reddetme davranışının rekabeti kısıtlayıcı sonuçlar ortaya çıkarmasının daha muhtemel olacağı kabul edilmektedir.
- (124) Kılavuz'a göre, sözleşme yapmayı reddetme iddiaları değerlendirilirken ihlalin tespiti için üç koşulun birlikte varlığını aranmaktadır. Bu çerçevede;
- reddetme, alt pazarda rekabet etmek için vazgeçilmez bir ürüne ya da hizmete ilişkin olmalı,
 - reddetmenin alt pazarda etkin rekabeti ortadan kaldırması muhtemel olmalı,
 - reddetmenin tüketici zararına yol açması muhtemel olmalıdır.
- (125) Kılavuz'da söz konusu koşulların varlığının tespiti için değerlendirilmesi gereken hususlar sıralanmıştır. Ayrıca dışlayıcı davranışlara yönelik yapılacak değerlendirmede, hâkim durumdaki teşebbüs davranışının fiili veya muhtemel rekabet karşılığı piyasa kapamaya yol açıp açmadığının incelenmesinin gerektiği vurgulanmış ve böyle bir incelemede ele alınması gereken unsurlar açıklanmıştır.

I.6.2.2. TÜRK TELEKOM'un İncelemeye Konu Davranışlarının Değerlendirilmesi

- (126) ALFA tarafından yapılan şikâyet başvurusunda, TÜRK TELEKOM'un toptan seviyede devre kiralama hizmetlerinde,

- RKDT’de düzenlenen beş günlük devre tahsis sürecinde, devre talep edilen lokasyonda mevcut bir bağlantı olup olmadığını incelemeyen ilave yatırım yapılması gerektiği sonucuna vardığı ve talep edilen lokasyonda mevcut bağlantı bulunmasına rağmen tüm başvuruları özel proje kapsamına aldığı,
- Özel proje kapsamına alınan devreler için sözleşmelerde matbu olarak belirlenen 120 günlük bağlantı süresi ile gerçekleşen bağlantı sürelerinin uzun olduğu,
- Bağlantının her durumda santralden yapılmasının bağlantı mesafesini uzattığı ve bağlantı ücretlerini artırdığı

iddia edilmektedir.

- (127) Bu çerçevede, TÜRK TELEKOM’un davranışlarının sözleşme yapmayı reddetme teşkil edip etmediğinin tespiti için, TÜRK TELEKOM’un uygulamaları hem şikâyete konu ihaleler hem de TÜRK TELEKOM’un genel uygulaması göz önünde bulundurularak üç ayrı alt bölümde incelenmiştir.

Başvuruların İncelenmeden Özel Proje Kapsamına Alındığı İddiasının Değerlendirilmesi

- (128) Şikâyetçi tarafından dile getirilen ilk iddia, TÜRK TELEKOM tarafından RKDT Ek-5’in 2.1.2. maddesinde düzenlenen 5 günlük devre tahsis sürecinde, devre talep edilen lokasyonda mevcut bir bağlantı olup olmadığı incelenmeden ilave yatırım yapılması gerektiği gerekçesi ile tüm başvuruların otomatik olarak özel proje sözleşmesi kapsamına alındığına ilişkindir. Devre taleplerinin RKDT kapsamı dışına çıkarılarak özel proje sözleşmesi kapsamında ele alınmasının iki sonucu bulunmaktadır. İlk olarak bağlantı bulunmadığı gerekçesi ile özel proje sözleşmesi kapsamında alınan devreler için işletmeci tarafından bağlantı ücreti ödenmesi söz konusu olmaktadır. İkinci olarak RKDT ile düzenlenen ve devre özelliğine göre değişen 8 ila 35 günlük bağlantı süreleri yerine bağlantının sağlanması için TÜRK TELEKOM tarafından 120 günlük süre öngörülmektedir. Bu bölümde bağlantı bulunup bulunmadığına bakılmaksızın tüm devre taleplerinin özel proje kapsamına alındığı iddiası bu iki yönden incelenmiştir.
- (129) İlgili mevzuatın özetlendiği bölümde aktarıldığı üzere, RKDT Ek-5’in 2.1.2. maddesine göre bir işletmecinin devre tesis talepleri hakkında TÜRK TELEKOM’un beş gün içerisinde mevcut bir bağlantının olup olmadığını, ilave bir yatırımın gerekip gerekmediğini ve mevcut bağlantı olmaması ve/veya ilave yatırım gerekmesi durumunda bağlantı ücretini talep sahibine bildirmesi gerekmektedir. Mevcutta bağlantı bulunmuyor ve/veya ilave yatırım yapılması gerekiyor ise TÜRK TELEKOM ile işletmeci arasında imzalanan protokol hükümlerine göre işlem tesis edilmektedir. RKDT’de mevcutta bağlantı bulunan haller RKDT Ek-7’nin 5.2.1., 5.2.2., 5.2.3. maddelerinde düzenlenmiş ve bu maddelerin kapsamına girmeyen talepler bakımından bağlantının bulunmadığı kabul edilmiştir.
- (130) Bağlantının mevcut olduğunun kabul edildiği (talebin RKDT kapsamına girdiği) üç durum şu şekilde sayılmıştır:
- Belirli bir güzergâhta fiber optik kablo üzerinden tesis edilmiş ve daha sonra iptal edilmiş bir bağlantının *aynı güzergâhta aynı ya da farklı işletmeci tarafından, iptal olduğu tarihten itibaren 1 (bir) yıl içerisinde kurulu kapasiteyi aşmamak kaydıyla*, işbu referans teklif kapsamında verilen bir hizmet için talep edilmesi durumunda devre hazırlama ücreti dışında herhangi bir bağlantı ücreti (kablo ve/veya teçhizata ilişkin) alınmayacaktır. (m. 5.2.1.)

- Abone yatırımı kapsamında işletmeci/abone tarafından kurulan altyapı üzerinden aynı veya farklı işletmeciden (*altyapıyı ilk kuran işletmeciden/aboneden izin almak şartıyla*) talep gelmesi (yeni hizmet, hız değişikliği, hizmet değişikliği) halinde mevcut kurulu kapasiteyi aşmamak ve abone yatırımı yapan işletmecinin/abonenin, kapasite dolduğunda *kapasite artırımının ücretli olacağını kabul etmesi şartıyla* kullanılan kapasite için yeni işletmeciden devre hazırlama ücreti dışında herhangi bir bağlantı ücreti alınmayacaktır. (m. 5.2.2.)
- Abone yatırımı kapsamı dışındaki durumlarda, aynı altyapı üzerinden aynı veya farklı işletmeciden talep gelmesi (yeni hizmet, hız değişikliği, hizmet değişikliği) halinde (*ilk işletmeciden/aboneden izin alınmak şartıyla*) ilk işletmecinin/abonenin, kapasite dolduğunda kapasite artırımının ücretli olacağını kabul etmesi şartıyla kullanılan kapasite için devre hazırlama ücreti dışında herhangi bir bağlantı ücreti alınmayacaktır (m. 5.2.3.)

(131) Bu koşullar detaylı incelendiğinde son bir yıl içinde iptal ile boşa çıkan fiber optik kablo üzerinden tesis edilen bağlantı bulunması ve/veya kurulu bulunan bir altyapının (lokal erişim kablosu ve teçhizat) kullanım hakkına sahip abone/işletmeci tarafından izin verilmesi halleri dışındaki tüm durumlar bağlantı bulunmadığı şeklinde değerlendirilmektedir. Başka bir ifadeyle, daha önce başka bir işletmeci tarafından kullanılmış olan fiber optik bağlantının son bir yıl içinde iptal işlemi ile boşa çıkması ve/veya bağlantının kullanım hakkına sahip işletmecinin bağlantının kullanımına izin vermesi durumunda mevcut bağlantının varlığı kabul edilmektedir. Bu şartlar sağlansa dahi mevcut kapasitenin yeterli olmaması da yeniden bağlantı kurulmasına, talep sahibi işletmeci için bedel doğmasına ve talebin RKDT kapsamı dışına çıkmasına neden olmaktadır. Bu durumda esasen çok kısıtlı şartlarda mevcut bağlantının olduğu, başvurunun RKDT kapsamına girdiği ve bağlantı ücretinin yansıtılmadığı durumunun nadiren ortaya çıktığı kanaati oluşmuştur.

(132) Başka bir ifadeyle, RKDT'ye göre TÜRK TELEKOM'un beş günlük tahsis süreci içerisinde yukarıda yer verilen üç istisnai durumun mevcut olup olmadığını ilgili otomasyon sistemi üzerinden kontrol etmesi gerekmektedir. Şikâyet dilekçesi ve yerinde incelemede elde edilen Belge 1 incelendiğinde, ALFA'nın genel olarak bir lokasyonda TÜRK TELEKOM şebekesinin bulunmasını mevcut bağlantının var olduğu, bu nedenle ilave yatırım gerekmediği ve başvuruların RKDT kapsamına alınması gerektiği şeklinde değerlendirdiği görülmektedir. Başvuruların büyük bir bölümünün özel proje kapsamına alınması, ALFA'nın iddia ettiği üzere beş günlük süreçte mevcut bağlantının varlığını incelemeye gelmediği, mevcut bağlantının var olmasının nadiren ortaya çıkmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Ayrıca, yukarıda da bahsedildiği üzere bağlantı talep edilen güzergâhta TÜRK TELEKOM altyapısının bulunması mevcut bağlantının varlığına işaret etmemektedir. Mevcut altyapı olsa bile ilave bir çift fiber optik kablo döşenmesi gerektiği durumda başvuru ilave yatırım kapsamına alınmaktadır.

(133) Nitekim TÜRK TELEKOM da savunmasında, bağlantı kapasitesinin değişmesi (örneğin STM-1'den STM-4 kapasitesine çıkarılması), mevcut tüm lokal erişim kablolarının kullanılıyor olması, müşteri lokasyonunda boşta kablo olsa dahi santrale varan güzergâhta herhangi iki ek noktası arası kablonun dolu olması gibi durumların ilave yatırım gerektirmesi nedeniyle talebi RKDT kapsamı dışına çıkardığını ifade etmiştir. Savunmada ayrıca, mevcut bağlantı olduğu durumda bile ilave yatırım yapılmasının gerekebileceği belirtilmiştir.

- (134) TÜRK TELEKOM'un mevcut bağlantı olup olmadığını ve ilave yatırım ihtiyacı bulunup bulunmadığını kontrol etmeden tüm talepleri özel proje kapsamına alıp almadığını görebilmek için 2017 ve 2018 yıllarında TÜRK TELEKOM'un perakende seviyede tesis ettiği NN ME devreler ile TÜRK TELEKOM ekonomik bütünlüğüne dâhil diğer tüzel kişiler (TT INTERNATIONAL, TT MOBILE, TTNET) ve diğer işletmecilere toptan seviyede sunduğu NN ME devreler incelenmiştir¹⁴. Bu şekilde TÜRK TELEKOM'un diğer işletmeciler tarafından yapılan başvuruların tümünü veya önemli bir bölümünü özel proje kapsamına alıp almadığı analiz edilmiştir.
- (135) Analizin NN ME devreler üzerinde yoğunlaşmasının iki nedeni vardır. Birincisi, şikâyeteye konu devreler NN ME devreleridir. İkincisi, NN ME ve devre bazlı ME yöntemini içeren TTünel hizmetleri 2017 ve 2018 yıllarında toptan seviyede pazarın yarısından fazlasını oluşturmuştur. Benzer şekilde perakende pazarda da en çok tercih edilen hizmet NN ME hizmetidir¹⁵.
- (136) Aşağıdaki tabloda toplam NN ME devre talebi sayısı ve bu taleplerin ne kadarının özel proje kapsamına alındığı sunulmaktadır. Tabloda "TÜRK TELEKOM" satırında değerlendirilen devreler, TÜRK TELEKOM'un perakende seviyede nihai kullanıcılara sunduğu kiralık devre hizmetlerini temsil etmektedir. Diğer satırlar ise sırasıyla TÜRK TELEKOM tarafından kendi grup şirketleri ile diğer işletmecilere toptan düzeyde sunulan devrelere ilişkindir.

Tablo 10: NN ME Bağlantı Taleplerinin Özel Proje Kapsamına Alınma Oranı

		Özel proje kapsamına alınan devre sayısı	RKDT kapsamına giren devre sayısı	Toplam devre sayısı	Özel proje kapsamına alınma oranı (%)
2017	TÜRK TELEKOM	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	Diğer TÜRK TELEKOM Şirketleri	(.....)	(.....)	(.....)	
	Diğer İşletmeciler	(.....)	(.....)	(.....)	
2018	TÜRK TELEKOM	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	Diğer TÜRK TELEKOM Şirketleri	(.....)	(.....)	(.....)	
	Diğer İşletmeciler	(.....)	(.....)	(.....)	

Kaynak: TÜRK TELEKOM tarafından gönderilen bilgiler

- (137) Tablodan görüldüğü üzere, hem 2017 hem de 2018 yılında TÜRK TELEKOM'un diğer işletmecilere kiraladığı devrelerin sırasıyla %(.....)'si ve %(.....)'ü özel proje kapsamına alınmıştır. Dolayısıyla yaklaşık %(.....) oranında devre mevcut bağlantının bulunması nedeniyle özel proje kapsamına alınmadan RKDT çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu durum TÜRK TELEKOM tarafından alternatif işletmecilerin tüm başvurularının incelenmeden özel proje kapsamına alındığı iddiasını zayıflatmaktadır.

¹⁴ Toptan ve perakende seviyedeki hizmetlerin karşılaştırılması bir çelişki arz etmemektedir. Bilakis analizin isabetli sonuç verecek kapsama ulaşması için zorunludur. Zira bağlantının bulunup bulunmadığı, ilave yatırıma gerek olup olmadığı hem perakende hem de toptan seviyede aynı kriterlere göre belirlenmektedir. TÜRK TELEKOM'un perakende seviyede hizmet verebilmek için toptan seviyede kendisine hizmet sunması gibi bir adım bulunmadığından başka bir yolla bu bağlantıların analize dâhil edilmesi mümkün değildir.

¹⁵ Soruşturma kapsamında TÜRK TELEKOM ve diğer işletmecilerden elde edilen verilerden, toptan seviyede NN geleneksel kiralık devre, kısmi kiralık devre, NN ME, NN G.SHDSL, TTünel, ve fiberlink hizmetleri arasında devre sayısı bazında NN ME devrelerinin 2017 yılında %(.....); 2018 yılında %(.....) pay aldığı; aynı yıllarda TTünel hizmetinin sırasıyla %(.....) ve %(.....) paya sahip olduğu görülmüştür. Perakende seviyede ise geleneksel kiralık devre, NN ME, NN G.SHDSL, TTünel, fiberlink, ADSL, frame relay, ATM hizmetleri arasında devre sayısı bazında NN ME 2017 yılında %(.....); 2018 yılında %(.....) pay almaktadır.

- (138) Bunun yanı sıra, TÜRK TELEKOM'un kendi grup şirketlerine ve perakende seviyede sunduğu devrelerin özel proje kapsamına alınma oranı diğer işletmecilere sunduğu devrelerin oranından belirgin düzeyde yüksektir¹⁶. Dolayısıyla, TÜRK TELEKOM'un alternatif işletmecilerin devre kiralama başvuru sürelerini uzatmak ve bağlantı ücretlerini artırmak amacıyla söz konusu işletmeciler aleyhine devre başvurularını özel proje kapsamına almasının söz konusu olmadığı kanaati hâsıl olmuştur.
- (139) TÜRK TELEKOM'un sunduğu kiralık devre hizmetleri içinde görece az pay¹⁷ almakla birlikte noktadan noktaya geleneksel kiralık devre, TTünel, fiberlink ve G.SHDSL devrelerin de özel proje kapsamına alınma oranı analizin bütünlüğü açısından hesaplanmış olup oranlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 11: Geleneksel Kiralık Devre, TTünel, Fiberlink ve G.SHDSL Bağlantı Taleplerinin Özel Proje Kapsamına Alınma Oranı (%)

		Geleneksel Kiralık Devre	TTünel	Fiberlink	G.SHDSL
2017	TÜRK TELEKOM ve Diğer TÜRK TELEKOM Şirketleri	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	Diğer İşletmeciler	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2018	TÜRK TELEKOM ve Diğer TÜRK TELEKOM Şirketleri	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	Diğer İşletmeciler	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: TÜRK TELEKOM tarafından gönderilen bilgiler

- (140) Tablodan görüldüğü üzere bakır kablo ile kurulan G.SHDSL devreler, söz konusu altyapının yaygınlığı ve kurulu kapasitesi nedeniyle özel proje kapsamına alınmadan sağlanabilmektedir. Diğer bağlantı türlerindeki özel proje kapsamına alınma oranları ise NN ME bağlantılara ilişkin varılan TÜRK TELEKOM'un kendi grup şirketlerine ve perakende seviyede sunduğu devrelerin özel proje kapsamına alınma oranının diğer işletmecilere sunduğu devrelerin oranından çok farklı olmadığı sonucunu desteklemektedir.
- (141) Yukarıda yer verilen bilgiler, TÜRK TELEKOM'un rakiplerini dezavantajlı konuma getirmek için genel olarak tüm devre taleplerini incelemeyen özel proje kapsamına aldığı iddiasını desteklememekte, aksine G.SHDSL dışındaki yöntemlerle kurulacak devrelerin mevzuat gereği, başka bir ifadeyle RKDT'nin uygulama alanının dar olması nedeniyle RKDT kapsamı dışında kaldığı kanaatini doğrular niteliktedir.
- (142) Ayrıca ilerleyen bölümlerde daha detaylı aktarıldığı üzere, TÜRK TELEKOM ve işletmeciler arasında yapılan sözleşmelerde bağlantının tamamlanması için 120 günlük süre tanınsa dahi TÜRK TELEKOM genellikle devre taleplerini daha kısa sürede (2017 yılında ortalama (.....), 2018 yılında ortalama (.....) günde) karşılamaktadır. Buna ek olarak, TÜRK TELEKOM savunmasında, perakende seviyedeki müşterileri ile imzaladığı özel proje sözleşmelerinde de bağlantı süresini 120 gün olarak belirlediğini belirtmektedir. Diğer bir ifadeyle, TÜRK TELEKOM'un toptan pazardaki işletmecilere uzun, perakende pazardaki müşterilerine ise daha kısa bağlantı süreleri taahhüt ederek rakiplerinin faaliyetini zorlaştırdığını ileri sürmek de mümkün değildir.
- (143) Bu aşamada şikâyet kapsamında özellikle belirtilen Muğla Büyükşehir Belediyesi ile İzmir Büyükşehir Belediyesi ihaleleri kapsamındaki devreler bakımından TÜRK TELEKOM'un davranışları incelenmiştir. Muğla Büyükşehir Belediyesine ilişkin olarak,

¹⁶ TÜRK TELEKOM tarafından bu farkın, (.....) için kurulan yeni devrelerden kaynaklandığı ifade edilmiştir.

¹⁷ TÜRK TELEKOM tarafından sunulan ME devreler dışındaki devreler toplam devre sayısının 2017 yılında %(.....)'unu, 2018 yılında ise %(.....)'ini oluşturmaktadır.

talep edilen devrelerin önceden bakır kablo üzerinden hizmet verdiği, ALFA'nın kazandığı ihale ile bu kabloların fiber optik kablo ile değiştirilmesinin talep edildiği anlaşılmıştır. Nitekim şikâyetçinin de Muğla Büyükşehir Belediyesi için talep edilen devrelerle ilgili taleplerin haksız şekilde özel proje kapsamına alındığı iddiası bulunmamaktadır.

- (144) İzmir Büyükşehir Belediyesi ihalesinde ise, ihale öncesinde hizmet sağlayıcı TÜRK TELEKOM olmakla birlikte ihale sonrasında Belediyeye hizmet sağlayacak teşebbüs ALFA olmuştur. Dolayısıyla ilgili ihale kapsamında bağlantının bulunup bulunmadığı hususu RKDT Ek-7'nin 5.2.1. (bir yıl içerisinde iptalden boşa çıkan fiber optik hat bulunması) ile 5.2.2. ve 5.2.3. (hâlihazırda kurulu bulunan bir altyapının kullanım hakkı olan abone/işletmeci tarafından izin vermek şartıyla kullandırılması) maddeleri kapsamında değerlendirilebilecektir. İlgili maddelere göre bağlantının var sayılması için kurulu bulunan altyapıdan hizmet alan abone olan İzmir Büyükşehir Belediyesinin bağlantısının iptal edilmiş ve/veya söz konusu altyapının ALFA tarafından kullanımına muvafakat verilmiş olması gerekmektedir. Dosya kapsamında elde edilen bilgilerden ihale kapsamında ALFA tarafından altyapıyı ilk kuran işletmeciden alınan ve TÜRK TELEKOM'a iletilen bir muvafakatname olmadığı görülmektedir. Bu itibarla 5.2.2. ve 5.2.3. madde kapsamına girebilecek bir durum bulunmadığı anlaşılmıştır.
- (145) İzmir Büyükşehir Belediyesi ihalesini kazanan ALFA olmakla birlikte, Belediye ihale öncesinde TÜRK TELEKOM'dan hizmet aldığından, 5.2.1. madde kapsamında İzmir Büyükşehir Belediyesince iptal edilen TÜRK TELEKOM hattının olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Bu hususta TÜRK TELEKOM tarafından sunulan bilgilerden, ALFA'nın 2017 yılı Aralık ayında devre talebinde bulunduğu, bu tarihte ilgili lokasyonlarda boşta per (fiber optik kablo çifti) olmadığı ve son bir yıl içinde de iptal edilmiş hattın da bulunmadığı gerekçesi ile TÜRK TELEKOM tarafından mevcut bağlantı olmadığı değerlendirildiği görülmüştür. 21.02.2018 tarihinde ise 2'si bakır altyapıya sahip 26 devre için İzmir Büyükşehir Belediyesince iptal başvurusunda bulunduğu, 08.03.2018 tarihinde iptal emrinin tamamlandığı, 20.03.2018 tarihinde ise bu devrelerden dördü için ALFA'nın önceki talebini iptal ederek yeniden talepte bulunduğu anlaşılmıştır. Söz konusu devreler için ALFA'nın talebi 5.2.1. madde çerçevesinde değerlendirilmiş ve ALFA RKDT'den istifade etmiştir. Söz konusu 4 devrenin ALFA'ya tesisi 23.03.2018 tarihinde tamamlanmıştır.
- (146) Konuya ilişkin dosya kapsamında yapılan yerinde incelemede elde edilen Belge 15, Belge 19 ve Belge 20'de, söz konusu 26 devre özelinde İzmir Büyükşehir Belediyesinin iptal talebi olduğu ve iptal sebebiyle boşalan perlerin ALFA'ya kullandırılıp kullandırılmadığı tartışılmaktadır. Yazışmaların devamında İzmir Büyükşehir Belediyesinden boşa çıkan perlerin ALFA'nın kullanımına sunulup sunulmadığı anlaşılamamakla birlikte soruşturma kapsamında elde edilen bilgilerden söz konusu devrelerden talep edilen 4'ünün ALFA'nın kullanımına sunulduğu tespit edilmiştir.
- (147) Üzerinde durulması gereken bir diğer husus da RKDT'nin ilgili maddeleri kapsamında iptalden boşa çıkan bağlantı olup olmadığını ve/veya ilgili abone/işletmecinin izin vermediğini araştırma yükümlülüğünün hangi tarafa ait olduğudur. Zira RKDT Ek-7'nin 5.2.1. maddesinin metninde söz konusu yükümlülüğün TÜRK TELEKOM'a mı yoksa talep sahibi işletmeciye mi ait olduğu anlaşılamamaktadır. İlaveten, Belge 17 de uygulamada yaşanan belirsizlikleri göstermektedir. Konu hakkında BTK'dan bilgi talep edilmiş olup BTK'nın cevabi yazısında RKDT kapsamında bağlantının olduğu lokasyondaki müşteri (ilk işletmeci veya abone) bilgisinin yeni bağlantı talep eden işletmeci ile paylaşmasına yönelik TÜRK TELEKOM'un bir yükümlülüğünün bulunmadığı ifade edilmiştir. Söz konusu durum RKDT'nin ilgili hükümlerinin

uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Öte yandan madde metninden kaynaklanan muğlaklıktan doğan aksaklıkların TÜRK TELEKOM'a, ALFA'ya ya da sair bir işletmeciye yüklenmesinin hakkaniyetli olmadığı kanaati oluşmuştur. RKDT düzenlemelerinin değiştirilmesi, uygulama esaslarının belirlenmesi gibi hususlarda sorumluluğun elektronik haberleşme sektörünün düzenleyici ve denetleyici otoritesi konumundaki BTK'ya ait olduğu değerlendirilmiştir.

- (148) Bu bilgi ve değerlendirmelerden hareketle, TÜRK TELEKOM'un rakip işletmecilerin bağlantı taleplerini bağlantı süresini uzatmak, bağlantı ücreti almak ve genel olarak rakiplerin faaliyetini zorlaştırmak maksadıyla sistemli olarak özel proje kapsamına aldığı söylemek mümkün değildir. Dolayısıyla, TÜRK TELEKOM'un bahse konu uygulamalarla sözleşme yapmayı dolaylı yoldan reddettiği ve bu şekilde 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiği iddiasının gerçeği yansıtmadığı kanaatine varılmıştır.

Bağlantı Süresinin Uzunluğuna İlişkin İddialar

- (149) Şikâyet başvurusunda ALFA tarafından, özel proje kapsamına alınan devreler için yapılan sözleşmelerde mutad olarak belirlenen 120 günlük bağlantı süresinin uzun olduğu, bunun yanı sıra gerçekleşen bağlantı sürelerinin de sözleşmede belirtilen 120 günü geçtiği iddia edilmektedir.
- (150) TÜRK TELEKOM'un rakiplerinin faaliyetlerini zorlaştırmak amacıyla bağlantıları uzun sürede tesis edip etmediğini görmek için, 2017 ve 2018 yıllarında TÜRK TELEKOM'un perakende seviyede tesis ettiği NN ME devreler ile TÜRK TELEKOM ekonomik bütünlüğüne dâhil diğer tüzel kişiler (TT INTERNATIONAL, TT MOBİL, TTNET) ve diğer işletmecilere toptan seviyede sunduğu NN ME devrelerin bağlantılarının ne kadar sürede gerçekleştirildiği incelenmiştir. Aşağıda öncelikle özel proje kapsamında alınan devrelerin bağlantı süreleri ele alınmıştır:

Tablo 12: Özel Proje Kapsamındaki NN ME Devrelerin Bağlantı Süresi

		Ortalama bağlantı süresi (Gün)	120 günü aşan devre sayısı	Toplam devre sayısı	120 günü aşma oranı (%)
2017	TÜRK TELEKOM	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	Diğer TÜRK TELEKOM Şirketleri	(.....)	(.....)	(.....)	
	Diğer İşletmeciler	(.....)	(.....)	(.....)	
2018	TÜRK TELEKOM	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	Diğer TÜRK TELEKOM Şirketleri	(.....)	(.....)	(.....)	
	Diğer İşletmeciler	(.....)	(.....)	(.....)	

Kaynak: TÜRK TELEKOM tarafından gönderilen bilgiler

- (151) Tablodan, TÜRK TELEKOM'un 2017 ve 2018 yıllarında alternatif işletmecilere sunduğu devre kiralama hizmetlerinde ortalama bağlantı süresinin sırasıyla (.....) ve (.....) gün olduğu ve gerçekleşen bu sürelerin 120 günün altında olduğu anlaşılmıştır. İlave olarak, söz konusu devrelerin içerisinde 120 günü aşan devre sayısının toplam devre sayısı içindeki oranının da 2017 yılında %(.....), 2018 yılında ise %(.....) olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, iddia edildiği üzere, rakip işletmecilerin faaliyetlerini zorlaştırmak amacıyla TÜRK TELEKOM tarafından devrelerin 120 günden daha uzun sürede bağlandığı iddiasının yukarıdaki tablolarda yer verilen veriler ışığında gerçeği yansıtmadığı sonucuna varılmıştır.
- (152) TÜRK TELEKOM tarafından sunulan verilerden hesaplanan Tablo 12'deki ortalama süreler, TÜRK TELEKOM'dan bu hizmeti alan işletmecilerden elde edilen bilgilerle de örtüşmektedir. SUPERONLINE, TÜRK TELEKOM tarafından fiber bağlantıların

sözleşmede 120 gün yazmasına rağmen ortalama 60 günde tamamlandığını ifade etmiştir. VODAFONE NET tarafından gönderilen verilerden ise TÜRK TELEKOM tarafından VODAFONE NET'in talep ettiği bağlantıların ortalama olarak 2017 yılında (.....) günde, 2018 yılında ise (.....) günde tamamlandığı hesaplanmıştır.

- (153) Tablodan da görüldüğü üzere, 2017 ve 2018 yıllarında TÜRK TELEKOM'un perakende seviyede ve kendi grup şirketlerine verdiği hizmetlerde gerçekleşen bağlantı süresi diğer işletmecilere verdiği hizmetlerde gerçekleşen bağlantı süresinin yaklaşık (.....) katıdır. Her iki yılda TÜRK TELEKOM grubunun ortalama bağlantı süresi (.....) günü geçmektedir. TÜRK TELEKOM grubunun 120 günlük süreden sonra bağlantısı sağlanan devre sayısı oranı da diğer işletmeciler için oluşan değer yaklaşık (.....) katıdır.
- (154) TÜRK TELEKOM söz konusu farkın, özel proje kapsamına alınan devre sayısında olduğu gibi "(.....)" ve "(.....) Genel (.....)" projeleri için kurulan yeni devrelerden kaynaklandığını ifade etmektedir. TÜRK TELEKOM, özellikle "(.....)" projesinde (.....), aynı anda çok sayıda devre talebi alınmasının yarattığı iş yoğunluğu ve müşteri tarafından yapılması gereken işlerin tamamlanmaması nedeniyle bağlantı tesisinin gecikmesi gibi nedenlerle ortalama bağlantı sürelerinin uzadığını, bu projelerdeki devreler göz ardı edilirse 2017 ve 2018 yılı ortalama bağlantı süresinin (.....) gün olduğunu, 120 günlük süreyi aşan devre sayısının ise (.....) olduğunu ifade etmiştir.
- (155) Her hâlükârda ortalama bağlantı süresi ve bağlantı süresi 120 günü aşan devre oranı verileri TÜRK TELEKOM'un rakiplerine sağladığı devrelerin bağlantısını sistemli olarak geciktirdiği iddiasının aksini göstermektedir.
- (156) Aşağıda ayrıca, mevcut bağlantı bulunması nedeniyle RKDT kapsamına giren NN ME devrelerinin 2017 ve 2018 yıllarındaki ortalama bağlantı süresi de sunulmaktadır:

Tablo 13: RKDT Kapsamındaki NN ME Devrelerin Bağlantı Süresi

	2017 (gün)	2018 (gün)
TÜRK TELEKOM	(.....)	(.....)
Diğer TÜRK TELEKOM Şirketleri	(.....)	(.....)
Diğer İşletmeciler	(.....)	(.....)

Kaynak: TÜRK TELEKOM tarafından gönderilen bilgiler

- (157) RKDT kapsamına giren NN ME devreleri için BTK tarafından belirlenen bağlantı süresi il içi ve iller arası devrelerde 14, iller arası kırsal bölgelerde 16 gündür. Tablodan işletmecilerin bağlantı taleplerinin ortalama olarak bu süreler çerçevesinde karşılandığı, TÜRK TELEKOM grubunun ortalama bağlantı süresinin daha uzun olduğu görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu veriler de yukarıda özel proje kapsamındaki bağlantılarla ilgili yapılan analizi destekler niteliktedir.
- (158) Devre taleplerinin özel proje kapsamına alınması konusunda olduğu gibi, TÜRK TELEKOM'un sunduğu kiralık devre hizmetleri içinde görece az pay almakla birlikte özel proje kapsamındaki noktadan noktaya geleneksel kiralık devre, TTünel ve fiberlink¹⁸ devrelerin de ortalama bağlantı süresi analizin bütünlüğü açısından hesaplanmıştır:

¹⁸ Önceki bölümde izah edildiği üzere G.SHDSL devre talepleri 2017 ve 2018 yıllarında özel proje kapsamına alınmamıştır. RKDT kapsamındaki devrelerin ortalama bağlantı süresi 2017 yılında TÜRK TELEKOM için (.....) gün, diğer işletmeciler için (.....) gün; 2018 yılında TÜRK TELEKOM için (.....) gün, diğer işletmeciler için (.....) gündür.

Tablo 14: Özel Proje Kapsamındaki Geleneksel Kiralık Devre, TTünel Ve Fiberlink Devrelerin Ortalama Bağlantı Süresi

		Geleneksel kiralık devre (gün)	TTünel (gün)	Fiberlink (gün)
2017	TÜRK TELEKOM ve Diğer TÜRK TELEKOM Şirketleri	(.....)	(.....)	(.....)
	Diğer İşletmeciler	(.....)	(.....)	(.....)
2018	TÜRK TELEKOM ve Diğer TÜRK TELEKOM Şirketleri	(.....)	(.....)	(.....)
	Diğer İşletmeciler	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: TÜRK TELEKOM tarafından gönderilen bilgiler

- (159) Tablo incelendiğinde özel proje kapsamına alınan TTünel ve fiberlink devrelerin ortalama bağlantı sürelerinin TÜRK TELEKOM ve diğer işletmeciler açısından birbirine yakın ve 120 günlük sürenin çok altında olduğu görülmektedir. Geleneksel kiralık devrelerde ise 2017 ve 2018 yıllarında rakip işletmecilerce talep edilen devrelerin ortalama bağlantı süresinin TÜRK TELEKOM tarafından müşterilerine sağlanan devrelerin ortalama bağlantı süresinin yaklaşık (.....) katı olduğu anlaşılmaktadır.
- (160) 2017 yılında (.....), 2018 yılında ise (.....) adet geleneksel kiralık devre tesis edilmiştir. Bu sayılar TÜRK TELEKOM tarafından kiralık devre hizmetleri kapsamında sunulan devreler içinde sırasıyla %(.....) ve %(.....)'lik paylara denk gelmektedir. Diğer bir ifadeyle geleneksel kiralık devre hizmeti TÜRK TELEKOM'un ilgili pazardaki faaliyetlerinin küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu bakımdan sadece geleneksel kiralık devre tesisinde ortalama bağlantı sürelerinin TÜRK TELEKOM lehine olmasından yola çıkarak ilgili ürün pazarında rekabetin olumsuz etkilendiğini söylemek zor olacaktır.
- (161) Ayrıca söz konusu az sayıdaki geleneksel kiralık devre incelendiğinde, işletmecilere ait ortalama bağlantı süresinin (.....) tarafından talep edilen devrelerin görece uzun sürede ((.....) gün) bağlanmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. TÜRK TELEKOM söz konusu (.....) devrenin (.....)'ünün "Yurtiçi Kiralık Devre ve Kısmi Kiralık Devrelerde 1+1 Kampanyası" çerçevesinde talep edildiğini, esasen toplam (.....) başvuru bulunduğunu ifade etmiştir. Bu (.....) başvuru esas alındığında, 2017-2018 yıllarındaki ortalama geleneksel kiralık devre bağlantı süresi (.....) için (.....) gün, alternatif işletmeciler için ise (.....) gün olarak hesaplanmaktadır. Bu süreler de TÜRK TELEKOM'un ortalama bağlantı süresine yakındır.
- (162) Şikâyette vurgulanan bir diğer husus özel proje sözleşmelerinde mutad şekilde 120 günlük süre belirlendiği ve bu sürenin çok uzun olduğu iddiasıdır. Her sözleşmede 120 günlük süre öngörülmesi bir yandan belirlilik sağlamak ve sözleşme imzalama sürecini hızlandırmakta, diğer taraftan da bu sürenin kimi projeler bakımından çok uzun olduğu iddiasını gündeme getirmektedir. Mevcut soruşturma kapsamında ise mutad şekilde 120 günlük süre öngörülmesi hususu, rakipleri dezavantajlı konuma getirmek için bağlantıların uzun sürede gerçekleştirildiği iddiasını destekleyici olup olmadığı yönünden incelenebilecektir.
- (163) TÜRK TELEKOM tarafından gönderilen bilgilerde ve yazılı savunmalarda; sözleşmelerde standart şekilde 120 günlük süre belirlenmesine ilişkin olarak, devre taleplerinde her projenin içerdiği kendine özel durumlar (altyapı uygunluk, proje dönemi, lokal erişim bağlantısı gerektiren metrajın uzunluğu vb.) projeden projeye değişkenlik gösterebileceğinden ve beş iş günlük tahsis sürecinde projenin ne kadar sürede tamamlanacağına kesin olarak bilinmesinin zor olmasından dolayı, sözleşmelerde projeye özgü bir süre öngörülmesinden ziyade 120 gün üzerinden

imzalandığı belirtilmiştir. Öte yandan gerek müşteri memnuniyetinin sağlanması gerekse projeden en kısa sürede gelir elde edilebilmesi için projelerin 120 günden önce tamamlanmaya çalışıldığı ifade edilmiştir.

- (164) Daha önce de bahsedildiği üzere, devre kiralama hizmetlerinde ilgili devre talebine ilişkin olarak ilave yatırım yapılması gerektiği durumlarda başvuru RKDT kapsamı dışına çıkmakta ve TÜRK TELEKOM ile işletmeci arasında yapılan sözleşmede 120 günlük süre öngörülmektedir. Söz konusu 120 günlük süre işletmecinin devre talebini onaylaması ile bağlantının kurulması arasındaki süreyi kapsamaktadır. RKDT Ek-5'in 2.1.8. maddesinde ilave yatırım gereken durumlar, kazı çalışması yapılması, fiber optik kablo için direk dikilmesi, kablo çekimi, teçhizat kurulumu, kart ilavesi vb. teçhizat ve/veya erişim şebekesi yönünden hazır olmayan durumlar olarak sıralanmıştır. Devre tesis sürecinde yapılan işlemlerin neler olduğu incelendiğinde de, bu süreçte görece kısa sürede tamamlanabilen fiber optik kablo hatlarının çekilmesi ve ilgili *switch* noktasına bağlantı yapılması gibi işlemlerin yanı sıra, kazı yapılması, teçhizat kurulumu gibi işlemler daha uzun sürelerde tamamlanabilmektedir. Zira kazı yapılmasını gerektiren durumlarda ilgili belediyeden izin alınması, kazı yasağının sona ermesinin beklenmesi uzun sürebilecektir¹⁹. Sadece kablo çekimi yapılmasının planlandığı bir sahada göçük veya kayıp menhol olması durumunda yeniden kazı ve altyapı tesisi kurulumu gündeme gelebilmekte, bu durum da süreleri uzatabilmektedir. Yeni cihaz kurulumu ve/veya kart ilavesi gerektiren durumlarda da cihaz/kartların siparişinin verilmesi ve temini zaman alabilecektir. Bunun yanı sıra, aynı dönemde çok sayıda başvuru yapılması durumu, coğrafi ve mevsimsel koşullar da operasyonel nedenlerle bağlantı sürelerini uzatabilmektedir. Söz konusu işlemlerin her birinin tamamlanma süresinin değişiklik gösterebileceği ve aynı işlemin başvuru/devre bazında dahi farklılaşabileceği, dolayısıyla beş günlük tahsis döneminde gerek yapılacak işlemlerin neler olduğunun gerekse sürenin net bir şekilde belirlenmesinin mümkün olamayabileceği, dolayısıyla sözleşmede standart 120 günlük azami bir süre belirlenmesinin makul olduğu kanısına varılmıştır.
- (165) Söz konusu iddiaya yönelik olarak ayrıca, TÜRK TELEKOM dışında toptan seviyede devre kiralama hizmeti veren işletmecilerin bağlantı süreleri incelenmiştir. Bu kapsamda SUPERONLINE, aynı müşteriye aynı altyapı üzerinden bağlantı kurulması işleminin (.....) gün, yeni bağlantı kurulması gerektiği durumlarda kazı izni (ruhsat) alınmasına gerek yoksa (.....) gün, ruhsat alınması gerekiyorsa daha uzun sürelerde bağlantı kurulduğunu; ruhsat alınması gereken durumlarda bağlantının kurulmasının (.....) varabildiğini belirtmiştir. VODAFONE NET ise işletmecilerle yapılan sözleşmelerde ortalama olarak (.....) içinde bağlantı tesis edilmesinin öngörüldüğünü, bu sürenin (.....) haftaya kadar çıkabildiğini ifade etmiştir. VODAFONE NET tarafından bağlantıların gerçekleştirilme süresi ise ortalama 2017 yılında (.....) gün, 2018 yılında ise (.....) gün olarak hesaplanmıştır. Bu bilgiler ile TÜRK TELEKOM tarafından gerçekleştirilen ortalama bağlantı süresi (2017 yılında (.....), 2018 yılında (.....) gün) birlikte değerlendirildiğinde, tüm özel proje sözleşmelerinde 120 günlük bağlantı süresi öngörülmesi TÜRK TELEKOM'un rakiplerin talep ettiği devrelerin bağlantılarının geciktirilmesi stratejisi yürüttüğü iddialarını destekler nitelikte değildir.
- (166) Burada dikkat çekilmesi gereken diğer bir nokta, talep edilen devrelerden bir kısmının görece geç bağlanmasının diğer devrelerin müşterinin hizmetine sunulması önünde teknik, operasyonel veya hukuki bir engel olmadığı, müşterinin kabul etmesi halinde

¹⁹ Nitekim SUPERONLINE tarafından da, belediyeden kazı ruhsatı alınmasını gerektiren başvurularda bağlantı sürelerinin farklılaşabildiği, (.....), her belediyenin ruhsat verme sürecinin değişkenlik gösterdiği, ayrıca mevsimsel ve coğrafi koşulların da bu süreyi etkilediği belirtilmiştir.

devrelerin peyderpey hizmet vermeye başlayabildiğidir. Bu durumda, TÜRK TELEKOM'un bir projedeki bazı devrelerin bağlantısını geciktirerek o projedeki tüm devrelerin işlevsiz kalmasını sağlamayı amaçladığını öne sürmek makul değildir.

- (167) Bunlara ek olarak işletmecilere 2017 ve 2018 yıllarında TÜRK TELEKOM'dan toptan seviyede hizmet alınması sırasında yaşanan gecikmeden dolayı perakende seviyede sundukları hizmet sırasında herhangi bir ceza ve sair bedel ödeyip ödemedikleri sorulmuştur. Üç işletmeci perakende seviyede hizmet vermediğini, bir işletmeci toptan seviyedeki hizmeti SUPERONLINE ve VODAFONE NET'den aldığını, sekiz işletmeci ise böyle bir bedele katlanmadığını belirtmiştir. (.....) 2017 ve 2018 yıllarında böyle bir bedel ödemediğini ancak güncel iki vakada TÜRK TELEKOM'dan kaynaklanan gecikme nedeniyle müşteri ile sözleşme feshine gidildiğini, ALFA ise cezai şart ödediğini belirtmiştir. BTK'dan gelen yazıda ise TÜRK TELEKOM'un bağlantıyı geç sağlaması nedeniyle işletmecilerden yoğun ve ciddi şikâyet alınmadığı belirtilmiştir²⁰. Bu bilgiler de ilgili pazarda rekabet karşıtı etki doğuracak seviyede, genel ve yaygın bir geciktirmenin söz konusu olmadığı kanaatini güçlendirmektedir.
- (168) Şikâyetçi özelinde İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Muğla Büyükşehir Belediyesi ihalelerinde bağlantıların geç tamamlanıp tamamlanmadığı incelendiğinde ise, şikâyete konu iki ihaledeki bağlantıların en az (.....), en çok (.....) ve ortalama (.....) günde tamamlandığı görülmektedir. ALFA'nın talep ettiği (.....) hattan (.....) tanesi (%(.....)) 120 günlük süreden sonra tamamlanmıştır. Bu süreler Tablo 10'daki sürelerle karşılaştırıldığında ALFA'nın diğer işletmecilerden veya TÜRK TELEKOM grubu şirketlerinden önemli ölçüde dezavantajlı durumda olmadığı görülmektedir.
- (169) İhaleler özelinde inceleme yapıldığında da varılan sonuç değişmemektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi için talep edilen (.....) devre²¹ ortalama (.....) günde bağlanmış, hiçbir devrenin bağlantı süresi 120 günü aşmamıştır. Muğla Büyükşehir Belediyesi için talep edilen (.....) devre ortalama (.....) günde bağlanmış, bunlardan (.....)'u 120 günlük süreyi aşmıştır²². Muğla Büyükşehir Belediyesi projesinin ortalama bağlantı süresi ve 120 günü aşan devre sayısı görece yüksek olsa da TÜRK TELEKOM'un Tablo 10'da yer verilen ortalama bağlantı süresinden ve 120 günü aşan devre oranından düşüktür.
- (170) Ayrıca savunmalarda da belirtildiği üzere Muğla Büyükşehir Belediyesi için talep edilen lokasyonların tamamında bakır kablolar fiber kablolar ile değiştirilmiş, kazı çalışmasında;
- Muğla Büyükşehir Belediyesi Altyapı Koordinasyon Merkezi Uygulama Yönetmeliği gereği kazı sezonu dışında kalan 15 Mayıs-15 Ekim tarihleri arasında kazı yapılamaması,
 - Marmaris Liman İşletme Müdürlüğü lokasyonunda belediyenin kazı çalışması nedeniyle beklenmesi,
 - Muğla Sosyal Hizmetler ve Turizm Tanıtım Şube Müdürlüğü lokasyonunun sit alanı içinde kalması nedeniyle izin süreçlerinin tamamlanmasının beklenmesi ve
 - Bodrum Belediyesi itfaiye, otopark, mezarlıklar ve trafik şubelerinden izin beklenmesi

²⁰ (.....).

²¹ Buna ek olarak (.....) hat talebi daha sonra iptal edilmiştir.

²² Söz konusu (.....) devreden, (.....) günde tamamlanan bir devrenin belediye yol çalışması nedeniyle kablo çekimi yapılamadığından fiber optik kablo tesisi ve bağlantı süresinin uzadığı belirtilmiş; diğer devrelerde de yeni fiber optik kablo tesisi ve tranşe kazısı yapıldığı ifade edilmiştir.

gibi nedenlerle gecikme yaşanmıştır. Bu bağlamda Muğla Büyükşehir Belediyesi projesi özelinde de TÜRK TELEKOM'un bağlantı sürelerini ALFA'nın hizmet vermesini engellemek amacıyla bilinçli olarak uzun tuttuğunu söylemek doğru olmayacaktır.

- (171) Bu noktada, TÜRK TELEKOM'da yapılan yerinde incelemede elde edilen ve bağlantı sürelerinin uzunluğu ile ilgili ALFA ile TÜRK TELEKOM arasındaki ve TÜRK TELEKOM'un kendi çalışanları arasındaki yazışmaları içeren belgeler değerlendirilecektir. İlk olarak, 13-20.12.2017 tarihlerinde ALFA ile TÜRK TELEKOM arasında gerçekleşen, ALFA'nın İzmir Büyükşehir Belediyesine sunacağı hizmete dair yazışmalara ilişkin Belge 1'den; ALFA'nın İzmir Büyükşehir Belediyesi lokasyonlarına tahsis edilecek ME devrelerinden bazılarının fiber optik altyapıdaki boş kıldan tahsisi talebinde bulunduğu, bunun üzerine TÜRK TELEKOM yetkililerinin aralarında özel proje protokolünün teşebbüse imzalatılıp imzalatılmadığını konuştuğu ve nihayetinde ilgili protokolün teşebbüse imzalandığı anlaşılmıştır. Anılan belgeden ALFA'nın talep edilen güzergâhta TÜRK TELEKOM'un altyapısının bulunması nedeniyle başvurunun RKDT kapsamında değerlendirilmesini istediği, ancak mevcut bağlantı kapsamına girmediğinden başvuruların özel proje kapsamına alındığı anlaşılmaktadır.
- (172) 27.12.2017-09.01.2018 tarihlerini kapsayan yazışmalara ilişkin Belge 2'de ALFA'nın İzmir Büyükşehir Belediyesi ihalesi kapsamında TÜRK TELEKOM'dan bağlantı talep ettiği devrelerin bağlantısının tamamlanmasına ilişkin bilgi talep ettiği, TÜRK TELEKOM'un da konuyu kendi iç yazışmalarında tartıştığı görülmektedir. TÜRK TELEKOM'un 5 günlük ve 120 günlük sürelerin farkında olduğu ve 120 gün içerisinde bağlantıları tamamlamak üzere iş planını yaptığı anlaşılmaktadır. Söz konusu belgeden ve TÜRK TELEKOM tarafından gönderilen bilgilerden sürelerin aşılmadığı anlaşılmaktadır.
- (173) ALFA ile TÜRK TELEKOM arasında ALFA'nın İzmir Büyükşehir Belediyesine sunacağı hizmete ilişkin yazışmaların yapıldığı 08.01.2018 tarihli Belge 4, 11.01.2018 tarihli Belge 5 ve 12.01.2018 tarihli Belge 6'ya bakıldığında; ALFA'nın TÜRK TELEKOM'a devre taleplerinin özel proje kapsamına alınması, bağlantı sürelerinin çok uzun olması ve projenin mevcut durumu hakkında bilgi edinme noktasında karşılaştığı problemlerini aktardığı görülmektedir. Belgeler incelendiğinde; TÜRK TELEKOM'un ALFA'ya mevcut durumla ilgili bilgilendirmede bulunduğu görülebilmekte, dolayısıyla TÜRK TELEKOM'un ALFA ile gerekli bilgileri paylaşmayarak teşebbüsün faaliyetlerini zorlaştırdığı yönünde bir durumun söz konusu olmadığı değerlendirilmektedir. ALFA'nın bir aylık sürede devrelerin tamamlanmadığı şeklindeki değerlendirmesinin de özel proje süresi (120 gün) göz önünde bulundurulduğuna anlamlı olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.
- (174) Ayrıca ALFA'nın İzmir Büyükşehir Belediyesi örneğinden yola çıkarak TÜRK TELEKOM'un her devre talebini özel proje kapsamına aldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak yukarıda detaylı izah edildiği üzere, NN ME devre taleplerinin 2017 ve 2018 yıllarında %(.)'den fazlasını RKDT kapsamında karşılandığı soruşturma kapsamında elde edilen verilerden hesaplanmıştır.
- (175) İlave olarak, ortalama bağlantı süresi ve bağlantı süresi 120 günü aşan devre oranı verileri incelendiğinde TÜRK TELEKOM'un rakiplerine sağladığı devrelerin bağlantısını sistemli olarak geciktirdiği iddiası yerinde olmayıp aksine TÜRK TELEKOM'un perakende seviyede ve kendi grup şirketlerine verdiği hizmetlerde gerçekleşen bağlantı süresinin diğer işletmecilere verdiği hizmetlerde gerçekleşen bağlantı süresinden daha fazla olduğu görülmektedir. Bununla birlikte özel protokolde bağlantının tamamlanması için 120 günlük süre tanınsa dahi TÜRK TELEKOM'un genellikle devre taleplerini daha

kısa sürede karşıladığı tespit edilmiştir. Şikâyetçi özelinde ise şikâyete konu projelerde bağlantıların ortalama (.....) günde tamamlandığı, (.....) hattan sadece (.....)'unun (%(.....)) 120 günlük süreden sonra tamamlandığı tespit edilmiştir. Bu süreler Tablo 12'de yer verilen diğer işletmeciler ve TÜRK TELEKOM grubu şirketleri için gerçekleşen ortalama süreler ile benzerdir. Her bir ihale özelinde yapılan incelemede de benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Dolayısıyla yazışmalarda yer alan ALFA'nın özel proje kapsamına alınan devrelerin tamamlanma süresinin fazla olduğu yönündeki ifadelerinin de yerinde olmadığı neticesine ulaşılmıştır.

- (176) 15.01.2018 tarihli TÜRK TELEKOM yetkilileri arasında geçen yazışmaları içeren Belge 7'de ise ALFA'nın İzmir Büyükşehir Belediyesi projesi kapsamında TÜRK TELEKOM'a yaptığı devre taleplerine ilişkin güncel durum firma çalışanları arasında paylaşmakta, NN ME başvuruları için proje başlangıcında hedeflenen durumun gerisinde kaldığı belirtilmektedir. Söz konusu e-postada değinilen gecikme durumu firmanın kendi iç hedeflerini yerine getirememesine işaret etmektedir. Zira dosya kapsamında yapılan incelemelerden İzmir Büyükşehir Belediyesi projesi kapsamındaki devrelerin tamamının süresi içerisinde ortalama (.....) günde tamamlandığı tespit edilmiştir.
- (177) 12.02.2018 tarihli Belge 12'de yer alan TÜRK TELEKOM çalışanlarının iç yazışmasında, devre kiralama taleplerinin neredeyse tamamına yakınının özel proje ile iletildiğinden bahsedilmektedir. Daha önce de izah edildiği gibi söz konusu durum sadece rakipler için değil TÜRK TELEKOM'un kendisi ve grup şirketleri için de geçerli olup TÜRK TELEKOM ve grup firmalarının devre işlemlerinin özel protokol kapsamında yürütülmesi oransal olarak rakiplere kıyasla daha fazladır. Belgede ayrıca özel proje süresinin 120 gün olarak belirlenmesinin de fiber optik ve teçhizatın bağımsız olarak saha da işlerin yapılması için ihtiyaç duyulan bir süre olduğu belirtilmekte, söz konusu sürenin daha etkin kullanılmasına ilişkin toplantılar yapıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla belgenin, TÜRK TELEKOM'un rakiplerin faaliyetlerini zorlaştırmak niyetine işaret etmediği kanaatine ulaşılmıştır.
- (178) 13.02.2018 tarihli Belge 13'te TÜRK TELEKOM yetkilisi tarafından SLA süresinin 120 gün belirlenmesi ile ilgili aşağıdaki ifadeler bulunmaktadır:

“Türk Telekom fiber projeleri için müşterilerine 2 per üzerinden anlaşmakta. Bazen gereksinim durumunda lokasyonlara fazladan per tahsis edebilmekte fakat lokasyondaki bu perler ile en yakın aktif cihaz arasında kalan kısım başka projeler/müşteriler için kullanılabilen dolayısıyla bu lokasyon için perlerin müsaitliği sahada yapılan çalışmalar neticesinde belli olmaktadır. Lokasyonda daha önceden gereksinim duyulup bırakılmış perler için kazı ihtiyacı vs daha önceden yapılmış sayılmaktadır.”

- (179) Söz konusu belgede, bazı lokasyonlarda boş per olduğu görülse dahi bu perlerin kullanımda olabildiği, bu nedenle kullanıma elverişli per olup olmadığının tespitinin ancak sahada yapılacak çalışmalarla sağlanabildiği belirtilmektedir.
- (180) Akabinde başka bir TÜRK TELEKOM yetkilisi tarafından 20.02.2018 tarihli e-postaya ilişkin Belge 14'te; “(.....)” ifadeleri geçmektedir. Anılan ifadelerden özel proje protokolü olarak nitelendirilen protokolün RKDT Ek-5'in 2.1.5. ve 2.1.8. maddelerinde düzenlenen ve mevcutta bağlantı olmaması durumunda TÜRK TELEKOM ile işletmeci arasında imzalanacak protokol olduğu anlaşılmaktadır. Belgelerde geçen ifadeler, mevcutta bağlantı olmaması/ilave yatırıma gerek bulunması durumunda imzalatılması gereken özel protokolün perlerin müsaitliğinin kontrolü öncesinde mi yoksa sonrasında mı yapılması gerektiği konusunun araştırıldığını göstermektedir. Ayrıca yine aynı belgeye konu yazışmaların devamında ALFA'nın lokasyon ismi, devre numaraları ve devrenin

hangi santral/*switch*ten mesafe verildiği bilgisinin talebi üzerine teşebbüs yetkilileri bu bilgilerin işletmeciye verilmesini gerektiren yükümlülüklerin bulunmadığını belirttikleri görülmektedir. Bu kapsamda TÜRK TELEKOM'un ALFA'ya güncel durumla ilgili bilgilendirmeler sunduğunu gösteren belgelerin (bkz. Belge 4 ve Belge 6) bulunduğu belirtilmesi faydalı olacaktır.

- (181) 29.03.2018 tarihli Belge 17'de; "(.....)" ifadeleri bulunmaktadır. Belgeden TÜRK TELEKOM'un kendisine yapılan devre taleplerinde RKDT'de düzenlendiği şekilde mevcutta bağlantı olması durumunda ücret alınmaması gerektiği hususunu belirterek sahada işletmecelerin beyanı olmadığı durumlarda bu kuralın uygulanmadığını zira lokasyonda boşa çıkmış per olup olmadığını gösteren bir otomasyon sisteminin olmadığı ifade edilmiştir. Daha önce yer verilen Belge 13'te bu e-postayı destekler niteliktedir. Zira söz konusu belgede de kullanıma elverişli per olup olmadığının tespitinin ancak saha da gerçekleştirilecek çalışmalarla ortaya çıkarılabildiği belirtilmektedir. Dolayısıyla TÜRK TELEKOM'un rakiplerinin faaliyetini zorlaştırmak amacıyla değil sistemsel eksiklikten kaynaklı bağlantı olmadığının tespitinde yaşadığı sıkıntıdan dolayı bağlantı ücreti aldığı anlaşılmıştır.

Bağlantı Ücretine Esas Mesafenin Belirlenmesine İlişkin İddialar

- (182) Şikâyetçi tarafından toptan seviyede devre kiralama hizmetlerinde TÜRK TELEKOM tarafından bağlantı mesafesinin hesaplanmasına ilişkin olarak, bağlantı ücretine esas mesafenin RKDT'ye aykırı şekilde en yakın TÜRK TELEKOM bağlantı noktası yerine sadece santral noktası esas alınarak belirlendiği ve böylece bağlantı ücretlerinin yükseldiği iddia edilmektedir.
- (183) Bağlantı ücretini etkileyen önemli bir unsur, bağlantı ücretine esas alınan mesafedir. RKDT Ek-7'nin 5.1.1. maddesine göre bağlantı ücreti, bağlantı talep edilen devrenin metre bazında uzunluğu ile RKDT'de belirlenen birim ücretin²³ çarpılması ile hesaplanmaktadır. Bağlantı ücretine esas mesafe, RKDT Ek-7'nin 5.4.4. maddesi uyarınca alternatif işletmeci tarafından bağlantı talep edilen tesis adresi ile bağlantının sağlanabildiği güzergâh üzerinde olan ve transmisyon imkânları bulunan en yakın TÜRK TELEKOM sistemi (hizmetin verilmesine olanak sağlayan ve bağlantının sonlanacağı teçhizat veya *network* cihazı) arasındaki mesafe olarak belirlenmektedir. Bağlantı talep edilen adrese ulaşan aktif bir bağlantı mevcut ise ve ilave yatırıma gerek duyulmuyor ise bağlantının kurulması aynı zamanda mevcut devre üzerinden tesis anlamına gelmekte ve bu durumda RKDT hükümleri gereği bağlantı ücreti alınmamaktadır. Dolayısıyla devrenin saha dolabı ve/veya santral esas alınarak tesis edilmesi bağlantının bulunmaması durumunda söz konusu olmaktadır. Bir diğer deyişle RKDT Ek-7'nin 5.4.4. maddesi bağlantı talebinin özel proje kapsamına alınması durumunda uyulması gereken bir düzenleme içermektedir.
- (184) En yakın TÜRK TELEKOM sistemi olarak saha dolabı ve santral noktası esas alınabilmektedir. Alternatif işletmecinin bağlantı talep ettiği tesis adresine en yakın TÜRK TELEKOM sistemi saha dolabı olup sonrasında TÜRK TELEKOM'un santral noktası gelmektedir. Bağlantı ücretine esas mesafenin belirlenmesinde en yakın TÜRK TELEKOM sistemi olarak saha dolabı kabul edildiğinde mesafe kısalarak bağlantı ücreti düşmekte, santral noktası alındığında ise mesafe uzayarak bağlantı ücreti artmaktadır. Bağlantı ücretinin artması TÜRK TELEKOM'dan hizmet alan işletmecilerin maliyetlerini arttırarak işletmecilerin aleyhinde bir durum oluşturabilmektedir.

²³ RKDT Ek-7'nin 1.9.1. maddesi uyarınca bir çift fiber optik kablo için metre başına 2,90 TL.

- (185) Bununla birlikte RKDT'nin ilgili maddesi uyarınca en yakın TÜRK TELEKOM sisteminin seçiminde bağlantının kurulacağı TÜRK TELEKOM sisteminin transmisyona imkânının bulunması, bir diğer deyişle hizmetin verilmesine olanak sağlayacak şekilde teknik olarak yeterli olması gerekmektedir. Bu doğrultuda her durumda saha dolabı seçiminin söz konusu olması beklenemeyecektir. Diğer taraftan teşebbüsün sistem seçiminde, rakiplerinin maliyetlerinin suni şekilde artarak faaliyetlerinin zorlaşmasına sebebiyet vermeyecek derecede özenli davranması gerektiği şüphesizdir.
- (186) Bahse konu iddianın değerlendirilmesine ilişkin olarak öncelikle, TÜRK TELEKOM tarafından 2017 ve 2018 yıllarında kiralık devre hizmetlerinde her bir devre bazında mesafenin nasıl hesaplandığı, hangi TÜRK TELEKOM sisteminin esas alındığı ve bunun gerekçesi talep edilmiştir. TÜRK TELEKOM tarafından gönderilen (.....) adet devrenin (.....)'sinde mesafenin nereden hesaplandığı görülebilmektedir²⁴. Buna göre (.....) devrenin (.....)'ünde santral, (.....)'ünde ise saha dolabı esas alınarak bağlantı ücreti hesaplanmıştır. Oransal olarak bakıldığında da devrelerin %(.....)'inin saha dolabından, %(.....)'inin ise santralden verildiği görülmektedir. Santralden bağlantı kurulan devrelerin (.....) müşteri talebi üzerine, (.....) ise yüksek hızlı devre olması gerekçesiyle santralden verilmiştir. Santralden sunulan diğer devreler için santral seçiminin gerekçesi olarak "(.....)" gibi ifadeler yer verilmiştir. Söz konusu gerekçeler aşağıda ayrıca değerlendirilecek olup, bu noktada öncelikle TÜRK TELEKOM'un en yakın sistem seçimine ilişkin verileri ortaya konulacaktır.
- (187) TÜRK TELEKOM, 2019 yılından itibaren bağlantı ücretine esas mesafenin hesaplanmasında Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) adı verilen bir otomasyon sistemi kullanmaya başlamıştır. Söz konusu sistemde TÜRK TELEKOM altyapısı görülebilmekte ve harita üzerinde belirlenen talep noktası ile kullanıcıya en yakın ve en uygun TÜRK TELEKOM sisteminden güzergâh çizimi yapılmaktadır. Bu doğrultuda mesafenin hesaplanmasında hangi TÜRK TELEKOM sisteminin kullanıldığını anlayabilmek bakımından daha detaylı bilgi içereceği göz önünde bulundurularak 2019 yılının ilk sekiz aylık verisi teşebbüsten elde edilmiştir. Buna göre 2019 yılında özel proje kapsamına alınarak bağlantı ücreti hesaplanan (.....) adet devre tesis edilmiştir. Devrelerin (.....)'i perakende seviyede sunulan hizmet kapsamında, (.....)'ü ise toptan seviyede sunulan hizmet kapsamındadır. Dosya konusu iddia toptan seviyede devre kiralama hizmetlerine ilişkin olmakla birlikte, TÜRK TELEKOM'un perakende seviyedeki yaklaşımı da dosya konusunun değerlendirilmesinde referans alınabilecektir. Zira kiralık devre hizmetlerinin toptan ve perakende seviyede sunumunda yapılan işlemler bakımından ciddi farklılıklar bulunmamaktadır. Bu doğrultuda aşağıda (.....) adet devrede bağlantı ücretine esas sistem seçimi toptan ve perakende alt kırılımını da içerecek şekilde verilmektedir:

²⁴ (.....).

Tablo 15: 2019 Yılına İlişkin Bağlantı Ücretine Esas Mesafe Seçimi²⁵

Sistem	Devre sayısı	Oranı
Santral	(.....)	(.....)
Saha Dolabı	(.....)	(.....)
Toplam	(.....)	%100,0
Toptan Santral	(.....)	(.....)
Toptan Saha Dolabı	(.....)	(.....)
Toplam	(.....)	%100,0
Perakende Santral	(.....)	(.....)
Perakende Saha Dolabı	(.....)	(.....)
Toplam	(.....)	%100,0
Kaynak: TÜRK TELEKOM'dan elde edilen bilgiler		

- (188) Tablodan görüldüğü üzere 2019 yılının ilk sekiz ayında tesis edilen devrelerin %(.....)'ünde bağlantı ücreti hesaplanırken santral noktası, %(.....)'sında saha dolabı esas alınmıştır. Tesis edilen (.....) devrenin (.....) tanesi toptan seviyede gerçekleşmiş olup bunların %(.....)'inde santral, %(.....)'unda ise saha dolabı esas alınmıştır. Perakende devrelere bakıldığında da santral oranının %(.....) olduğu görülmektedir. Bu veriler ışığında teşebbüsün bağlantı ücretine esas mesafenin belirlenmesinde perakende seviyede daha yüksek oranda santral noktasını esas aldığı söylenebilmektedir. Keza TÜRK TELEKOM'un hem toptan seviyede hem de perakende seviyede bağlantı ücreti santral noktası esas alınarak belirlenmektedir.
- (189) Teşebbüsün bağlantı mesafesini uzun belirleyerek rakiplerinin faaliyetlerini zorlaştırıp zorlaştırmadığının değerlendirilmesinde ele alınabilecek bir diğer kıstas TÜRK TELEKOM'un kendi grup şirketleri TTNET, TT INTERNATIONAL ve TT MOBİL'e sağladığı devre kiralama hizmetlerinde bağlantı ücretini hangi sistem esas alınarak hesapladığıdır. Zira rakipler için daha uzun mesafe öngörülerek bağlantı maliyetlerinin yükseltilmesi karşısında kendi grup şirketlerinin mesafelerinin daha kısa belirlenmesi ve bağlantı maliyetlerinin düşürülmesi, TÜRK TELEKOM grup şirketlerine rakipleri karşısında suni bir rekabetçi avantaj sağlayabilecektir. Bu doğrultuda aşağıda 2017-2018 yılları ve 2019 yılının ilk sekiz ayında TÜRK TELEKOM'un grup şirketlerine yaptığı bağlantılarda hangi sistemi esas aldığına ilişkin oranlar verilmektedir:

²⁵ Teşebbüs başvurusu 2019 yılında yapılan ve hizmete alınan (.....) NN ME, NN kiralık devre ve TTünel hizmetlerine ilişkin verinin analiz edildiğini ve bu devrelerden "özel proje" kapsamında değerlendirilen (.....) devrenin ele alındığını, G.SHDSL ve fiberlink hizmetleri mevcut DSL şebekesi üzerinden verildiğinden, fiber optik kablo tesisine ilişkin bağlantı ücreti oluşmayacağı için tabloya dâhil edilmediğini belirtmiştir.

Tablo 16: TÜRK TELEKOM'un Grup Şirketlerine Yaptığı Bağlantılarda Sistem Seçimi

TT Grup Şirketi	2017-2018 ²⁶				2019 (ilk sekiz ay) ²⁷			
	Santral		Saha Dolabı		Santral		Saha Dolabı	
	Devre sayısı	Oranı	Devre sayısı	Oranı	Devre sayısı	Oranı	Devre sayısı	Oranı
TT INTERNATIONAL	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TTNET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TT MOBİL	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: TÜRK TELEKOM'dan elde edilen bilgiler

- (190) Tablodan izlenebileceği üzere 2017-2018 yıllarında teşebbüsün kendi grup şirketlerine tesis ettiği (.....) devrenin %(.....)'sında santral noktasını, %(.....)'ünde de saha dolabını esas almıştır. Santral noktası 2019 yılının ilk sekiz ayında %(.....)'e yükselmiş, saha dolabı ise %(.....) oranında gerçekleşebilmiştir. Dolayısıyla teşebbüsün kendi grup şirketleri açısından da bağlantı ücretine esas mesafeyi santral noktasını esas alarak belirlemektedir. Bunu destekler şekilde aşağıda TÜRK TELEKOM'un 2019 yılında tesis ettiği özel proje kapsamında olan bütün devreler bakımından sistem oranları verilmektedir:

Tablo 17: 2019 yılı TÜRK TELEKOM Grup Şirketleri ile Diğer İşletmecilerin Bağlantı Noktası Seçimi Açısından Karşılaştırılması

Teşebbüsler	Santral		Saha Dolabı	
	Devre sayısı	Oranı	Devre sayısı	Oranı
Türk Telekom Grubu	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Diğer ²⁸	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: TÜRK TELEKOM'dan elde edilen bilgiler

- (191) Görüldüğü üzere 2019 yılının ilk sekiz ayında teşebbüs, kendi grup şirketleri ile diğer toptan ve perakende abonelerine aynı oranlarda santralden ve saha dolabından hizmet vermiştir. Dolayısıyla TÜRK TELEKOM'un kendisine yapılan devre kiralama hizmetleri kapsamındaki taleplerde bağlantı ücretine esas mesafenin belirlenmesinde genel olarak santral noktasını esas almak yönünde bir stratejisinin olduğu anlaşılmaktadır.
- (192) Şikâyet konusu İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Muğla Büyükşehir Belediyesi ihalelerine bakıldığında, İzmir Büyükşehir Belediyesi ihalesinde sunulan devreler bakımından hesaplanan bağlantı ücretinde %(.....) oranında saha dolabının, %(.....) oranında santralin esas alındığı görülmektedir. Bu oranlar Muğla Büyükşehir Belediyesi ihalesinde ise %(.....) saha dolabı, %(.....) santral olarak gerçekleşmiştir. Teşebbüs saha dolabını seçmesinin gerekçesi olarak "(.....)." ifadelerine yer vermiştir. İlgili ifadelerden esasen teşebbüsün santrale erişilemediği için saha dolabını seçtiği, bir başka deyişle kural olarak santral, istisnai olarak saha dolabının tercih ettiği anlaşılmaktadır.
- (193) Dosya kapsamında ayrıca TÜRK TELEKOM'un altyapı sahibi rakipleri olan VODAFONE NET, SUPERONLINE ve TURKNET'in toptan seviyede devre kiralama hizmetlerine ilişkin kendi uygulamaları da göz önüne alınabilecektir. Söz konusu

²⁶ 2017 ve 2018 yıllarında sunulan kiralık devre hizmetleri kapsamında bağlantı ücretine esas mesafenin hesaplanmasında dikkate alınan TÜRK TELEKOM sistemi bilgisinin TÜRK TELEKOM tarafından sistematik şekilde tutulmadığı belirtilerek talebin karşılanması amacıyla TÜRK TELEKOM grup şirketlerine sunulan ve özel proje kapsamına alınan NN ME hizmeti özelinde çalışma yapılmış ve ilgili saha ekiplerinin kayıtlarından elde edilebilen (.....) devre sunulmuştur.

²⁷ Teşebbüs G.SHDSL ve fiberlink hizmetleri mevcut DSL şebekesi üzerinden verildiğinden, fiber optik kablo tesisine ilişkin bağlantı ücreti oluşmayacağı için tabloya dâhil edilmediğini belirtmiştir.

²⁸ Diğer satırı Türk Telekom'un 2019 yılı ilk sekiz ayındaki TÜRK TELEKOM grubu dışındaki toptan ve perakende devrelerini içermektedir.

teşebbüslere, kendi altyapıları üzerinden sundukları bağlantılarda hizmeti hangi sistem esas alarak sağladıkları, bağlantı ücretini nasıl belirledikleri sorulmuştur. Cevaben gelen yazılarda SUPERONLINE, (.....) ifade etmiştir. VODAFONE NET, (.....) ifade etmiştir. TURKNET ise (.....). Görüldüğü üzere teşebbüslerin uygulamaları sistemsel yapılarına göre değişebilmektedir. Bununla birlikte genel itibarıyla TÜRK TELEKOM'un altyapı sahibi rakiplerinin de toptan seviyede devre kiralama hizmetini sunarken bağlantıyı santralden sağladığı söylenebilmektedir.

- (194) Yukarıda yer verilen oranlardan TÜRK TELEKOM'un devre kiralama hizmeti kapsamında bağlantıyı çoğunlukla santralden tesis ettiği anlaşılmaktadır. Bu noktada dosya kapsamında yapılan yerinde incelemede elde edilen belgelerde geçen konuya ilişkin ifadeler ele alınmalıdır. İlk olarak Belge 18'de "(.....). Kimin (.....)." ifadeleri geçmektedir. Benzer şekilde Belge 11'de de bağlantı mesafelerinin belirlenmesine ilişkin teşebbüste yapılan iç toplantı sonrası sahada yeknesaklık sağlanması için duyuru yapılması gerektiği kararının çıktığı görülmektedir. Belge 16'da ise konu "(.....)." şeklinde belirtilmektedir. Söz konusu belgelerde geçen ifadeler de TÜRK TELEKOM'un bağlantı ücretine esas mesafeyi genellikle santral noktası dikkate alınarak belirlediğini göstermektedir. Bununla birlikte söz konusu hususun teknik sebeplerden mi kaynaklandığı yoksa bilinçli bir tercih mi olduğu konusunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.
- (195) Konuya ilişkin öncelikle saha dolabı ve santral hakkında açıklama yapılması faydalı olacaktır. Dosya kapsamında elde edilen bilgilerden, santrallerin TÜRK TELEKOM'un sunduğu hizmetler bakımından hayati önem taşıyan sistemler olduğu bu nedenle kapalı ortamlarda bulunduğu ve dış etkenlere karşı korunaklı olduğu görülmektedir. Saha dolapları ise yol kenarı, apartman/site önü vb. gibi açık alanlarda bulunan kabinlerden oluşmakta ve bu nedenle kuvvetli yağış, sel gibi doğa olayları, enerji kesintileri, yangın, araba çarpması, hırsızlık gibi dış ortamdaki kaynaklanan fiziksel tehlikelerden daha çok etkilenmektedir. Anılan tehlikelerin gerçekleşmesi durumunda TÜRK TELEKOM tarafından mücbir sebep kabul edilerek saha dolabından yapılmış bağlantılar santrale aktarılmaktadır. TÜRK TELEKOM, kimi zaman toptan/perakende müşterilerinin de en baştan bağlantının doğrudan santralden yapılmasını veya mücbir sebebin gerçekleşmesi durumunda saha dolabından santrale taşınmasını talep ettiğini belirtmiştir.
- (196) Dosya kapsamında görüşüne başvurulmuş VODAFONE NET tarafından (.....) belirtilmiştir. TURKNET ise, (.....) tercih edileceği, (.....) ifade etmiştir. Bu doğrultuda teşebbüslerin bağlantının sağlanacağı sisteme yönelik tercihlerinin önceliklerine göre değiştiğini söylemek yanlış olmayacaktır.
- (197) Saha dolabı üzerinden hizmet sunulmasının en büyük dezavantajlardan birisini enerji kesintileri oluşturmaktadır. Saha dolabı boyut itibarıyla görece küçük bir kabin olduğundan içerisine konulan aküler de görece küçük ölçekte olabilmekte ve elektrik kesintisi durumunda bu aküler belirli bir süre hizmet sunulmasına imkân tanımaktadır. Santral ise TÜRK TELEKOM'un sisteminin önemli bir noktasını oluşturduğundan santralde kesintisiz güç kaynağı bulunmaktadır. Bu itibarla santralden sağlanan bağlantılar elektrik kesintisinden düşük oranlarda etkilenmektedir. Aşağıdaki tabloda 2017 ve 2018 yıllarında TÜRK TELEKOM'un sistemlerini etkileyen elektrik kesintileri sayısı ve süresi ile bu kesintilerin teşebbüsün sunduğu hizmet üzerindeki etkileri gösterilmektedir:

Tablo 18: 2017 ve 2018 Yıllarında Gerçekleşen Elektrik Kesintileri ve Hizmete Etkisi

	2017		2018	
	Adet	Saat	Adet	Saat
Elektrik Kesintisi	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Hizmet Kesintisi	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kaynak: TÜRK TELEKOM tarafından gönderilen bilgiler				

- (198) Tablodan izlenebileceği üzere 2017 ve 2018 yıllarında TÜRK TELEKOM'un saha dolabı gibi açık alanlarda bulunan sistemlerini etkileyen yaklaşık 1 milyon adet elektrik kesintisi yaşanmış, bu kesintiler yaklaşık (.....) milyon saat sürmüştür²⁹. Tablodaki elektrik kesintilerinin %(.....) santrallerde, %(.....)'si saha dolabı gibi açık hava sistemlerde; hizmet kesintilerinin ise %(.....)'ü santrallerde, %(.....)'si açık hava sistemlerde gerçekleşmiştir. Bunların sonucunda iki yılda TÜRK TELEKOM tarafından sunulan hizmetin toplamda (.....) milyon saati aksamıştır. Teşebbüs tarafından yaşanan elektrik kesintilerinin hizmeti etkilemesinin sebebi açık hava sistemlerinde kurulu bulunan akülerin tükenmesi olarak gösterilmiştir. Elektrik kesintilerinin hizmet üzerindeki etkilerine bakıldığında 2017 yılında yaşanan toplam elektrik kesintisi süresinin %(.....)'si, 2018 yılında yaşanan toplam elektrik kesintisi süresinin ise %(.....)'ü sistemlerin durmasına yol açarak hizmet kesintisi olarak yansımıştır. Söz konusu verilerin belgelerde geçen ifadeleri desteklediği, teşebbüsün devreleri santrale aktarmasında teknik sebeplerin rol oynamış olabileceği değerlendirilmektedir.
- (199) Yapılan açıklamalar ışığında devre kiralama hizmetlerinde bağlantı maliyetleri kadar sunulan hizmetin kalitesinin de önemli olduğu değerlendirilmektedir. Saha dolabı üzerinden sunulan hizmetlerde enerji kesintileri, doğa olayları, hırsızlık, yangın gibi fiziksel tehlikelerin gerçekleşmesiyle nihai tüketiciye ulaşan hizmetin kesilmesi söz konusu olacağından tüketici mağduriyeti yaşanabilecektir. Nitekim yukarıda yer verilen enerji kesintisinden kaynaklanan hizmet kesintisinin yanı sıra TÜRK TELEKOM tarafından saha dolabında hizmet kesintisine yol açabilecek fiziksel tehlikelere ilişkin gönderilen örneklerde saha dolaplarının araç çarpması sonucu hurdaya çıktığı, dolaplarda yangın çıktığı, hırsızlık olaylarına konu olabildiği görülmektedir. İlaveten TÜRK TELEKOM tarafından gönderilen örnek yazışmalarda söz konusu durumların yaşanması üzerine işletmeciler tarafından bağlantıların saha dolabından santrale aktarılması talep edilmektedir. Bununla birlikte söz konusu tehlikeleri bertaraf etmenin teşebbüsün sorumluluğunda olduğu ve RKDT Ek-7'nin 5.4.4. maddesine uygun hareket etmek için gerekli özeni göstermesi gerektiği şüphesizdir.
- (200) Bu noktada üzerinde durulması gereken bir diğer husus yerinde incelemede elde edilen Belge 8 ve Belge 10'dur. İlk belgede TÜRK TELEKOM tarafından Moda Khalkedon ihalesinde ALFA'nın bağlantı talebine yönelik (.....) bağlantı mesafesinin bildirildiği görülmektedir. Benzer şekilde Belge 8'de ALFA'ya Muğla Büyükşehir Belediyesi ihalesi kapsamında fazla bildirilen mesafenin ALFA'nın talebiyle yeniden kontrol edildiği ve gerçekte daha kısa olduğunun anlaşılması üzerine fazladan ödenen bağlantı ücretinin iade edildiği görülmektedir. Söz konusu belgelerin de, TÜRK TELEKOM'un bağlantı ücretine esas mesafenin belirlenmesi konusunda belirsiz bir uygulaması olup olmadığı ve teşebbüsün bu tür sorunların giderilmesi için bir girişimde bulunup bulunmadığı yönünden değerlendirilmesi gerekmektedir.
- (201) Konu hakkında TÜRK TELEKOM'dan açıklama talep edilmiş ve teşebbüs tarafından Belge 10'da yer alan örnek bakımından ALFA'nın üç ayrı başvurusunun olduğu

²⁹ Teşebbüs, sistemlerinde enerji kesintilerini algılayan bir alarm yönetim sistemi oluşturduğunu ve bu sistemin enerji kesintisinin yaşanmasını ve sonrasında gerçekleşirse hizmetin kesilmesini kayıt altına aldığını ifade etmiştir.

belirtilmiştir. ALFA'nın ilk talebine ilişkin olarak TÜRK TELEKOM tarafından o tarihte saha dolabının hizmet sunmaya elverişli olması sebebiyle mesafe bilgisi saha dolabı dikkate alınarak (.....) m. olarak iletilmiş, devrenin tesisi 27.02.2017 tarihinde tamamlanmıştır. Devre 28.03.2017 tarihinde iptal edilmiştir. Akabinde ALFA tarafından iletilen ikinci talebe ilişkin gerçekleştirilen keşifte mesafe bilgisi (.....) m. olarak hesaplanmış olmakla beraber, TÜRK TELEKOM'un yaptığı incelemede ALFA'nın ilk talebindeki devrenin son bir yıl içerisinde iptal edildiği anlaşılmış ve RKDT hükümleri kapsamında mesafe bilgisi olarak iletilmiştir. Son olarak ALFA tarafından üçüncü talep iletilmiş ve söz konusu talebi inceleyen TÜRK TELEKOM personeli tarafından o lokasyonda mevcut müşteri olduğu hususu fark edilerek mevcut kablonun gerçek mesafesi dikkate alınmış ve (.....) m.'lik mesafe bilgisi iletilmiştir³⁰. TÜRK TELEKOM, üçüncü talepteki mesafe bilgisine yönelik ALFA'ya yardımcı olmak adına sistemsel olarak ölçülen rakam yerine talebe bakan personelin inisiyatifi doğrultusunda mevcutta olan kablo bilgisi dikkate alınarak hesap yapıldığını belirtmektedir. Söz konusu açıklamalardan ALFA'ya üç farklı mesafe bildirilmesinin teşebbüsün üç farklı talebinin bulunmasından ve her bir talep dönemindeki mevcut şartlardan kaynaklandığı görülmektedir.

- (202) Belgelerden görüldüğü üzere, teşebbüsün bağlantı ücretine esas mesafenin belirlenmesinde karışıklıklar yaşamasında, işletmecilere farklı ve/veya uzun mesafe vermesinde TÜRK TELEKOM'un şirket içi sistemlerinde yaşadığı aksaklıkların payı olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda TÜRK TELEKOM'dan kendisine yapılan bağlantı talepleri üzerine bağlantının var olup olmadığını ve mesafenin hesaplanmasında bir sistemin kullanılıp kullanılmadığı hakkında bilgi talep edilmiştir. Gelen cevapta ücrete esas mesafenin tespit yönteminin tekilleştirilmesi amacıyla sadece CBS kullanılarak mesafe hesaplanmasına yönelik uygulamanın 2018 yılı Ekim ayında başladığı, sistem bilinirliğinin artırılması ve kullanımın yaygınlaşmasının 2019 yılı başında gerçekleştiği ifade edilmiştir. Yapılan geliştirmenin sonucu olarak daha önce farklı yöntem/sistemler üzerinden elde edilen mesafe bilgisi artık CBS üzerinden hesaplanmaktadır. Bu sayede farklı sistem kullanımı kaynaklı olarak aynı lokasyonlar için farklı mesafe verilmesi durumunun önüne geçilmesi sağlanmıştır. Teşebbüs tarafından bu uygulamanın geliştirilmesiyle ayrıca elde edilen mesafe bilgisine esas güzergâha ait ekran görüntüsünün sistemde saklanması ve ileride ihtiyaç halinde söz konusu mesafenin hangi güzergâh üzerinden alındığının raporlanabildiği ifade edilmiştir. CBS'de TÜRK TELEKOM altyapısı görülebilmekte ve harita üzerinde belirlenen talep noktası ile kullanıcıya en yakın ve uygun TÜRK TELEKOM sisteminden güzergâh çizimi yapılmaktadır. Bu doğrultuda teşebbüsün, bağlantı ücretine esas mesafenin belirlenmesinde yaşadığı aksaklıkları çözmek için şirket içi sistemini geliştirdiği söylenebilecektir.
- (203) Son olarak üzerinde durulması gereken husus TÜRK TELEKOM'un santralden tesis etmesi sebebiyle uzayan mesafeden kaynaklanan bağlantı ücretlerinin pazarda işletmecilerin aleyhinde bir etki doğurup doğurmadığıdır. 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinde düzenlenen hâkim durumdaki teşebbüslerin dışlayıcı kötüye kullanma niteliğindeki davranışlarının değerlendirilmesinde ilgili davranışın pazardaki fiili ve muhtemel etkisine bakılmaktadır. Bu doğrultuda aşağıda öncelikle TÜRK TELEKOM'un işletmeciler özelinde 2017, 2018 ve 2019 yıllarında elde ettiği bağlantı ücreti gelirin yer verilmektedir:

³⁰ ALFA'nın her bir talebi sonrasında TÜRK TELEKOM sistemlerinde düzenlenen iş emirleri teşebbüs tarafından gönderilmiştir.

Tablo 19: TÜRK TELEKOM'un 2017-2019 Yıllarında Elde Ettiği Bağlantı Ücreti (TL)

Teşebbüsler	2017	2018	2019 (ilk sekiz ay)	
	Bağlantı Ücreti	Bağlantı Ücreti	Devre Sayısı	Bağlantı Ücreti
Türk Telekom Grubu	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
SUPERONLINE ³¹	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
VODAFONE NET ³²	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TURKNET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
İŞ NET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
GRİD	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ALFA	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Diğer ³³	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Perakende	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Teşebbüslerden elde edilen bilgi ve belgeler.

- (204) Tablonun incelenmesinden özellikle 2019 yılında TÜRK TELEKOM grubu ile diğer teşebbüslerin devre sayılarının ve bağlantı ücretlerinin karşılaştırılması neticesinde teşebbüsün grup şirketlerinden de diğer teşebbüslerinkine yakın tutarlarda bağlantı ücreti aldığı görülmektedir. Teşebbüsün 2019 yılı bağlantı ücreti gelirinین % (.....)'ünü grup şirketlerinden aldığı bağlantı ücreti oluştururken % (.....)'i perakende abonelerin ödediği bağlantı ücretinden oluşmuştur. Grup şirketleri ve perakende abonelere tesis edilen devre sayısı toplam devrelerin % (.....)'ini oluşturmaktadır. Bağlantı ücretinin % (.....)'lik kısmı ise toplam devre sayısının % (.....)'ından gelmekte ve işletmeciler arasında devre sayılarına göre değiştiği görülmektedir. Tablodan hareketle TÜRK TELEKOM'un devre kiralama hizmeti sunduğu grup şirketleri ile rakipleri arasında ciddi bir farklılık olmadığı, bağlantı ücretinin dengeli dağıldığı söylenebilmektedir. İlâveten teşebbüsün 2019 yılındaki bağlantı ücreti toptan seviyede devre kiralama hizmeti pazarında elde ettiği gelirin % (.....)'ini³⁴, 2018 yılında % (.....)'sini, 2017 yılında ise % (.....)'ını oluşturmuştur. İlgili pazarda elde edilen toplam gelir açısından bakıldığında bağlantı ücretinin oranı 2017 yılında % (.....), 2018 yılında % (.....) ve 2019 yılında % (.....) şeklinde gerçekleşmiştir. İlgili pazarda gerçekleşen söz konusu veriler de TÜRK TELEKOM'un rakiplerinin aleyhinde uzun mesafe belirlediği iddiasını desteklememektedir.
- (205) İlâveten aşağıda teşebbüslerin RKDT kapsamında TÜRK TELEKOM'a ödedikleri bağlantı ücretinin devre kiralama hizmetlerine ilişkin maliyetleri içerisindeki payına yer verilmektedir:

Tablo 20: TÜRK TELEKOM'a Ödenen Bağlantı Ücretinin Teşebbüslerin Maliyetleri İçerisindeki Payı (%)

	2017	2018
SUPERONLINE	(.....)	(.....)
VODAFONE NET	(.....)	(.....)
TURKNET	(.....)	(.....)

Kaynak: Teşebbüslerden elde edilen bilgi ve belgeler

- (206) Görüldüğü üzere teşebbüslerin ödediği bağlantı ücretinin maliyetleri içerisindeki payı % (.....)'yi geçmemektedir. Söz konusu oranın, TÜRK TELEKOM'un davranışlarının

³¹ Teşebbüsün verilerine aynı grup şirketi olan Turkcell'in verileri de dâhil edilmiştir.

³² Bu kalemin içerisinde aynı grup şirketleri olan Vodafone Telekomünikasyon ve Vodafone Net'in verileri bulunmaktadır.

³³ Diğer kaleminin içerisinde Doruk İletişim, Extranet, Teknotel, T Systems, Teknet, Telnet, Equant, Türksat, Eser Telekom, Millenicom, Advocat Bilgi ve Teknoloji, AT&T, Data Telekom, Doğan TV, Dora Telekom, Euronet, Elitel İletişim, ICT Telekom, 3C1B Telekom'un verileri toplanmıştır.

³⁴ (.....).

rakiplerin faaliyetlerini zorlaştırılarak pazardan dışlaması sonucunu doğurabilmesi için makul olmadığı değerlendirilmektedir.

- (207) Tabloların incelenmesinden ilgili pazarda gerçekleşen verilerin TÜRK TELEKOM'un rakiplerine karşı bilinçli bir şekilde bağlantı ücretine esas mesafeyi uzun belirleyerek bağlantı ücretini arttırdığı ve maliyetlerini suni şekilde yükselttiği tespiti yapılamamaktadır.
- (208) Üzerinde durulması gereken bir diğer husus başvuru konusunu oluşturan İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Muğla Büyükşehir Belediyesinin ihaleleri özelinde TÜRK TELEKOM'un belirlediği bağlantı ücretidir. ALFA'nın TÜRK TELEKOM'a ödediği bağlantı ücretinin ilgili ihale kapsamındaki maliyeti içerisindeki payına aşağıda yer verilmektedir.

Tablo 21: İhaleler Kapsamında TÜRK TELEKOM'a Ödenen Bağlantı Ücretinin İlgili İhalenin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

İhale	TÜRK TELEKOM'a Ödenen Bağlantı Ücreti (TL)	İlgili İhalenin Maliyeti (TL)	Oranı (%)
İzmir Büyükşehir Belediyesi	(.....)	(.....)	(.....)
Muğla Büyükşehir Belediyesi	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: ALFA'dan elde edilen bilgiler

- (209) Tablonun incelenmesinden özellikle Muğla Büyükşehir Belediyesi ihalesi kapsamında ödenen bağlantı ücretinin ve bu ücretin ihale maliyetinin içerisindeki payının görece yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Yukarıda belirtildiği üzere Muğla Büyükşehir Belediyesi ihalesinde bakır olan altyapı fiber altyapıyla değiştirilmiştir. Bu itibarla diğer ihalelerde/bağlantı taleplerinde yer almayan kalemlerin Muğla Büyükşehir Belediyesi bakımından söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir. Diğer yandan Muğla Büyükşehir Belediyesi ihalesinde tesis edilen devrelerin %(.....)'inde saha dolabı %(.....)'sinde ise santralin esas alındığı tespit edilmiştir. Saha dolabına ilişkin bu oran TÜRK TELEKOM'un genel uygulamasının yanında oldukça yüksek kalmaktadır. Her iki ihale kapsamında ALFA tarafından ödenen bağlantı ücretine bakıldığında ise TÜRK TELEKOM'un 2018 yılında teşebbüslerden aldığı bağlantı ücretinin %(.....)'sini oluşturduğu görülmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Muğla Büyükşehir Belediyesinin ihaleleri özelinde bakıldığında da yukarıda yapılan tespitler değişmemektedir. Dolayısıyla ilgili ihaleler bakımından bağlantı ücretine esas mesafenin uzun belirlenerek ALFA'nın maliyetlerinin arttırıldığı iddiasının desteklenmediği sonucuna ulaşılmıştır.
- (210) Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda TÜRK TELEKOM tarafından RKDT Ek-7'nin 5.4.4. maddesi kapsamında bağlantı ücretine esas mesafenin belirlenmesinde yüksek oranlarda daha uzak TÜRK TELEKOM sisteminin esas alındığı görülmektedir. Bununla birlikte dosya konusu iddianın değerlendirilmesinde saha dolaplarının teknik özellikleri, yapısı ve konumu, fiziksel tehlikeler sebebiyle hizmet kesintisinin yaşanabilmesi ve bu kesintinin doğrudan nihai tüketiciyi etkileyebilmesi gibi sebeplerin de dikkate alınması gerekmektedir. İlaveten teşebbüsün 2019 yılının başından itibaren bağlantı ücretine esas mesafenin hesaplanmasında CBS'yi kullanması, teşebbüsün yaşanan aksaklıkların önüne geçebilmek için çaba sarf ettiğini göstermektedir. Son olarak TÜRK TELEKOM'un rakiplerinden aldığı bağlantı ücretleri, ilgili pazar verileri ve rakiplerin maliyetlerine ilişkin verilerin incelenmesinden teşebbüsün bağlantı ücretine esas mesafeyi uzun belirlemesi neticesinde rakiplerinin maliyetlerini suni şekilde artırarak faaliyetlerini zorlaştırdığı sonucuna ulaşılamamaktadır.

I.6.3. Savunmaların Değerlendirilmesi

I.6.3.1. BTK'nın Görev ve Yetkisine İlişkin Savunmalar

- (211) Savunmalarda, soruşturmaya konu kiralık devre hizmetine ilişkin tüm süreçlerin BTK tarafından onaylanarak uygulamaya alınan RKDT'de düzenlenmekte olduğu, dolayısıyla soruşturma konusunun doğrudan BTK'nın görev ve yetki alanına girdiği, elektronik haberleşme sektöründeki rekabeti korumak ve rekabet ihlallerini denetlemek ve yaptırım uygulamak konusunda 5809 sayılı Kanun'da özel düzenlemelerin yapıldığı, ilgili Kanun'un 6. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde BTK'nın ilk görevi olarak *"Elektronik haberleşme sektöründe; rekabeti tesis etmeye ve korumaya, rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı uygulamaların giderilmesine yönelik düzenlemeler yapmak"*, bu amaçla işletmecilere *"yükümlülükler getirmek"* ve *"mevzuatın öngördüğü tedbirleri almak"* öngörüldüğü; ikinci görev olarak ise (b) bendinde *"elektronik haberleşme sektöründe ortaya çıkan rekabet ihlallerini denetlemek, yaptırım uygulamak"* ve gerektiğinde *"Rekabet Kurumundan görüş almak"* belirtildiği ve aynı Kanun'un *"Rekabetin sağlanması"* başlıklı 7. maddesinde BTK'nın *"4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla"* *"elektronik haberleşme sektöründe rekabete aykırı davranış ve uygulamaları resen veya şikayet üzerine incelemeye, soruşturmaya ve rekabetin tesisine yönelik gerekli gördüğü tedbirleri almaya"* yetkili olduğu, dolayısıyla elektronik haberleşme sektöründe rekabetin tesisi konusunda BTK'nın yetkili ve görevli olduğu ve Rekabet Kurumu tarafından bu hususta soruşturma açılmasını ve şirket uygulamalarının RKDT hükümlerine uygunluğuna ilişkin denetleme yapılmasının idare hukukundaki temel ilkelerden olan idarenin bütünlüğü ilkesine aykırılık teşkil edebileceği ifade edilmektedir.
- (212) 4054 sayılı Kanun ekonominin tüm sektörlerine uygulanmakta ve bankacılık sektöründe belirli düzeydeki birleşme veya devralma işlemlerine yönelik getirilen istisna dışında, herhangi bir sektörü açık ya da örtülü biçimde 4054 sayılı Kanun uygulaması dışına çıkaran yasal düzenleme bulunmamaktadır. Kaldı ki, Rekabet Kurulu tarafından düzenlemeye tabi sektörlerle ilişkin alınmış birçok karar³⁵ bulunmaktadır.
- (213) Bu kapsamda Rekabet Kurulunun elektronik haberleşme sektöründeki yetkilerine ilişkin Danıştay kararlarının incelenmesinde fayda görülmektedir. Danıştay 13. Dairesi 18.12.2012 tarihli ve 2009/5728 E. 2012/3885 K. sayılı kararında BTK ve Rekabet Kurulu arasındaki yetkiyi açıkladıktan sonra iki kurulun görev alanları arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamıştır:

"... bir piyasanın düzenleyici ve denetleyici bir kurumun regülasyonuna tabi olmasının o piyasada yer alan faaliyetleri 4054 sayılı Kanun kapsamı dışına çıkarmayacağı, Rekabet Kurulu'nun 4054 sayılı Kanun çerçevesinde tüm mal ve hizmet piyasalarında rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetimleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamakla görevlendirilmiş olduğu, söz konusu düzenleyici kurumların piyasa hakkındaki tasarruflarında rekabetçi bir piyasa düzeni sağlamakla yükümlü olmalarına rağmen, piyasada gerçekleşen rekabet ihlallerinin tespit ve idari yaptırıma tabi tutulması, Kanun veya ikincil düzenlemelerle öngörülen veya öngörülebilecek istisnalar dışında, 4054 sayılı Kanun kapsamında Rekabet Kurulu'nun görev alanına girdiği görülmektedir."

³⁵ Kurulun 19.11.2008 tarihli ve 08-65/1055-411 sayılı ile 09.06.2016 tarihli ve 16-20/326-146 sayılı kararlarında elektronik haberleşme sektöründeki yetkilerine ilişkin detaylı değerlendirmelere verilmektedir.

- (214) Anılan yaklaşımın Danıştay'ın takip eden kararlarında devam ettiği görülmekle birlikte, Rekabet Kurumunun elektronik haberleşme sektöründeki yetkisinin daha geniş olarak yorumlandığı Danıştay 13. Dairesinin 11.03.2014 tarihli ve 2010/4805 E. 2014/832 K. sayılı kararına değinilmesinde fayda görülmektedir. Anılan kararda Danıştay 13. Dairesi;

“...telekomünikasyon sektöründe gerçekleştirilebilecek rekabet ihlalleri konusunda, genel yetkili olan Rekabet Kurulu'nun, düzenleyici otorite kararları uyarınca hareket etmiş olduğu saptanmış olsa dahi anti-rekabetçi davranışlar sergileyen teşebbüslerin davranışlarını tespit ve yaptırım uygulama yetkisine sahip olduğu ve bu teşebbüslerin 4054 sayılı Kanun uygulamasından bağışık tutulması, sektörde gerçekleştirilebilecek rekabet ihlallerinin yaptırımsız kalması sonucunu doğurabileceğinden, şikâyete konu iddialara ilişkin davranışların varlığı ve bu davranışların rekabet ihlali niteliğinde olduğunun saptanması veya bu duruma yönelik somut delillere ulaşılması halinde, konu hakkında soruşturma zamanaşımı süresi içerisinde, Rekabet Kurulu'nca soruşturma açılması ve ihlalin kesin olarak tespiti halinde yaptırım uygulanmasının önünde bir engel bulunmamaktadır...”

tespitinde bulunmuştur.

- (215) Bahsedilen mahkeme kararları dikkate alındığında, devre kiralama hizmetlerine ilişkin süre, ücret ile diğer usul ve esaslar gibi tüm süreçlerin BTK tarafından düzenlenmesinin ve/veya BTK onayına tabi olmasının, bu düzenlemelerin 4054 sayılı Kanun kapsamında bir rekabet ihlaline neden olup olmadığının incelenmesini engellemediği sonucuna ulaşılmıştır.

1.6.3.2. BTK'ya Görüş Gönderilmesi Yönünde Ulaşılan Kanaate İlişkin Savunmalar

- (216) TÜRK TELEKOM tarafından; beş iş günlük tahsis sürecinde yapılacak keşif çalışmalarının dijital sistemler üzerinden yapılmasının uygun olacağı, söz konusu süreçlerin iyileştirilebilmesi amacıyla sistemsel çalışmalar yapıldığı, ücrete esas mesafenin tespit yönteminin tekilleştirilmesi amacıyla CBS kullanılarak mesafe hesaplaması uygulamasına geçildiği, CBS ile yol/uydu haritası sağlanabildiği ve talep noktasına en yakın ve uygun TÜRK TELEKOM sisteminden güzergâh çiziminin yapıldığı, RKDT'deki düzenlemeler kapsamında 5 iş günlük tahsis sürecinin bağlantı süreci içerisinde değerlendirildiği, dolayısıyla tahsis süresinin uzamasının tesis süresinin kısalması anlamına geldiği, söz konusu keşif çalışmalarına ilişkin BTK tarafından yapılacak düzenlemede sürecin sistemler üzerinden işletileceğinin açık şekilde belirtilmesi ve işletmecilerin bağlantı talep ettikleri lokasyona ilişkin koordinat bilgilerinin de iletilmesi gerektiği ifade edilmektedir.
- (217) Değerlendirmeler kapsamında beş iş günlük tahsis sürecine ilişkin olarak, işletmeciler açısından aleniyet sağlamak bakımından keşif çalışmasının ne şekilde yapılacağı (örneğin, sistem üzerinden denetim, sahada fiziki denetim vb.) detaylarının belirlenmesinin uygun olacağı konusunda BTK'ya görüş gönderilmesi gerektiği kanaatine ulaşılmıştır. TÜRK TELEKOM'un yukarıda yer verilen keşif çalışmalarının nasıl yapılacağına ilişkin açıklamaları bu detayların belirlenmesine ilişkindir. Söz konusu detayların belirlenmesi ise BTK'nın görev alanına girmektedir. Bu itibarla TÜRK TELEKOM'un söz konusu görüşünü BTK'ya iletebileceği değerlendirilmektedir.
- (218) TÜRK TELKOM tarafından ayrıca; RKDT EK-7'nin 5.2.2 ve 5.2.3. maddelerinde yer alan hususlara ilişkin olarak muvafakat verebilecek işletmeci/abone kimliğinin araştırılması yükümlülüğünün talep sahibine ait olması gerektiği ileri sürülmüş; bu kapsamda, bağlantı ücretine tabi olmadan bağlantı kurulmasının bir yıl içinde iptal edilmiş bir bağlantının olması veya altyapıyı ilk kuran işletmeci/aboneden muvafakat

alınması hallerinde mümkün olduğu, ilk işletmeci/abonenin kimliğinin araştırılması yükümlülüğünün talep sahibi işletmeciye ait olması gerektiği ve talep sırasında söz konusu muvafakatnamenin talep sahibi işletmeci tarafından TÜRK TELEKOM'a iletilmesi gerektiği, işletmecinin bağlantı talep ettiği lokasyonda toptan veya perakende seviyede TÜRK TELEKOM'dan hizmet alan bir müşteri olduğu durumlarda müşteri olan işletmeci veya abone bilgisinin paylaşılmasının güvenlik kaygısına ve müşteri şikâyetine sebebiyet verebileceği, dolayısıyla altyapıyı ilk kuran işletmeci/abone ile iletişimin talep sahibi işletmeci tarafından yürütülmesi gerektiği belirtilmiştir.

- (219) Dosya kapsamında RKDT'nin ilgili maddelerine ilişkin olarak, ilk işletmeci/abonenin kimliğini araştırma yükümlülüğünün kime ait olduğu ve talep sahibi işletmeciyle paylaşılması hususunun belirsiz olmasının, bu konuda bir düzenlemenin bulunmamasının ilgili maddelerin işlerliğini azalttığı ve BTK tarafından konu hakkında detaylı düzenleme yapılmasının uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır. TÜRK TELEKOM'un yukarıda yer verilen savunması ise detaylı düzenlemenin ne şekilde yapılması gerektiğine ilişkindir. Bu çerçevede TÜRK TELEKOM'un söz konusu görüşünü BTK'ya iletebileceği değerlendirilmektedir.
- (220) Son olarak soruşturma tarafınca; bağlantı ücretine esas mesafenin hesaplanmasındaki asıl kriterin bağlantının kurulacağı TÜRK TELEKOM sisteminin transmisyon imkânının bulunması olduğu, bir diğer deyişle hizmetin verilmesine olanak sağlayacak şekilde teknik olarak yeterli olması gerektiği, HAES'lerin her durumda teknik açıdan yeterli olmadığı, özellikle kapasitenin dolu olması, cihaz bulunmaması veya sık elektrik kesintisi yaşanması, yedeklilik taleplerinin HAES'ten karşılanamaması gibi sebeplerle her durumda hizmetin sunulmasına imkân sağlayamadığı, ayrıca söz konusu saha dolaplarının fiziksel tehlikelere (araba çarpması, hırsızlık, yangın, sel vb.) maruz kalabildiği, dolayısıyla HAES'lerden hizmet verilmemesi gerektiği belirtilmektedir.
- (221) Savunmada yer verilen argümanlar, hizmetin sunumuna yönelik teknik ayrıntılara ilişkin olup, bu ayrıntıların belirlenmesinin de BTK'nın görev alanına girdiği değerlendirilmektedir. Bu paralelde TÜRK TELEKOM söz konusu görüşünü BTK'ya iletebilecektir.

I.6.3.3. Hâkim Durum Değerlendirmesine İlişkin Savunmalar

- (222) TÜRK TELEKOM tarafından, Tablo 4'te yer alan veriler dikkate alınarak yapılan hâkim durum değerlendirmesinin doğru olmadığı, zira fiber altyapının kullanım amaçlarına göre transmisyon ve erişim fiberi olarak ikiye ayrıldığı, transmisyon amaçlı kullanılan fiber altyapıların il içinde sunulan kiralık devre hizmetleri ile bir ilişkisinin bulunmadığı, altyapı bazlı fiber ayırımının ürün bazında önem arz ettiği için hâkim durum değerlendirmesinin transmisyon ve erişim fiber altyapı uzunluğu ayrıştırılarak yapılması ve hâkim durum değerlendirmesinin bu şekilde revize edilmesi gerektiği öne sürülmektedir.
- (223) Soruşturma konusu, TÜRK TELEKOM'un, kamu kurumlarınca data hizmeti alımına yönelik düzenlenen ihaleler neticesinde ihaleyi kazanan işletmecilere sunduğu toptan seviyede kiralık devre tesisi işlemleri ile ilgili olarak sözleşme yapmayı dolaylı reddetmek suretiyle hâkim durumunu kötüye kullandığı iddiasına ilişkindir. Dolayısıyla sadece belirli bir il içerisinde sunulan kiralık devre hizmetlerinden ibaret olmadığı belirtilmelidir. Kiralık devreler, işletmeciler tarafından genellikle kurumsal müşterilere perakende düzeyde sunulan data, ses, görüntü gibi verilerin özellikle coğrafi olarak uzak olan noktalar arasında iletimi hizmetine karşılık gelmektedir. Örneğin; bir bankanın genel merkezi ile farklı şehirlerde bulunan şubeleri arasında veri iletimi sağlamak üzere alacağı kiralık devre hizmetinin kapsama alanı içerisinde birden çok il

yer alabilecektir. Bu kapsamda kiralık devre hizmetlerinin kesintisiz bir şekilde sunulabilmesi ve hizmetin sürekliliğinin sağlanabilmesi için hem erişim hem transmisyon altyapılarının kullanımına ihtiyaç duyulmaktadır. Bir başka deyişle kiralık devre hizmetlerinin sunulmasında transmisyon ve erişim altyapıları birbirinin tamamlayıcısıdır. Dolayısıyla hâkim durum değerlendirmesinin transmisyon ve erişim altyapı uzunluklarının ayrıştırılarak yapılması gerektiğine ilişkin savunmanın yerinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

I.6.3.4. Usule İlişkin Savunmalar

- (224) Savunmalarda, soruşturma bildirimının TÜRK TELEKOM'a gönderildiği, fakat soruşturma açıldığına dair 19.09.2018 tarihli ve 18-33/545-M sayılı Kurul kararı ve savunmaya esas teşkil edebilecek muhalif üye görüşü/görüşlerinin TÜRK TELEKOM'a tebliğ edilmediği ve bu durumun TÜRK TELEKOM'un savunma hakkını kısıtladığı ifade edilmiştir.
- (225) 4054 sayılı Kanun'un 43. maddesine göre;

“Kurul, başlattığı soruşturmaları, soruşturmaya başlanması kararının verildiği tarihten itibaren 15 gün içinde ilgili taraflara bildirir ve tarafların ilk yazılı savunmalarını 30 gün içinde göndermelerini ister. Taraflara tanınan ilk yazılı cevap süresinin başlayabilmesi için Kurulun bu bildirim yazısı ile birlikte, iddiaların türü ve niteliği hakkında yeterli bilgiyi ilgili taraflara göndermesi gerekir.”

- (226) Kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere yapılan bildirimde Kurul kararının taraflara bildirilmesi gibi bir yükümlülük bulunmamaktadır. Ayrıca söz konusu Kurul kararına ilişkin muhalif üye görüşü bulunmamakla birlikte bulunsaydı dahi muhalif görüşün taraflara gönderilmemesi, iddia edildiği gibi savunma hakkını engelleyecek bir durum oluşturmamaktadır.

I.6.3.5. Coğrafi Pazar Tespitine İlişkin Savunmalar

- (227) Savunmalarda, coğrafi pazarın Türkiye olarak belirlenmesinin doğru olmadığı, Rekabet Kurumunun da görüş vermiş olduğu Kiralık Devreler Pazar Analizi'nin 2013 yılındaki 3. tur nihai dokümanında, batı bölgelerde yer alan iller ile ülkemizin geri kalan illeri arasında arz ve talep dengesinin olmadığı, bu nedenle pazarın coğrafi ayırım yapılarak incelenmesi gerektiğini belirtilmiştir.
- (228) Savunmalarda ayrıca, ilgili piyasaların rekabete açılmasından sonra alternatif işletmecilerin kendi altyapılarını oluşturmaya başladıkları ve altyapı kurulum çalışmalarını devam ettirdikleri, kurulu altyapılarının Türkiye'nin batısında yoğunlaşmakta olduğu, özellikle nüfusun yoğun olduğu ve yurt dışı çıkış noktalarına yakın illerde altyapı çalışmalarına öncelik verdikleri, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Ankara, Eskişehir, Afyon, Kütahya, Uşak, Manisa, İzmir, Balıkesir, Çanakkale, Bursa, Bilecik, Yalova illerinde ve bu iller arasında TÜRK TELEKOM haricinde üç işletmecinin kendi altyapıları ile toptan ve perakende kiralık devre hizmeti sunmakta olduğu, bu nedenle özellikle söz konusu yirmi ili içeren güzergâhların Türkiye genelinden farklı olarak ayrıca incelenmesi gerektiği ifade edilmiş, ilgili coğrafi pazarın işbu soruşturmaya konu Muğla ve İzmir illerini içerecek şekilde sınırlı olarak belirlenmesinin gerektiği öne sürülmüştür.
- (229) Dosya kapsamında TÜRK TELEKOM'un sözleşme yapmanın reddi niteliğinde olduğu iddia edilen uygulamaları kiralık devre hizmetlerine ilişkindir. Bir başka deyişle iddiaların esas itibarıyla alternatif işletmecilerin toptan seviyede TÜRK TELEKOM'un altyapısına erişimine ilişkin olduğu görülmektedir. Toptan seviyede erişim bakımından ülke genelinde erişim sağlanacak altyapının bulunması önem arz etmektedir. Mevcut

duruma bakıldığında ülke genelindeki bakır altyapısının tamamı fiber altyapısının ise %79'u³⁶ TÜRK TELEKOM'a aittir. Bu doğrultuda alternatif işletmecilerin ülke genelinde büyük oranda TÜRK TELEKOM'un altyapısına erişmek durumunda olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

- (230) Diğer taraftan işletmecilerin kendi altyapılarını kurabilmesinin önünde hukuki ve ekonomik engeller bulunmaktadır. Öncelikle altyapı kurulumu yüksek yatırım maliyeti barındırmaktadır. İlaveten konu, BTK ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından sınırlamalar getirilmek suretiyle düzenlenmektedir. Buna göre bir lokasyonda altyapısı bulunan operatör tesis paylaşımı yükümlülüğüne tabidir. Bir diğer deyişle en genel anlatımla bir işletmecinin altyapı tesis etmek istediği lokasyonda başka bir işletmecinin altyapısının bulunması durumunda öncelikle bu altyapıyı paylaşma yoluna gitmesi gerekmektedir. İşletmeciler, yüksek yatırım maliyetine katlanabilseler de kendi altyapılarını oluşturamamakta, öncelikle ilgili prosedürleri takip etmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla alternatif işletmecilerin altyapısının kısa vadede TÜRK TELEKOM'un altyapısı ile ikame edebilir seviyeye gelip gelmeyeceği hususu belirsiz kalmakta ve TÜRK TELEKOM'un ülke genelinde altyapı rekabetinin yeterince olgunlaştığı tespitine katılmak mümkün olmamaktadır.
- (231) Konuya ilişkin BTK düzenlemeleri de coğrafi pazarın ülke geneli olarak belirlenmesini destekler niteliktedir. Nitekim, ülke genelinde altyapı sahipliği ile ilgili BTK'nın kamuoyu görüşüne açılan Aralık 2017 tarihli "Toptan Sabit Yerel ve Merkezi Erişim Pazarları" isimli pazar analizi dokümanında;

"Ülkemiz genelinde altyapı bazlı rekabet; ülke geneline hizmet verebilen Türk Telekom'un bakır ve fiberden oluşan altyapısı ile belirli bölgelerde nispeten sınırlı sayıda haneye ulaşabilen alternatif işletmecilerin fiber altyapıları ve yine belirli bölgelerde nispeten sınırlı sayıda haneye ulaşabilen kablo altyapısı arasında mevcuttur." ve "Ülkemizdeki bir bölgenin rekabetçi olarak değerlendirilebilmesi için o bölgede yerleşik işletmeci şebekesinin yanı sıra hem fiber hem de kablo işletmecisi olmak üzere en az iki alternatif şebekenin birlikte belirli bir oranda varlığının (kapsama sağlamanın) bir şart olarak ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Bu bakımdan, işletmeciler tarafından sunulan ilçe bazında erişilen hane sayıları incelendiğinde 2016 yılı sonu itibarıyla SUPERONLINE'in fiber altyapısının Türkiye çapında 99 ilçede ve yaklaşık 2,6 milyon haneye eriştiği; Türksat kablo TV altyapısının ise 100 ilçede ve yaklaşık 3,6 milyon haneye eriştiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, söz konusu altyapıların sadece bir ilçede rekabetçi altyapı olarak değerlendirilebilecek eşik değerlerini birlikte aştığı, diğer yerlerde ise henüz böyle bir durumun söz konusu olmadığı tespit edilmiştir. Bu itibarla, ülkemizde VAE hizmeti sunan YAPA işletmecisi bulunmaması ve alternatif fiber ve kablo şebekelerinin eş anlı hane bazlı kapsamının henüz yeterli seviyelerde olmamasından dolayı coğrafi segmentasyonun mümkün olmadığı değerlendirilmektedir."

ifadelerine yer verilmektedir. "İlgili Coğrafi Pazar" bölümünde yer verilen ilgili diğer BTK düzenlemeleri ve Rekabet Kurumu kararlarında da coğrafi pazarın ülke geneli olarak belirlendiği görülmektedir.

³⁶ BTK'nın 2019 yılı Pazar Verileri Raporu 1. Çeyrek.

(232) Savunmada işaret edilen Rekabet Kurumunun görüş verdiği Nisan 2013 tarihli Toptan ve Perakende Kiralık Devreler Kamuoyu Görüşlerini İçeren Doküman'a³⁷ bakıldığında Kurumun konuya ilişkin görüşünün;

“Rekabet Kurumu tarafından coğrafi piyasanın belirlenmesine ilişkin verilen görüşte; Türkiye'nin batısındaki 20 ildeki rekabet koşullarının taşıma pazarı açısından ülke genelinden farklılaştığı tespitinden hareketle 20 ilin ayrı bir coğrafi pazar olduğu sonucuna varıldığı, bu değerlendirme kapsamında perakende ve toptan olmak üzere pazar paylarına yer verildiği, pazar paylarına bakıldığında Türk Telekom'un bir ekonomik bütünlük olarak (Türk Telekom ve Memorex birlikte olacak şekilde) pazar payının %47 ile %56 arasında seyrettiği, coğrafi olarak rekabet koşullarının birbirinden kayda değer ölçüde farklılaştığı alanların farklı pazarlar olarak tanımlanmasının rekabet hukukunda gerektiğinde tercih edilebilen bir yöntem olmakla birlikte alternatif coğrafi tanımlar altındaki pazar payları arasındaki farkın %9'u geçmiyor olmasının bahse konu ayrıştırmayı muğlaklaştırdığı ifade edilmektedir. Ayrıca bahsi geçen değerlendirmenin Doküman'da belirtilen pazar parametreleri üzerinden yapıldığının belirtilmesinin gerektiği, bahsi geçen analizin “kapasite” temelli bir yaklaşımla yapıldığı fakat kapasitelerin kullanım oranı, abone sayıları, gelir gibi hususlar hakkında yeterli bilgiye yer verilmediği ifade edilmektedir. Bu unsurların piyasa oyuncuları açısından büyük ölçüde farklılık göstermesi halinde dokümanda yapılan değerlendirmelerde ciddi farklılıkların oluşabileceği ifade edilmektedir.”

şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla teşebbüsün konuya ilişkin değerlendirmesinin eksik olduğu değerlendirilmektedir. İlaveten gerek söz konusu Nisan 2013 tarihli gerek Nisan 2017 tarihli Toptan ve Perakende Kiralık Devreler Nihai Dokümanlarında ilgili coğrafi pazar ülke geneli olarak belirlenmiştir. Bütün bu açıklamalar kapsamında TÜRK TELEKOM'un söz konusu savunmasında isabet görülmemiştir.

I.6.4. Genel Değerlendirme

(233) ALFA tarafından yapılan şikâyet başvurusunda yer alan, toptan seviyede devre kiralama hizmetlerinde,

- TÜRK TELEKOM'un devre talep edilen lokasyonda mevcut bir bağlantı olup olmadığını incelemeyen ilave yatırım yapılması gerektiği sonucuna vardığı ve talep edilen lokasyonda mevcut bağlantı bulunmasına rağmen tüm başvuruları özel proje kapsamına aldığı,
- Özel proje kapsamına alınan devreler için sözleşmelerde matbu olarak belirlenen 120 günlük bağlantı süresinin uzun olduğu ve gerçekleşen bağlantı sürelerinin de uzun olduğu ve 120 günü geçtiği,
- Bağlantının talep edilen adrese en yakın TÜRK TELEKOM sisteminden yapılması gerekirken her durumda santralden yapılmasının bağlantı mesafesini uzattığı, bu nedenle bağlantı mesafesinin uzadığı ve buna bağlı olarak da bağlantı ücretlerinin yüksek olduğu

iddia edilmekte ve TÜRK TELEKOM'un söz konusu davranışlarının ALFA'nın perakende seviyede sunduğu kiralık devre hizmetlerinde ihalelerde yer alan sürelerle

³⁷ Toptan ve Perakende Kiralık Devreler Kamuoyu Görüşlerini İçeren Doküman, <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/slug/tpkiralikdevre-pa-kgid-2013.pdf>, s. 47-48, Erişim Tarihi: 25.02.2019.

uyamadığı ve bu nedenle ihale yasaklısı konumuna düşme durumu ile karşı karşıya kaldığı, TÜRK TELEKOM'a yüksek bağlantı ücreti ödediği ve bu şekilde TÜRK TELEKOM'un ALFA ile sözleşme yapmayı dolaylı olarak reddettiği ve rekabetin ALFA aleyhine kısıtlandığı öne sürülmektedir.

- (234) Bahse konu iddialar yukarıdaki bölümlerde ilgili mevzuat, TÜRK TELEKOM'dan ve diğer işletmecilerden talep edilen bilgiler çerçevesinde, gerek iddia konusu İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Muğla Büyükşehir Belediyesi ihaleleri gerekse TÜRK TELEKOM'un 2017-2018 döneminde sunduğu tüm toptan ve perakende kiralık devre hizmetleri için incelenmiştir.
- (235) İlk iddiaya ilişkin olarak RKDT EK-7'nin 5.2.1., 5.2.2., 5.2.3. maddelerinde düzenlenen mevcutta bağlantı bulunması durumunun devre taleplerinin sınırlı bir bölümü için geçerli olduğu tespit edilmiştir. 2017 ve 2018 yıllarında TÜRK TELEKOM tarafından tesis edilen devrelerin büyük bir bölümünün ilave yatırım gerektirmesi sebebiyle özel proje kapsamına alınmış olmasının temel gerekçesinin bu durum olduğu kanaatine varılmıştır. Diğer taraftan söz konusu devrelerin tamamının özel proje kapsamına alınmamış olması, başka bir ifadeyle mevcutta bağlantı bulunması sebebiyle RKDT kapsamında değerlendirilen devrelerin de bulunması TÜRK TELEKOM'un istisnasız tüm devre taleplerinde özel proje kapsamına aldığı iddiasını desteklemektedir. Ayrıca TÜRK TELEKOM grubu şirketlerine sunulan devre kiralama hizmetleri içerisinde özel proje kapsamına alınan devrelerin oranın rakip işletmecilerin oranından genel olarak daha yüksek olması da TÜRK TELEKOM'un rakip işletmecilerin bağlantı taleplerini bağlantı süresini uzatmak, bağlantı ücreti almak ve genel olarak rakiplerin faaliyetini zorlaştırmak amacıyla sistemli olarak özel proje kapsamına almadığını göstermektedir.
- (236) İkinci iddiaya ilişkin olarak TÜRK TELEKOM'un 2017 ve 2018 yıllarında toptan ve perakende seviyede sunduğu devrelerin gerçekleşen bağlantı süresi incelenmiş olup TÜRK TELEKOM grup şirketleri bakımından gerçekleşen bağlantı süresinin rakiplerinkinden uzun olduğu görülmüştür. Rakiplerinin ortalama bağlantı süresi de 120 günün altındadır. Ayrıca TÜRK TELEKOM grup şirketlerinin 120 günü aşan bağlantı oranının da rakiplerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. İlaveten protokollerde standart 120 günlük azami süre belirlenmesinin RKDT'de yer alan beş günlük tahsis sürecinde projenin ne kadar süre içerisinde tamamlanabileceğinin öngörülememesi sebebiyle makul olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla gerçekleşen ve sözleşmelerde belirlenen sürelerin rakiplerin faaliyetlerini zorlaştırmaya nitelikte olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- (237) Üçüncü iddiaya ilişkin TÜRK TELEKOM'un bağlantı ücretine esas mesafenin belirlenmesi aşamasında çoğunlukla uzak TÜRK TELEKOM sistemi olan santral noktasının dikkate alındığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte TÜRK TELEKOM'un rakiplerinden aldığı bağlantı ücretleri, ilgili pazar verileri ve rakiplerin maliyetlerine ilişkin verilerin incelenmesinden teşebbüsün bağlantı ücretine esas mesafeyi uzun belirlemesi neticesinde rakiplerinin maliyetlerini suni şekilde arttırarak faaliyetlerini zorlaştırdığı sonucuna ulaşılamamaktadır. İlaveten teşebbüsün mesafe hesaplanmasında kullandığı otomasyon sistemini (CBS) geliştirmesi teşebbüsün bu konuda yaşanan sıkıntıları çözme noktasında girişimde bulunması ve saha dolabının fiziksel ve teknik özellikleri sebebiyle kullanımının her durumda uygun olmaması da yapılan bu tespiti desteklemektedir.

- (238) İlaveten her üç iddia kapsamında şikâyet konusu İzmir Büyükşehir Belediyesi ihalesi ve Muğla Büyükşehir Belediyesi ihalesi incelenmiş olup yukarıda varılan kanaati değiştirecek bir tespit yapılamamıştır.
- (239) Yukarıda yapılan değerlendirmeler ışığında TÜRK TELEKOM'un dosya konusu davranışlarını sözleşme yapmanın dolaylı reddi niteliğinde olmadığı ve bu nedenle 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılamamıştır.
- (240) Diğer taraftan soruşturma sonucunda ulaşılan tespitler doğrultusunda rekabet savunuculuğu kapsamında aşağıdaki hususlarda BTK'ya görüş gönderilmesi kanaatine varılmıştır:
- 13.07.2017 tarih ve 2017/DK-ETD/212 sayılı BTK kararı ile güncellenen "Toptan ve Perakende Kiralık Devreler Pazar Analizi Nihai Dokümanı"na göre TÜRK TELEKOM toptan ve perakende seviyede ülke genelinde sunulan "Kiralık Devre Sonlandırma ve Taşıma Pazarlarında" EPG'ye sahip işletmeci olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, hizmet seviyesi taahhütleri ve cezai şart ve yaptırımları içerecek şekilde TÜRK TELEKOM'a toptan seviyede ülke genelinde kiralık devre sonlandırma ve kiralık devre taşıma pazarında hizmet seviyesi taahhütleri, cezai şart ve yaptırımları içerecek şekilde referans erişim teklifi hazırlama ve yayımlama yükümlülüğü getirilmiştir. TÜRK TELEKOM tarafından hazırlanan RKDT, BTK kararı ile onaylanmıştır. Mevcut soruşturma kapsamında RKDT Ek-7'nin 5.2.1., 5.2.2. ve 5.2.3. maddelerinde düzenlenen hususlarda yapılan değerlendirmeler sonucunda söz konusu maddelerin kapsamına az sayıda devre girdiği ve pazarın yaklaşık dörtte birinde uygulanabildiği anlaşılmıştır. Bir diğer deyişle RKDT'nin ilgili maddelerinde düzenlenen mevcutta bağlantı bulunması sebebiyle bağlantı ücretinin alınmaması ve bağlantı süresinin kısa olması durumları pazarın küçük bir kısmında gerçekleşebilmiş ve TÜRK TELEKOM ile işletmeciler arasında imzalanan protokollerde bağlantı süresi 120 gün olarak belirlenmiştir. Bu nedenle ilgili pazarda EPG ilan edilmiş olan TÜRK TELEKOM'un özel proje kapsamına alınan devrelerinin bağlantı süresinin de BTK tarafından düzenlenmesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır.
 - RKDT Ek-5'in 2.1.2. maddesinde TÜRK TELEKOM'un kendisine yapılan bağlantı talepleri üzerine 5 iş günlük tahsis sürecinin başlayacağı, bu süreçte TÜRK TELEKOM'un keşif çalışması yapacağı düzenlenmiştir. Söz konusu keşif çalışmasının nasıl yapılacağı belirsizdir. İşletmeciler açısından aleniyet sağlamak bakımından keşif çalışmasının ne şekilde yapılacağı (örneğin, sistem üzerinden denetim, sahada fiziki denetim vb) detaylarının belirlenmesi uygun olacaktır.
 - RKDT Ek-7'nin 5.2.2. ve 5.2.3. maddelerinde bağlantı ücretine tabi olmadan bağlantının kurulması sırasıyla altyapıyı ilk kuran işletmeci/abone ve ilk işletmeci/aboneden izin alınması şartına bağlanmıştır. Diğer taraftan madde metninde ilk işletmeci/abonenin kimliğini araştırma yükümlülüğünün kime ait olduğu ve talep sahibi işletmeciyle paylaşılması hususunun belirsiz olması, bu konuda bir düzenlemenin bulunmamasının ilgili maddelerin işlerliğini azalttığı değerlendirilmektedir. Bu sebeple BTK tarafından konu hakkında detaylı düzenleme yapılması uygun olacaktır.
 - RKDT Ek-7'nin 5.4.4. maddesinde bağlantı ücretine esas mesafenin belirlenmesi hususu düzenlenmektedir. Buna göre bağlantı talep edilen adres ile bağlantının sağlanabildiği güzergâh üzerinde olan ve transmisyon imkânları

bulunan en yakın TÜRK TELEKOM sisteminin esas alınması gerekmektedir. Bununla birlikte soruşturma kapsamında TÜRK TELEKOM tarafından bağlantıların büyük çoğunluğunun daha uzak sistem olan santral noktasından yapıldığı tespit edilmiştir. Konuya ilişkin olarak TÜRK TELEKOM tarafından yapılan açıklamada saha dolaplarının enerji kesintisine, doğa olaylarına, fiziksel tehlikelere daha yüksek oranlarda maruz kaldığı, bu nedenle santral noktasının tercih edildiği belirtilmiştir. Söz konusu hususun RKDT Ek-7'nin 5.4.4. maddesinin uygulanmasında ve ileride yapılabilecek sair düzenlemelerde/mevzuat değişikliklerinde dikkate alınması uygun olacaktır.

J. SONUÇ

(241) 19.09.2018 tarih, 18-33/545-M sayılı Kurul kararı uyarınca yürütülen soruşturma ile ilgili olarak düzenlenen Rapor'a, Ek Görüş'e, toplanan delillere, yazılı savunmalara ve incelenen dosya kapsamına göre;

1. Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal etmediğine dolayısıyla aynı Kanun'un 16. maddesi uyarınca adı geçen teşebbüse idari para cezası uygulanmasına gerek olmadığına OYBİRLİĞİ ile,
2. Bununla birlikte soruşturma kapsamında yapılan tespitlerle ilgili olarak Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna görüş gönderilmesine OYBİRLİĞİ ile,

gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere, OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.